

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови**

«На правах рукопису»
УДК 811.111'373'275

«До захисту допущено»
В.о. завідувача кафедри
_____ Л. І. Тараненко
(підпис) (ініціали, прізвище)
«__» _____ 2020 р.

МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ

**на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності 035 «Філологія»**

**на тему: «Лексичні інновації у терміносистемі сучасного англомовного
науково-технічного дискурсу та особливості їхнього перекладу
українською мовою»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ЛА-91мп
Шух Мирослава Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис)

Науковий керівник:
к. філол. н., доц. каф. ТППАМ, В. В. Марченко
(науковий ступінь, вчене звання, посада, ініціали, прізвище)

_____ (підпис)

Рецензент:
к. філол. н., доц. каф. ТППНМ, О. О. Туришева
(науковий ступінь, вчене звання, посада, ініціали, прізвище)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з
праць інших авторів без
відповідних посилань
Студентка _____

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет лінгвістики
Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Спеціальність (спеціалізація) – 035 Філологія (035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. завідувача кафедри
_____ Л. І. Тараненко
« ___ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студентці

Шух Мирославі Василівні

1. Тема дисертації «Лексичні інновації у терміносистемі сучасного англійського науково-технічного дискурсу та особливості їхнього перекладу українською мовою».

Науковий керівник дисертації: Марченко Валентина Володимирівна, к. філол. н., доц. каф. теорії, практики та перекладу англійської мови.

Затверджені наказом по університету від 29 жовтня 2020 р., № 3165-с.

2. Термін подання студентом дисертації: 27 листопада 2020 р.

3. Об'єкт дослідження: лексичні інновації у терміносистемі сучасного англійського науково-технічного дискурсу.

4. Предмет дослідження: особливості відтворення лексичних інновацій у терміносистемі сучасного англійського науково-технічного дискурсу українською мовою.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

- 1) визначити поняття «науково-технічний дискурс» і «науково-технічний текст» та виявити їхні особливості;
- 2) охарактеризувати мовні особливості науково-технічного тексту;
- 3) розглянути жанрово-стильові особливості науково-технічного дискурсу;

- 4) проаналізувати існуючі підходи до визначення поняття «термін», «терміносистема» та «лексична інновація»;
- 5) розглянути різні підходи до класифікації термінів;
- 6) дослідити способи та особливості термінотворення;
- 7) окреслити лексико-семантичні та структурні характеристики науково-технічних термінів-неологізмів;
- 8) з'ясувати, обґрунтувати та проаналізувати способи й засоби перекладу лексичних інновацій науково-технічної термінології.

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: 800 лексичних інновацій терміносистеми сучасного англomовного науково-технічного дискурсу. Робота містить 5 таблиць і 1 діаграму.

7. Орієнтовний перелік публікацій: тези на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов», яка відбулась 12 березня 2019 року на базі кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», а також стаття, опублікована у науковому журналі «Молодий вчений» № 8 (84) серпень 2020 р.

8. Дата видачі завдання: 01 жовтня 2019 р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	<i>Обґрунтування теоретичних передумов дослідження</i>	<i>до 20.12.2019</i>	<i>вик</i>
2	<i>Формування програми й методики дослідження</i>	<i>до 20.05.2020</i>	<i>вик.</i>
3	<i>Аналіз досліджуваного матеріалу та виклад і оформлення результатів дослідження</i>	<i>до 10.11.2020</i>	<i>вик.</i>

Студентка

Мирослава ШУХ

Науковий керівник дисертації

Валентина МАРЧЕНКО

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел, який налічує 100 пунктів. Загальний обсяг роботи складає 162 сторінки.

Науково-технічний прогрес, розвиток новітніх технологій глобальна інформатизація, інтенсифікація міжнародного науково-технічного співробітництва вносять істотні зміни у лінгвістичну модель світу: словниковий склад мови поповнюється новими словами; переосмислюються наявні лексичні одиниці; підвищується роль термінологічної та фахової лексики тощо.

У зв'язку з цим, розуміння сучасних тенденцій у термінознавстві, нових термінів та терміносполук і, відповідно, їх адекватний переклад є неминучими та необхідними. Таким чином, проблема визначення наукових понять і зв'язків між ними, вивчення закономірностей утворення термінологічної лексики, її структури та семантики, упорядкування, систематизація та стандартизація термінології різних галузей знань залишаються одним із найважливіших завдань сучасної лінгвістики, а їхня недостатня вивченість сприяють зростанню інтересу до науково-технічного дискурсу, особливо англійської терміносистеми на словотвірному, семантичному та перекладознавчому рівнях, та зумовлюють **актуальність** представленої роботи.

Об'єктом дослідження є лексичні інновації у терміносистемі сучасного англійського науково-технічного дискурсу, а особливості їхнього відтворення українською мовою становлять **предмет** нашої роботи.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні специфіки перекладу лексичних інновацій сучасного англійського науково-технічного дискурсу шляхом виявлення їхніх лексико-семантичних та структурних особливостей.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- визначити поняття «науково-технічний дискурс» і «науково-технічний текст» та виявити їхні особливості;
- охарактеризувати мовні особливості науково-технічного тексту;
- розглянути жанрово-стильові особливості науково-технічного дискурсу;
- проаналізувати існуючі підходи до визначення поняття «термін», «терміносистема» та «лексична інновація»;

- розглянути різні підходи до класифікації термінів;
- дослідити способи та особливості термінотворення;
- окреслити лексико-семантичні та структурні характеристики науково-технічних термінів-неологізмів;
- з'ясувати, обґрунтувати та проаналізувати способи й засоби перекладу лексичних інновацій науково-технічної термінології.

Наукова новизна магістерської дисертації полягає у тому, що у ній вперше з'ясовано специфіку функціонування та перекладу лексичних інновацій сучасного англомовного науково-технічного дискурсу; здійснено порівняльний аналіз способів перекладу англомовних термінів-неологізмів та виявлено способи перекладу, що застосовуються найчастіше; перевірено, чи впливає спосіб утворення на вибір способу перекладу англомовного терміна-неологізма українською мовою, та описано закономірності цього процесу.

Практичне значення дослідження виявляється у тому, що його результати можуть бути використані для розробки курсу лекцій та посібників з «Порівняльної лексикології», «Порівняльної стилістики»; для проведення занять з дисципліни «Науково-технічний переклад»; для здійснення адекватних перекладів науково-технічних текстів.

Матеріалом дослідження слугували 800 англомовних лексичних інновацій та їхні переклади українською мовою.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили комплексне використання *описового, порівняльного, контекстологічного, індуктивного та дедуктивного* методів, а також методів *генералізації, аналізу та синтезу*. Для встановлення способів перекладу англомовних лексичних інновацій українською мовою застосовувався метод *deskриптивного перекладознавчого аналізу*. З метою встановлення частотних показників способів перекладу термінів використано методи *кількісного аналізу* отриманих даних.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов», яка відбулась 12 березня 2019 р., а також у статті опублікованій у науковому журналі «Молодий вчений» № 8 (84) серпень 2020 р.

Ключові слова: науково-технічний дискурс, науково-технічний текст, термін, терміносистема, лексична інновація.

ABSTRACT

The master's dissertation consists of an introduction, three chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, and list of references that includes 100 points and applications. The paper amounts to 162 pages.

Rapid scientific and technological progress, global informatization, the development of new technologies, international scientific and technical cooperation introduce significant changes in the linguistic model of the world, namely, in the field of terminology. The emergence of new terms, the need of their understanding and translation, insufficient research on lexical and semantic aspects of scientific and technical terms fully justify the interest in scientific and technical discourse, in particular in English terminology.

The topicality is presented by the necessity of profound complex study of scientific and technical English terminology, by the need to define scientific concepts and relationships between terms, and to study the formation regularities in terminological vocabulary, its structure, semantics, ordering, systematization and translation.

The object of the study is lexical innovations in the terminology of modern English-language scientific and technical discourse.

The subject of the study is the specifics of reproducing lexical innovations of modern English-language scientific and technical terminological system in the Ukrainian language.

The aim of the research is to clarify the specifics of the translation of lexical innovations of modern English-language scientific and technical discourse by detecting its lexico-semantic and structural features.

Achieving this goal involves the solution of the following **tasks**:

- to define the notion of "scientific and technical discourse" and "scientific and technical text" and determine their features;
- to study the linguistic features of the scientific and technical text;
- to consider genre and style features of scientific and technical discourse;
- to analyze existing approaches to the definition of "term", "terminology" and "lexical innovation";

- to consider different approaches to the classification of terms;
- to explore the methods and features of term formation;
- to highlight lexical-semantic and structural characteristics of terms-neologisms in scientific and technical sphere;
- to find out, substantiate and analyze the ways and means of translating lexical innovations of scientific and technical terminology.

The originality. The research shows the functioning and translation specifics of lexical innovations of modern English-language scientific and technical discourse, the comparative analysis of the most frequent methods of English terms-neologisms translation, checking and description whether the way of formation influences the choice of the translation way in the process of English term-neologism translation into Ukrainian.

The practical value of the obtained results is that they can be used in a course of lectures and manuals on “Lexicology”, “Stylistics”, “Word formation”, “Vocabulary”; for conducting classes in the discipline “Scientific and Technical Translation”; for the implementation of adequate translations of scientific and technical texts.

The research material amounts to 800 lexical innovations and their translation.

Research methods. The purpose and objectives of the work led to the integrated use of descriptive, comparative, contextual, inductive and deductive methods, as well as methods of generalization, analysis and synthesis. The method of descriptive translation analysis was used to establish the methods of translation of English lexical innovations into Ukrainian. In order to establish the frequency of methods of translation of the studied terms, methods of quantitative analysis of the obtained data were used.

Publications. The main statements and results of the dissertation research are presented in 2 publications, of which: 1 article in the scientific professional edition of Ukraine, 1 thesis - in collections of materials of all-Ukrainian scientific and practical conferences.

Keywords: *scientific and technical discourse, scientific and technical text, term, terminological system, lexical innovation.*

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ	12
1.1 Проблема визначення науково-технічного дискурсу.....	12
1.2 Жанрова варіативність науково-технічного дискурсу.....	21
1.3 Мовні та позамовні особливості науково-технічних текстів.....	26
1.4 Труднощі відтворення англomовних науково-технічних текстів українською мовою.....	29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	32
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ТЕРМІНОСИСТЕМІ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ	33
2.1 Характеристика терміносистеми сучасного англomовного науково- технічного дискурсу.....	33
2.1.1 Проблема визначення понять «термін» та «терміносистема».....	35
2.1.2 Особливості термінотворення у сучасному англomовному науково-технічному дискурсі.....	41
2.2 Лексичні інновації як складова терміносистеми сучасного англomовного науково-технічного дискурсу	50
2.2.1 Специфіка поняття «лексична інновація».....	51
2.2.2 Класифікація лексичних інновацій.....	54
2.2.3 Лексико-семантичні характеристики сучасних науково- технічних лексичних інновацій.....	57
2.2.4 Структурні особливості лексичних інновацій науково- технічного дискурсу.....	63
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	69

РОЗДІЛ 3 ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	72
3.1 Характеристика основних способів перекладу лексичних інновацій у терміносистемі сучасного англомовного науково-технічного дискурсу.....	73
3.2 Аналіз способів перекладу лексичних інновацій у терміносистемі сучасного англомовного науково-технічного дискурсу: кількісні характеристики	79
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	91
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	106
ДОДАТОК А Способи утворення та перекладу лексичних інновацій сучасного англомовного науково-технічного дискурсу	107

ВСТУП

Сучасна епоха характеризується бурхливим розвитком усіх галузей науки й техніки, процесами їхньої інтеграції й міжнародного кооперування. При цьому стрімкий науково-технічний прогрес, глобальна інформатизація, запровадження новітніх технологій у більшості галузей діяльності людини вносять істотні зміни у лінгвістичну модель світу, зокрема у сферу термінології. Цим пояснюється і те, що сьогодні в літературі все більше знаходять місце спеціалізовані тексти, а переважну частину лінгвістичного фонду складає фахова лексика, а саме терміни та номенклатурні назви.

Окрім того, в умовах надзвичайно швидкого розвитку науки і техніки зростає роль і значення міжнародних професійних зв'язків, міжнародної співпраці, ділового спілкування, відбувається постійний обмін досвідом в різних сферах діяльності. При цьому з метою залучення й інформування більшої частини суспільства, а не лише спеціалістів чи фахівців відповідної галузі знань, велика увага приділяється перекладу. Виникає потреба вдосконалення системи передавання та оброблення інформації у найрізноманітніших сферах науки й техніки. Тому сьогодні спостерігається підвищений інтерес лінгвістів до питань розробки та вдосконалення галузевих терміносистем, особливо науково-технічного дискурсу.

Науково-технічна термінологія становить широкий шар лексики, що інтенсивно розвивається й активно взаємодіє з іншими шарами лексики, насамперед – загальноповсякденної [95]. Поява великої кількості нових термінологічних одиниць призвела до так званого «термінологічного вибуху», що спостерігається майже в усіх мовах світу. Ще однією з причин появи нових термінів є соціальне замовлення, тобто потреба у терміні, який би номінував нові цінні реалії соціуму та форма якого була б найзручнішою для ужитку [17]. Таким чином, вивчення закономірностей утворення англійської термінологічної лексики, її структури та семантики стало одним із найважливіших завдань сучасної лінгвістики.

Дослідженню поняття терміна та терміносистем присвячені роботи таких вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, як: К. Я. Авербух, Н. Д. Андреев, Ш. Баллі, Л. І. Божно, В. В. Виноградов, А. С. Герд, С. Н. Гореликова, В. П. Даниленко, П. Н. Денисов, Н. П. Кузькін, В. М. Лейчик, Ю. Н. Марчук, О. Д. Мітрофанова, А. Я. Шайкевич, С. Д. Шелов. Проблеми становлення, семантики, деривації термінологічних одиниць вивчали: Л. І. Вергун, О. О. Суперанська, Д. Д. Лотте, Б. Б. Комаровський, Б. С. Гершунський, І. М. Кантор, В. В. Краєвський, В. В. Макаєв та інші.

Утім, незважаючи на всебічне вивчення термінів та специфіку їхнього функціонування у терміносистемах різних видів дискурсу **актуальною** все ж залишається проблема визначення наукових понять і зв'язків між ними, упорядкування термінології різних галузей знань, систематизації та стандартизації наявної наукової термінології – створення галузевих словників, підручників, посібників, довідників тощо.

Актуальність роботи також зумовлена постійним розвитком науки, а отже, появою нових термінів і необхідністю їх розуміння, а також розвитком сучасних тенденцій у термінознавстві, недостає вивченістю лексико-семантичних аспектів науково-технічних термінів та полягає у зростанні інтересу до сучасного науково-технічного дискурсу, особливо англійської терміносистеми на словотвірному, семантичному та перекладознавчому рівнях.

Об'єктом дослідження є лексичні інновації у терміносистемі сучасного англійського науково-технічного дискурсу, а особливості їхнього відтворення українською мовою становлять **предмет** нашої роботи.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні специфіки перекладу лексичних інновацій сучасного англійського науково-технічного дискурсу шляхом виявлення їхніх лексико-семантичних та структурних особливостей.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- визначити поняття «науково-технічний дискурс» і «науково-технічний текст» та виявити їхні особливості;
- охарактеризувати мовні особливості науково-технічного тексту;

- розглянути жанрово-стильові особливості науково-технічного дискурсу;
- проаналізувати існуючі підходи до визначення поняття «термін», «терміносистема» та «лексична інновація»;
- розглянути різні підходи до класифікації термінів;
- дослідити способи та особливості термінотворення;
- окреслити лексико-семантичні та структурні характеристики науково-технічних термінів-неологізмів;
- з'ясувати, обґрунтувати та проаналізувати способи й засоби перекладу лексичних інновацій науково-технічної термінології.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили комплексне використання *описового, порівняльного, контекстологічного, індуктивного та дедуктивного* методів, а також методів *генералізації, аналізу та синтезу*. Для встановлення способів перекладу англійських лексичних інновацій українською мовою застосовувався метод *дескриптивного перекладознавчого аналізу*. З метою встановлення частотних показників способів перекладу досліджуваних термінів використано методи *кількісного аналізу* отриманих даних.

Матеріалом дослідження слугували 800 англійських лексичних інновацій та їхні переклади українською мовою.

Наукова новизна магістерської дисертації полягає у тому, що в ній уперше з'ясовано специфіку функціонування та перекладу лексичних інновацій сучасного англійського науково-технічного дискурсу; здійснено порівняльний аналіз способів перекладу англійських термінів-неологізмів та виявлено способи перекладу, що застосовуються найчастіше; перевірено, чи впливає спосіб утворення на вибір способу перекладу англійського терміна-неологізма українською мовою та описано закономірності цього процесу.

Практичне значення дослідження виявляється у тому, що його результати можуть бути використані для розробки курсу лекцій та посібників з «Порівняльної лексикології», «Порівняльної стилістики»; для проведення

занять з дисципліни «Науково-технічний переклад»; для здійснення адекватних перекладів науково-технічних текстів.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов», яка відбулась 12 березня 2019 року на базі кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», а також у статті, опублікованій у науковому журналі «Молодий вчений» № 8 (84) серпень 2020 р.

Структура роботи. Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел.

Загальний обсяг дисертації – 162 сторінки. Основний зміст викладено на 110 сторінках. Роботу проілюстровано 5 таблицями та рисунками.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ

Наукова діяльність завжди вважалася особливою сферою, від якої залежить успіх та розвиток соціуму. З огляду на це науковий дискурс та науковий текст як його елемент завжди були у полі уваги дослідників. Вивчення наукового дискурсу та його особливостей займає особливе місце в лінгвістичних розвідках, починаючи ще з ХХІ століття. Численні дослідження М. П. Брандеса, В. І. Карасика, Т. А. ван Дейка, Г. М. Мінаєнко, О. В. Михайлової продемонстрували, що науковий дискурс належить до інституційного типу спілкування та має свої специфічні, категоріальні ознаки, що вирізняють його з-поміж інших.

1.1 Проблема визначення науково-технічного дискурсу

Гуманітарні науки часто стикаються із проблемою пояснень, визначень, тлумачень, надання дефініцій поняттям, адже, на противагу точним наукам, вони допускають множинність визначень того самого поняття. Філологія як наука гуманітарна має безліч таких випадків. Це, зокрема, стосується термінів «текст» і «дискурс», для яких дослідники пропонують усе нові й нові визначення.

Проблеми зв'язку тексту та дискурсу вивчалися у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних лінгвістів: Г. Г. Матвеева, Л. П. Науменко, А. Л. Пумпянський, Т. В. Радзієвська, Н. І. Формановська, Ф. С. Бацевич та інші, проте і досі проблема визначення цих понять зумовлює ряд активних дискусій.

Раніше текст і дискурс розглядалися як взаємозамінні поняття, згодом їх почали розмежовувати. У сучасній лінгвістиці вирізняється три основні підходи до вирішення термінологічної проблеми: ототожнення понять «текст» і «дискурс», повне розмежування понять за характеристикою статика

об'єкта (текст) / динаміка комунікації (дискурс) і залучення тексту до поняття дискурсу [52].

Текст як лінгвістичний феномен надзвичайно багатопланове явище, що зумовлює множинність його дефініцій і з позицій структурно-семантичного підходу виступає як упорядкована структурнозмістова єдність, що об'єднана різними типами лексичного, логічного, лексико-граматичного зв'язку [29].

Дослідники вивчали термін «текст» як процес і як продукт мовної діяльності, розуміючи під текстом фрагменти усної та письмової комунікації будь-якого обсягу – повідомлення або мовний акт, залучений до комунікативного процесу [4] Тож, враховуючи параметри комунікативної ситуації, будь-який текст є смисловим цілим, таким, що є організованою єдністю складових його елементів; повідомлення автора (адресанта) читачеві (адресатові) [21, с. 87]

Поняття ж дискурсу як будь-якого висловлювання, також зумовлює наявність комунікантів: адресата та адресанта, але, крім цього, увага приділяється наміру адресанта вплинути на свого співрозмовника.

І. В. Арнольд наголошує на важливості розрізнення категорій текст і дискурс, узявши до уваги екстралінгвістичні поряд з лінгвістичними складовими, які однаково необхідні для розуміння та інтерпретації тексту [3, с. 198].

Якщо текст є мовою, цілеспрямованою соціальною дією, компонентом, що бере участь у взаємодії людей і механізмів їхньої свідомості (когнітивних процесах), то дискурс розглядають як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвальними, прагматичними, соціокультурними й іншими чинниками, що містить паралінгвістичний супровід мови (міміку, жести). Під текстом розуміють переважно абстрактну, формальну конструкцію, водночас під дискурсом – різні види її актуалізації, які розглядають під кутом зору ментальних процесів і у зв'язку з позалінгвальними факторами [29, с. 121-122]. Таким чином, дискурс почали розглядати як лінгвістичний складник

комунікації, і, ширше – як мову (усну і письмову), занурену в комунікативний контекст.

Дискурс розглядають також як мову, занурену у життя [4, с. 210]. У дискурсі реалізуються знання про світ, думки, установки, ситуації реального спілкування, сукупність процесу і результату мовленнєво-мисленнєвої діяльності.

Поняття «дискурс», введене у лінгвістику З. Харрисом у 50-их роках минулого століття, спочатку використовувалося для аналізу текстів, розглядаючи їх у контексті соціокультурної ситуації. Його трактування змінювалося протягом останніх десятиліть, якщо у 60-70-х роках ХХ ст. тлумачилося як зв'язна та узгоджена послідовність речень чи мовленнєвих актів, то сьогодні лінгвісти під дискурсом розуміють вже не лише зв'язний текст у сукупності з позамовними факторами, але і цілеспрямовану соціальну дію. Тому, одним із численних можливих розумінь поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці є поєднання тексту із ситуативним контекстом [97, с. 136].

Отже, дискурс є складним комунікативним явищем, яке охоплює й соціальний контекст, що створює уявлення як про учасників комунікації, так і про процеси творення й сприйняття повідомлення. Він не обмежується рамками конкретного мовного висловлювання, а саме межами тексту [62]. Тобто поняття тексту пов'язане з відрізком мови як продуктом комунікації [4], що акумулює інформацію у вигляді речень, зв'язаних певними синтаксичними структурами, а поняття дискурсу – з поняттям тексту як процесу між учасниками комунікативної події, що передає інформацію, поєднуючи висловлювання із особистістю автора [96, с. 35]. Французький лінгвіст Е. Бенвеніст навіть надав слову «дискурс» термінологічного значення, позначивши ним мовлення, привласнюване мовцем [11, с. 136-137].

Переконливою є думка О. С. Кубрякової та О. В. Александрової, які зазначали, що дискурсом потрібно вважати іменний когнітивний процес, пов'язаний з реальним творенням мови, мовного твору, а текст – кінцевий

результат процесу мовної діяльності, що має певну закінчену (і зафіксовану) форму [96, с. 324]. Інакше кажучи, текст як статичне, фіксоване поняття слугує кінцевим результатом дискурсу, що є динамічним, процесуальним, прив'язаним до реально фізичного часу. Саме тому термін «дискурс», на відміну від терміна «текст», не застосовують до стародавніх текстів, зв'язки яких із живою дійсністю не можливо відновити. До того ж, більшість мовознавців (див., напр., [9, с. 147]) погоджуються з тим, що текст – це застиглий дискурс.

Влучно охарактеризувала поняття дискурсу Л. П. Науменко, розглядаючи його як поле комунікативних практик, як сукупність подій, динамічну мовленнєву діяльність у певному соціальному просторі, що має ознаку процесуальності та пов'язана з реальним життям і реальним часом, а також мовленнєві утворення, які виникають у процесі цієї діяльності, взяті у взаємодії лінгвістичних, паралінгвістичних та екстралінгвістичних факторів» [77, с. 4].

Існують різні точки зору і підходи до класифікації дискурсу. Найбільш поширеною з позиції соціолінгвістики є класифікація запропонована В. І. Карасиком, відповідно до якої виділяють два типи дискурсу: персональний (особистісноорієнтований, розмовний) та інституційний (статусно-орієнтований) [42, с. 6].

У першому випадку спілкування відбувається між комунікантами, які добре знають один одного і намагаються не лише передати інформацію чи вплинути на співрозмовника, але й зрозуміти внутрішній світ адресата. В іншому випадку учасники комунікації – представники певної соціальної групи, які можуть не знати один одного особисто і повинні спілкуватися відповідно до норм певного соціуму.

За словами ученого [42, с. 14], в інституційному дискурсі спілкування відбувається в певних рамках статусно-рольових відносин, такий дискурс передбачає професійне спілкування між особами відповідно до певних норм і виділяється на підставі двох ознак: 1) мета та учасники спілкування, 2) їхня

взаємодія у межах специфічної тематики, суспільних інститутів (наука, медицина, політика тощо).

Типологія інституційного дискурсу є досить розгалуженою та постійно розширюється, вбираючи в себе різновиди професійно-орієнтованої комунікації. Зокрема, дослідники виділяють дискурс академічний, політичний, дипломатичний, юридичний, судовий, педагогічний, релігійний, спортивний, науковий, військовий, сценічний, медичний, діловий, рекламний та мас-медіальний (Ф. С. Бацевич, А. Д. Белова, В. Г. Борботько, О. М. Галічкіна, О. М. Гніздечко, В. І. Карасик, Ю. М. Караулов, М. Л. Макаров, О. І. Морозова, Р. Є. Пилипенко, Г. Г. Почепцов, А. Д. Приходько, О. О. Селіванова, В. Є. Чернявська, І. С. Шевченко та інші).

Для більш детального розгляду різних мовленнєвих ситуацій німецький мовознавець Л. Хоффманн запропонував використовувати поняття «фахова мова», що визначається як множинність лексико-граматичних та стилістичних засобів, які забезпечують комунікацію у певній професійній сфері і реалізуються у фахових текстах. Сукупність фахових текстів в комплексі з численними супровідними фоновими чинниками і створює дискурс певної галузі [74].

Починаючи з ХХІ століття та до сьогодні особливе місце в сучасних лінгвістичних розвідках займає вивчення наукового дискурсу та його особливостей, оскільки актуалізуються спеціальні знання з різних галузей знань.

Уперше термін «науковий дискурс» був ужитий у 1999 році П. Бізеллем на позначення поєднання ненаукового і наукового дискурсу [100, с. 7].

Аналізуючи науковий дискурс як різновид інституційного дискурсу, Т. Б. Маслова [69, с. 40] вважає його таким, що є зумовленим соціальними функціями співрозмовників і регламентованим за змістом і формою. За її словами, це науковий текст, який є результатом соціальної дії, фокусом взаємодії мовних і мовленнєвих, соціокультурних і прагматичних, когнітивних і психологічних чинників.

Наукова комунікація є цілеспрямованою дискурсивною практикою, що об'єктивується у фахових текстах. Загальною метою такої комунікації є формування нового знання про оточуючий світ, яке представлено у вербальній формі та обумовлене комунікативними канонами наукового спілкування [1, с. 60-68]; повідомлення об'єктивної інформації, доведення істинності наукового знання, пояснення причини явищ, опис істотних ознак предмета наукового пізнання. Відповідно, серед специфічних рис наукових текстів є такі, як спосіб викладу (опис, розповідь, міркування); ступінь повноти викладу (стислість, скороченість, повнота, розгорнутість); рівень узагальнення в залежності від характеру адресата (вузькоспеціальні, широкоспеціальні, загальнонаукові, науково-популярні тексти тощо) [69, с. 25].

Науковий дискурс характеризується креативністю, об'єктивністю, логічністю переданої інформації та професійною цінністю. Завданнями наукового дискурсу вважаються: аналіз наукових проблем, їх пояснення, передача знань, дослідження наукової проблеми, поширення наукової та технічної інформації, результати дослідження, тощо.

Функцією, призначенням наукових текстів називають обмін об'єктивної, логічної, завершеної інформації, що призначена для обмеженого кола спеціалістів певної галузі знань.

З прагматичної точки зору науковий дискурс є інформативним / аргументативним типом дискурсу, різновидом взаємодії адресанта й адресата, своєрідним діалогом з читачем. Тому науковий текст є діалогічним як експліцитно, так і імпліцитно [72, с. 69]. Йому притаманні категоричність, що виражається лексичними одиницями, граматичними структурами, стилістичними засобами, прагнення до максимальної точності, що може навіть спричинити надмірну термінологізацію та синтаксичну ускладненість тексту.

Окрім того, головними ознаками наукового тексту є структурність, когезія (зв'язність), когерентність (цілісність) та інтертекстуальність. У широкому розумінні когезія і когерентність – це поняття, які означають

зовнішню та внутрішню здатність тексту бути зв'язним [68]. Структурність тісно пов'язана когезією та когерентністю, вона характеризує науковий текст з точки зору членування його на одиниці різних рівнів, різної природи та функцій. Враховуючи екстралінгвістичні фактори при створенні наукового тексту, стає можливим зрозуміти смислову структуру, динаміку процесу пізнання, формулювання й розвитку наукової концепції.

Науковий дискурс часто спирається на прецедентні тексти та їх концепти, що і зумовлює високий ступінь інтертекстуальності. Відповідно, аби автор порозумівся з читачем, знання прецедентних текстів (законів, теорій, гіпотез, теорем, принципів, методів), які увійшли до певної науки, є обов'язковими.

Таким чином, у дослідженні наукового дискурсу науковий текст слід розглядати у сукупності з комунікативними факторами: зв'язки з іншими текстами, співвідношення автора і адресата, місце і час наукової комунікації та стиль наукового мислення [68].

Отже, **науковий дискурс** є науковим текстом, осмисленим із урахуванням цілого ряду його комунікативних параметрів: задуму, концепції, цілі спілкування, фонду знань комунікантів, суб'єкта мовлення, адресата та інших позамовних факторів (соціокультурних, прагматичних, історичних, когнітивних, психологічних), його віддзеркалення в свідомості конкретного індивіда у конкретній ситуації і в конкретний момент часу [51, с. 25].

Сьогодні дослідники все частіше звертаються до вивчення різних типів наукового дискурсу, особливостей їх розподілення, аби оптимізувати комунікацію, адже кожен тип дискурсу характеризується особливими стратегіями й тактиками, доцільність яких визначають фахові знання та основні інтенції учасників спілкування.

З огляду на розгалуженість будови наукового дискурсу виділяють такі його різновиди, які залежно від сфери спілкування й функціонування демонструють певні мовні особливості, а саме:

- 1) власне науковий або науково-академічний (академічність викладу, особлива інформативна спрямованість, адресованість спеціалістам);
- 2) науково-популярний або науково-публіцистичний (ознайомлення неспеціалістів із науковими досягненнями);
- 3) науково-діловий або науково-інформаційний (патенти, технологічні описи тощо);
- 4) навчально-науковий (виклад наукових основ майбутнім спеціалістам);
- 5) науково-технічний (спеціалізована технічна складова у поєднанні з елементами економічного, екологічного, соціального, політичного та інших видів дискурсу);
- 6) науково-розмовний (усна форма дискурсу, спрямована на обмін ідеями, обговорення та творчу критику) [1].

Значний інтерес сьогодні становить саме науково-технічний дискурс, оскільки розвиток науки і техніки неможливо уявити без процесів обміну науково-технічною інформацією, науково-технічною комунікацією.

Науково-технічний дискурс представлений сукупністю усіх вербальних та невербальних засобів, які використовуються людиною для обміну інформацією у науково-технічній сфері спілкування [10], та існує як в усній, так і в письмовій формі. Спілкування у науково-технічній сфері є професійно-орієнтованим, оскільки воно відбувається, насамперед, між спеціалістами певної предметної галузі.

Особливості науково-технічного дискурсу як різновиду комунікативної діяльності (учасники такої комунікації виконують когнітивні функції та орієнтуються на послідовне, динамічне нагромадження і відтворення інформації) втілюються в **науково-технічному тексті**, який є результатом цієї діяльності – це письмово фіксоване мовлення, хоча обмін науково-технічною інформацією може відбуватися і за допомогою усного мовлення, наприклад, дискусії, диспути, доповіді з науково-технічної проблематики [58]. Можна

сказати, що ні в якому іншому стилістичному полі текст і дискурс так не наближаються один до одного, як у науково-технічній інформації.

Науковим текстам характерні формулювання доказів, аргументування, аналіз причинно-наслідкових відношень, а роль та емоції автора є незначними. Наукове мовлення обмежується короткими метафорами та епітетами.

Варто зазначити, що науково-технічна література має жорстку структуру, побудована відповідно до встановленої, загальноприйнятої моделі. Залежно від комунікативно-функціонального призначення розрізняють такі різновиди науково-технічних текстів [58]:

- а) власне наукові (монографії, статті, дисертації);
- б) науково-навчальні (підручники, посібники, довідники);
- в) науково-оцінні (рецензії, відгуки);
- г) інформаційно-реферативні (реферати, анотації, резюме, тези, автореферати);
- д) довідково-енциклопедичні (енциклопедії, словники, довідники);
- е) власне технічні тексти (паспорти, формуляри, технічні описи, інструкції до експлуатації, патенти, авторські свідоцтва, стандарти, накладні, проекти, розрахунки, креслення, тощо);
- є) технічна реклама;
- ж) науково-популярні тексти (періодичні та неперіодичні видання, які не мають спеціального призначення для науково-технічного обміну, але можуть бути використані з цією метою).

За структурою елементів композиційної будови сучасні науково-технічні праці часто варіюються. Макроблоки (анотація, вступ, методи дослідження, результати, висновки) містять ряд мікроблоків (фонова інформація, додаткова інформація, дефініція, опис, гіпотеза, перефразування, оцінювання, ствердження, підсумовування та інші елементи) [63].

Інтерес до вивчення науково-технічного тексту зумовлений розв'язанням практичних завдань різних галузей науки та техніки. Він є

одним із найважливіших джерел інформації та одиницею наукової комунікації.

Отже, сучасні лінгвісти фокусують увагу на дискурсі як на: 1) зв'язному тексті в сукупності з позамовними (прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими) чинниками; 2) тексті, взятому в аспекті подій; 3) мовленні, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їхньої свідомості.

Науковий дискурс на сучасному етапі розвитку мовознавчої парадигми є розгалуженим явищем, і для того, щоб оптимізувати комунікацію, слід враховувати усі характерні ознаки професійної комунікації: об'єктивність, нормативність інформації, переважно письмова форма викладу, логічність побудови, вживання термінів, відсутність експресивності та безособовість. Проте, ці характеристики значно варіюються залежно від галузей наук та жанрів, у межах яких відбувається спілкування.

1.2 Жанрова варіативність науково-технічного дискурсу

Як відомо, поняття «жанр» та «дискурс», їх співвідношення тісно пов'язані між собою. Жанри є одиницями типологізації дискурсу. З іншого боку, для визначення жанру використовують дискурс, адже жанрові правила дають змогу інтерпретувати дискурс [30, с. 82]. Це означає, що твори певного жанру, наприклад, наукові статті, у сукупності створюють дискурс.

Дискурс також характеризується тим, що твір належить до певного стилю. Дискурс описує спосіб висловлення, набір параметрів, містить стильову та тематичну специфіку. Жанр та його характеристики часто впливають на особливості мовлення у творах будь-якого дискурсу, зокрема наукового та науково-технічного. Жанрово-стилістичні характеристики тексту тісно пов'язані з лексичним рівнем, до яких належать і частотність вживання певних слів, відбір і застосування релевантних та доцільних форм та структур. Тобто специфіка висловлення залежить від жанру та вимагає розгляду співвідношення понять дискурсу, стилю та жанру.

Стиль виступає як елемент дискурсу, як модель успішної комунікації. Жанри формуються у межах конкретного функціонального стилю; останній задає основні координати мовленнєвого жанру.

Ключову роль у класифікації грають позамовні фактори. На основі певної сфери мовленнєвого спілкування формуються функціональні стилі. Наприклад, у науковому стилі під дією відповідних позамовних факторів (мета та специфіка наукового спілкування) виділяються підстили. Таким чином, стиль по відношенню до підстилю є макросистемою або макростилем у відношенні до мікросистем і кожен підстиль має свої жанри. Наприклад, сучасний науковий стиль характеризується розгорнутою системою усних та писемних мовленнєвих жанрів.

Т. Ван Дейк [70]. ввів поняття суперструктури та тематичної макроструктури дискурсу. На тематичному рівні жанровій формі відповідає суперструктурна схема, що складається системою пізнавально-комунікативних дій, тоді як зміст цих дій створює тематичні макроструктури. Т. В. Матвєєва, яка досліджувала категоріальний аспект функціональних стилів та мовленнєвих жанрів, вважає, що кожен макростиль має власну схему категоріальних структур, а жанри слугують реалізацією категорій в рамках єдиної категоріальної схеми [70, с. 218].

М. М. Бахтін, який вважається засновником сучасної теорії мовленнєвих жанрів, у своїй праці «Проблема мовленнєвих жанрів» написав, що кожна сфера застосовує свої жанри, що відповідають специфічним умовам цієї сфери. Специфічні для кожної сфери умови спілкування породжують певні жанри, тобто відносно стійкі типи висловлювань. Кожна сфера людської діяльності виробляє свій, надзвичайно різномірний, репертуар мовленнєвих жанрів [8, с. 159-160].

Мовленнєві жанри – це типи повідомлень, дискурсивні інваріанти, що характеризуються певним тематичним змістом, композиційною структурою, відбором фонетичних, лексичних, граматичних, стилістичних засобів й прагматичними особливостями. Проте, проблематика визначення жанру досі

залишається недостатньо вивченим питанням, як у функціональній стилістиці, так і у жанрознавстві [8, с. 159-160]. Визначальною ознакою мовленнєвого жанру як одиниці мовленнєвого спілкування М. М. Бахтін назвав діалогічність. Інші ознаки, а саме визначення цілі, завершеність тощо, впливають з неї [30, с. 53].

Відповідно до комунікативних завдань вирізняють такі жанри наукового дискурсу [93, с. 192]:

- ядерні (або первинні), які визначають специфіку дискурсу (наукова стаття, монографія, дисертація, науково-технічний звіт);
- периферійні (або вторинні), які не становлять основу дискурсу (рецензія, анотація, реферат, тези, підручник);
- суміжні, які перебувають на межі між науковим та іншими типами дискурсу та тяжіють або до «ядерних» (доповідь, повідомлення, науковий діалог), або до «периферійних» (патент, інструкція, лекція) жанрів.

До ядерної наукової комунікації належать жанри, що забезпечують первинний доступ до наукового знання. Вторинні жанри спираються на готові, наявні оригінальні, первинні тексти.

У час стрімкого розвитку науки та появи нових видів засобів зв'язку перелік жанрів науково-технічної прози суттєво поповнюється, наприклад, за рахунок різних видів наукових статей (оглядові та експериментальні статті типу «обговорення за круглим столом», «інтерв'ю»), повідомлень (про конференції, що мають відбутися, про нові наукові й технічні розробки) та наукової кореспонденції (листування на сторінках наукових періодичних видань та через мережу Інтернет) [39, с. 47].

Залежно від жанру науковий текст може бути моно- і поліцентричним. У першому випадку текст зазвичай є невеликим за об'ємом, має лінійну структуру і послідовно описує етапи пізнавальної діяльності під час вирішення однієї проблеми. В іншому випадку наукова праця розглядає декілька задач, а тому має розгалужену будову і містить розділи, параграфи, пункти, підпункти тощо [39].

Крім того, сам мовець визначає жанрову форму, предмет та межі мовлення, відповідно до своїх цілей та задуму, а їх єдність (задум як суб'єктивний аспект висловлювання та предмет як об'єктивний) слугує темою мовленнєвого жанру. Проте жанр також впливає на задум та коректує його.

Д. Байбер описав жанри за допомогою морфосинтаксичних параметрів, об'єднаних у п'ять груп. Таким чином усі тексти були об'єднані у вісім кластерів, які Д. Байбер назвав типами текстів. Виявилось, що ці типи корелюють з жанрами. Зазвичай виділяють розповідний (наративний), описовий (дескриптивний), пояснювальний (експозиторний), інструктивний та переконуючий (аргументативний). Дискурс кожного жанру є неоднорідним [31].

Науковий та, зокрема, науково-технічний дискурс є формою аргументативного дискурсу, тобто кожен мовленнєвий твір у сфері науки містить аргументацію, особливості якої залежать від жанру.

Залежно від виду досліджень використовується теоретична чи емпірична аргументація, про які детальніше розповідає Н. Є. Доронкіна у своїй статті «Жанрові особливості аргументації у науковому дискурсі». Вона зазначила, що теоретичну аргументацію частіше всього використовують в області точних наук жанру підручника, дисертації, науково-технічної статті тощо. Теоретична аргументація має на увазі такі засоби:

- дедуктивне обґрунтування – логічний вивід нового з того, що мало уже певне обґрунтування, наприклад доведення теореми;
- системна аргументація – обґрунтування, яке підводить до законів природи чи обґрунтованої теорії, наприклад наукове пояснення;
- методологічна аргументація, тобто отримання нового положення за допомогою надійного методу.

На відміну від теоретичної, в емпіричній аргументації мають місце експерименти або використовуються статистичні дані, як у науково-технічних статтях. Серед емпіричної аргументації виділяють:

- пряме підтвердження, коли демонстрація дослідів безпосередньо спостерігається під час виступів;
- наведення прикладів та використання статистичних даних лежать в основі індуктивних умовиводів;
- ілюстрації, у вигляді графіків, діаграм, схем чи таблиць [31].

Аналіз аргументації має чотири види субтекстів, кожен з яких має свої особливості аргументації. Перший вид субтекстів має на меті вербальну аргументацію – опис уже проведених досліджень, минулих подій. У наступному виді аргументації мова йде про алгоритми, хід експерименту, характеристика приладу, принципу роботи, опис даних експерименту, які містять імпліцитну аргументацію, а висновки реципієнт робить сам. Третій вид містить пояснення, опис результатів експериментів та висновків, та виконується вербальними засобами, які супроводжується ілюстраціями у вигляді таблиць, графіків та діаграм. Четвертий варіант – математичний виклад з використанням формул. Аргументація у таких фрагментах належить до дедуктивного типу та є доведенням.

Щодо жанру науково-технічного дискурсу, його категорії поділяються на системостворюючі, а саме змістовність, структурність, цілісність, стильова та жанрова належність, та системонабуті, до яких належить структура [80].

Отже, характерною ознакою науково-технічного дискурсу є його жанрова стратифікація та варіативність. До основних жанрів науково-технічної прози, відповідно до способу її представлення, належать: анотації, рецензії, монографії, дисертації, оглядові й експериментальні статті, наукові статті типу «обговорення за круглим столом», інтерв'ю, анотації, (авто) реферати, рецензії, матеріали наукових конференцій, повідомлення про майбутні та минулі конференції, нові наукові й технічні розробки, тези доповідей, подання на отримання грантів, навчальна та довідкова література, традиційна та електронна наукова кореспонденція тощо.

1.3 Мовні та позамовні особливості науково-технічних текстів

Науково-технічний дискурс відображає раціонально-логічне пізнання світу, тим самим має ряд особливостей та оперує інтенційними нашаруваннями: визначення, доведення, аргументація, виклад, повторення тощо [95, с. 252].

Г. Г. Матвеева визначає такі риси наукових текстів: спосіб викладу – опис, розповідь, розсуд; ступінь повноти викладу – стислість, скороченість, повнота, розгорнутість; рівень узагальнення в залежності від характеру адресата – вузькоспеціальні, широкоспеціальні, загальнонаукові, науково-популярні тощо [69, с. 65].

Специфіка науково-технічних текстів полягає у логічній послідовності викладу, стислості, лаконічності, конкретності, стриманості стилю, точності суджень (недвозначності та несуперечливості), експліцитності лексико-граматичних зв'язків. Така організація матеріалу змістовної частини забезпечує зв'язність тексту (поєднує фрагменти інформації у єдине ціле).

Крім того, для науково-технічної літератури характерним є вживання великої кількості термінів, які відображають специфіку понять, точність і стислість вираження думки.

Не менш важливим є стилістична специфіка: різні жанри (монографія, стаття, рецензія, реферат, лекція, доповідь, виступ тощо) мають свої особливості.

Із вищезазначеними формальними характеристиками пов'язана граматична структура письмового мовлення, індивідуальний стиль автора, чітке дотримання норм літературної мови тощо.

В основу композиційного членування науково-технічного тексту покладено «механізм пріоритетних стратегій» або принцип «пріоритету». Г. Г. Матвеева наголошує на плануванні, яке створює композиційну та логічну витриманість письмового мовлення й виявляється в ретроципації (повернення до написаного раніше – фактично чи подумки) та антиципації (передбачення змісту та форми подальшого викладу матеріалу) [69, с. 54].

Надважливим елементом змісту науково-технічного тексту є іллокутивна сила переконливості, що допомагає читачеві сприймати зміст науково-технічного дискурсу як вірогідний [74], а висновки і постулати вважати авторитетними і правдивими.

Адресант прагне переконати реципієнта у несхибності власної позиції, створює текст у певній логічній послідовності, виконує певну стратегію і тактику для досягнення цілей свого спілкування з читачем.

Автор надає читачеві певну інформацію у форматі переконливих аргументів з метою розширити, або навіть змінити світобачення, світосприйняття читача. Таким чином, з точки зору прагматики, науково-технічний текст належить до інформативного / аргументативного типу дискурсу [81]. Когнітивність та інформаційна насиченість є найголовнішою визначальною рисою науково-технічного типу тексту [53, с. 23].

Проте мовознавець Т. В. Радзівська вказує на слабкі місця прагматики науково-технічних текстів, зазначаючи, що опосередкований характер інформації (адресація опосередкована часом) та неможливість орієнтуватися на конкретного адресата (науковий текст адресується множині осіб), і врахувати фонд його знань заважає побудові тексту як повідомлення [82, с. 20]. Відсутність безпосереднього контакту та зворотного зв'язку певною мірою компенсується науковою аргументацією та послідовним викладом матеріалу.

Крім того, науково-технічний текст характеризують не лише внутрішньоструктурні зв'язки між його окремими елементами, але й низка позамовних текстотвірних чинників, які забезпечують його цілісність.

Специфічна мовленнєва системність науково-технічних текстів визначаються такими основними позамовними стилетвірними чинниками:

а) призначення – визначення ідеї, понять і категорій, формулювання концепцій, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань;

б) зміст – теоретичні відомості та практичні знання;

в) мета – повідомлення нових знань про якусь подію, явище і доведення їх істинності (мета буде іншою для кожного конкретного випадку);

г) комунікативне завдання – передача реципієнту певної інформацію у переконливій та доступній формі.

Всередині наукового стилю, під дією позамовних факторів виділяють підстили, які в свою чергу представлені відповідними жанрами:

- власне науковий (монографія, стаття, наукова доповідь, повідомлення, тези);
- науково-популярний (виклад наукових даних для нефакхівців: книги, статті у неспеціальних журналах, лекції тощо);
- науково-навчальний (підручники, посібники, лекції, словники тощо) [75].

Кожнен підстиль і жанр зберігають ознаки стилю та характеризуються своїми особливостями використання мовних засобів. У власне науковому підстилі часто можна зустріти інтернаціональні загальнонаукові терміни, оскільки основним його завданням є лише пояснення наукової ідеї, повідомлення наукових відомостей чи кінцевих результатів проведеної роботи. Науково-популярний, аби зацікавити реципієнта, використовує художні засоби мовлення: епітети, порівняння, метафори. Для науково-навчального підстилю характерним вважається поступове і послідовне уведення термінів, доступність та спрощеність викладу інформації, для більшої активізації мислення читача.

Отже, для наукового стилю характерні такі основні стильові ознаки: абстрагованість, узагальненість, структурна повнота, логічність викладу, формальна стислість, лаконічність, однозначність і конкретність, точність, доказовість, переконливість, причинно-наслідкові відношення, висновки тощо, а сутність тексту розкривається, коли враховуються і позамовні фактори, які відіграють важливу роль при класифікації дискурсу.

1.4 Труднощі відтворення англомовних науково-технічних текстів українською мовою

Сучасна наука інтернаціональна, пов'язана з розповсюдженням ідеї через мовні бар'єри, тобто шляхом перекладу. Чільне місце у перекладознавстві належить науково-технічному перекладу, що є важливим для суспільства. Без нього стає неможливим не лише обмін науково-технічною інформацією, але й подальший розвиток науки і техніки.

Переклад науково-технічної літератури має багато відмінностей у порівнянні із перекладом художньої літератури, газетних статей, документально-ділового матеріалу. М. Снель Горнбі відзначає [27, с. 138], що між різними видами перекладу (технічний / літературний переклад) спільного не так вже й багато.

Так, мова науково-технічного дискурсу відрізняється від мови художнього дискурсу певними лексичними, стилістичними, граматичними та прагматичними аспектами, що відбувається завдяки широкому використанню спеціальної лексики, термінів у науково-технічних текстах та емоційно-забарвленої лексики у мові художніх текстів [20].

Під час перекладу науково-технічного тексту доводиться зважати та одночасно вирішувати низку різноманітних завдань. Такий переклад потребує не лише бездоганного володіння мовою, а й знань певної галузі. Іноді володіння всіма тонкощами граматики, але недостатність знань у певній галузі науки й техніки створюють труднощі в розумінні вузькофахових питань та перекладі спеціальних термінів. І навпаки, лише з ґрунтовною технічною підготовкою, можуть виникати труднощі з розумінням граматичних конструкцій, зв'язків між словами, мовним порядком, вибором точнішого варіанту перекладу тощо.

На перший погляд, переклад наукової та технічної літератури може здатись простим, оскільки у таких текстах відсутній прихований зміст, проте він вимагає максимальних зусиль та особливої термінологічної точності від

перекладача, адже технічні терміни часто не співпадають за своїм обсягом у різних мовах.

Особливу увагу слід звертати і на семантичний рівень мови, на смислове ототожнення англійських і українських науково-технічних текстів, в основі яких лежить їхня комунікативна рівноцінність. Головною метою перекладу наукової та технічної літератури є досягнення еквівалентності, що вважається основною ознакою і умовою якісного перекладу. Під час еквівалентного перекладу, а отже – адекватного, правильного, однозначного – здійснюється передача плану змісту при дотриманні відповідного плану вираження.

Окрім того, оскільки домінантною комунікативною функцією науково-технічного дискурсу є інформативна функція, то вона повинна враховуватись у процесі перекладу. Також при перекладі особливу увагу варто приділяти і паралінгвістичним засобам, що займають чільне місце у науково-технічних текстах з прагматичної точки зору. Наприклад, графічні та знакові кінеми писемного мовлення структурують та систематизують подану інформацію, слугують засобами розстановки зорових акцентів читача, організують його увагу [58].

Не менш важливим є стилістична специфіка науково-технічного дискурсу. Різні жанри (монографія, стаття із спеціального журналу, рецензія, технічний опис, патенти, доповіді, виступи тощо) мають свої особливості, а їх переклад становить певні труднощі. Розбіжності у стилістичних і жанрових нормах подання інформації, особливості вживання слів та сталих словосполучень тощо в науково-технічних текстах англійською та українською мовами послуговували існуванню жанрово-стилістичного перекладу.

Труднощі під час перекладу технічного тексту можуть спричинити граматичні явища (морфологічні та синтаксичні) вихідної мови, які властиві лише їй та не мають прямих відповідників у цільовій мові.

При перекладі науково-технічної літератури, аби не втратити взаємозв'язок між компонентами речення, неперервність думки, потрібно пам'ятати про розбіжності в побудові речень мов, про відмінність їх системної організації та про те, що мова може ускладнюватися розгорнутими реченнями з інфінітивними групами, поширеними означеннями, складними реченнями з вставними підрядними реченнями всередині головного тощо. Тому часто перекладачі звертаються до текстових модифікацій – введення одних слів і опускання інших, часткова або повна перебудова речення за вимогами граматичних норм цільової мови.

Складність під час перекладу науково-технічних текстів створює також точна передача змісту кожного речення. Оскільки науково-технічні тексти належать до сфери наукової комунікації, а її учасники орієнтуються на відтворення інформації, то головною увагою під час перекладу слід спрямовувати на кінцеву мету, на адекватне і точне відтворення оригіналу. Слід розрізняти поняття «точного» та «буквального» перекладу українською мовою. При буквальному перекладі механічно калькуються, підставляються слова замість іноземного оригіналу, у результаті чого спотворюється зміст, порушуються норми мови, не передається стилістична функція та часто утворюються нісенітниці.

Крім того, потрібно ще зважати на наявність великої кількості слів та словосполучень, характерних саме для науково-технічного стилю. Детального вивчення потребують термінологічні, фразеологічні, граматичні особливості тощо.

Підсумувавши, можна сказати, що для досягнення адекватності у перекладі науково-технічного тексту до уваги слід брати усі структурні рівні мови – лексичний, граматичний, прагматичний та стилістичний, а якість перекладу залежить як від особливостей науково-технічної літератури, так і від рівня мовної та загальної науково-технічної підготовки перекладача.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Лінгвістика ХХІ ст. демонструє різноманітність поглядів і підходів до тлумачення термінів «текст» і «дискурс». Розмежування, пояснення і тлумачення цих лінгвістичних понять, що є багатоплановими явищами і в результаті зумовлюють множинність їх дефініцій, носять досить неоднозначний характер. Здійснено чимало спроб конкретизувати, систематизувати чи усталити їхні визначення, проте такі дослідження залишаються актуальними до сьогодні.

Проаналізувавши основні підходи та погляди щодо поняття наукового та науково-технічного дискурсу, ми дійшли висновку, що сучасний науковий дискурс є складним, багатовимірним динамічним явищем науки про мову.

Оскільки мова науково-технічного дискурсу відрізняється від мови, наприклад, художнього дискурсу лексичними, стилістичними, граматичними та прагматичними аспектами, ми спробували наблизитись до вирішення актуальних проблем лінгвістики, вивчаючи терміносистеми науково-технічного дискурсу. Ми взяли до уваги жанрову варіативність, мовні та позамовні особливості науково-технічних текстів та специфіку їхнього відтворення українською мовою, а також розглянули певні труднощі, з якими може зіткнутися мовець чи перекладач.

Основними вимогами до науково-технічного тексту називаємо логічну послідовність та інформативність викладу, структурну повноту, зв'язність тексту, формальну стислість, лаконічність та конкретність вираження думки, стриманість стилю, точність та правдивість суджень, вживання великої кількості термінів, чітке дотримання норм літературної мови тощо.

Науково-технічна література має ряд характерних особливостей та ознак, що спостерігаються на усіх структурних рівнях мови: лексичному, граматичному, прагматичному та стилістичному. Саме тому переклад та відтворення науково-технічних текстів потребує спеціальних мовних, перекладацьких і фахових навичок перекладача, оскільки передбачає точну передачу інформації та змісту оригіналу.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ТЕРМІНОСИСТЕМІ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ

XXI століття вважається часом розвитку науки і техніки, інтенсивної інтелектуалізації суспільства. Розширюються фундаментальні дисципліни, активно з'являються різні наукові напрямки, формуються нові галузі знань. Відповідно розширюється та поповнюється лексичний фонд мови, змінюється набір мовних засобів та властивостей мовних одиниць, які допомагають взаємодіяти та обмінюватись думками.

У сучасному мовознавстві загалом, та у науково-технічному дискурсі зокрема, все частіше зосереджується увага на лексичному рівні мови та підкреслюється, що лексика відіграє дуже важливу роль у науково-технічному дискурсі.

Оскільки специфіка наукового пізнання, наукового стилю вимагає забезпечення абстрактності, логічності та об'єктивності викладу думок у текстах, то в лексиці наукового спілкування переважають терміни, які точно і однозначно називають предмет, явище або поняття певної галузі науки, а вивчення особливостей наукових текстів та їх терміносистеми в рамках науково-технічного дискурсу є важливим для подальшого розвитку науки і техніки.

2.1 Характеристика терміносистеми сучасного англomовного науково-технічного дискурсу

Термінологічна система будь-якої галузі знань історично формується протягом століть і співвідноситься з певною традицією пізнання і вживання термінів у цій сфері.

Лексична система різних галузей науково-технічного дискурсу визначає тематичну спрямованість текстів і мовленнєвих актів. Вона постійно збагачується термінологічними одиницями: утворюються нові

одиниці, виникають нові поняття або уже існуючі слова набувають нових значень, іншого денотативно-сигніфікативного змісту. Зростає потреба в нових визначеннях вже опанованих понять. Тим самим розширюється словниковий склад мови.

Хоча в термінологіях окремих мов нараховується сотні тисяч термінів, ними користується менша частина населення, оскільки зачасти це засіб спілкування учених та фахівців, проте технічна лексика має, так званий, інтернаціональний характер. По-перше, постійно відбувається обмін досвідом на міжнародному рівні, ділові обговорення, залучення й інформування не лише спеціалістів і фахівців певних галузей знань. По-друге, багато технічних термінів мають однакове вживання та є ідентичними за формою і значенням у кількох мовах.

Термін найбільше знайшов своє застосування у точних і природничих науках, адже стосується одного поняття. До того, науково-технічна лексика тісно пов'язана з розмовно-літературною мовою. У різних галузях науки з технічною лексикою використовується значна частина загальноповживаних слів, та і для творення самого терміна часто залучається загальноповживане слово. Тому, окремі терміни утворюють термінолексику і входять до загального складу лексики конкретної мови.

Саме ж поняття «термін» все більше і частіше привертає увагу лінгвістів. Разом з тим, з огляду на складну природу, трактування цього поняття є зовсім неоднозначним, а науковці взагалі вказують на відсутність у лінгвістиці загальноприйнятого визначення. Сьогодні існують різні, іноді протилежні думки, варіанти його тлумачення, адже дослідженням цього питання займалися багато вчених, кожен з яких використовував індивідуальний підхід до визначення і тлумачення цього явища.

2.1.1. Проблема визначення понять «термін» та «терміносистема»

Швидкий прогрес, особливо технічних наук сприяє науковій комунікації, тим самим потребує розширення меж людських знань, постійного вивчення та розуміння нових термінів.

Дослідженням поняття терміна та терміносистеми займалися чимало вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, як: К. Я. Авербух, Н. Д. Андрєєв, Л. І. Божно, М. О. Вакуленко, В. В. Виноградов, А. С. Герд, В. П. Даниленко, П. Н. Денисов, В. М. Лейчик, Д. Д. Лотте, Ю. Н. Марчук, О. О. Суперанська, А. Я. Шайкевич, С. Д. Шелов та інші.

Слово «термін» уперше з'явилося у Німеччині 1876 року, проте, важко піддаючись дефініюванню, і досі є неоднозначним.

Більшість лінгвістів, намагаються розмежувати загальноживану, професійну лексику і терміни. Одні ставлять знак рівності, інші чітко диференціюють, треті стверджують наявність деяких спільних рис між ними.

Загальноживана лексика застосовується у повсякденному спілкуванні носіїв мови незалежно від рівня їх освіти, фаху, місця проживання тощо. Це поняття, які зв'язані з побутом, суспільним життям, виробничою діяльністю.

Окрім загальноживаної, виокремлюють також слова та вирази властиві людям певної професії, галузі виробництва, роду занять і називають їх професійними. Професійні слова (професіоналізми) вживаються вузьким колом фахівців та не завжди зрозумілі за межами їхнього професійного середовища. Часто їх називають неофіційними розмовними заміниками термінів.

Терміни мають ряд особливостей і відмінностей, тому їх виділяють в окрему групу вузьковживаних слів, що мають спеціалізовані і точні визначення, відрізняються високою інформативністю, однозначністю, експресивною нейтральністю та фіксуються державними стандартами, словниками та довідниками.

Існують різні, іноді протилежні думки, варіанти тлумачення поняття «термін», адже дослідженням цього питання займалося багато вчених, кожен

з яких використовував індивідуальний підхід до визначення і тлумачення цього явища.

Деякі лінгвісти вважають, що у ролі терміна може виступати будь-яке слово, оскільки терміни не становлять особливу групу слів, а є лише словами, які виконують особливу функцію [18, с. 5]. Б. М. Головін стверджує, що термін є простим словом чи словосполученням, яке лише характеризує професійне поняття та задовольняє потребу спілкування у певній сфері [24, с. 276].

Твердження Т. Сейворі вступає в протиріччя з точкою зору лінгвістів, які вважають, що головною відмінністю терміна від інших лексичних одиниць є саме його здатність висловлювати спеціально професійне, наукове або технічне поняття, оскільки саме зв'язок терміна з поняттям певної галузі знання робить його особливою лексичною одиницею.

О. С. Ахманова вважає, що термін – створене, отримане чи запозичене слово чи словосполучення для точного вираження спеціальних понять, яке позначає спеціальні предмети спеціальної мови [5].

Часто трактуючи поняття «термін», беруть за основу ту чи іншу особливу рису. Так Т. Сейворі розглядає емоційну нейтральність, що не викликає додаткових асоціацій та об'єктивність змісту поняття як найбільш характерну відмінну рису термінів.

Він визначає терміни як умовні знаки, що призначені для передачі певної закодованої інформації, яку розуміють лише ті, хто володіє певним ключем (кодом) [100].

В. І. Карабан стверджує, що термін як мовний знак репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки та становить суттєву складову науково-технічних текстів [40, с. 315].

І. С. Квітко, висловлюючись про термін, визначає його як слово або словесний комплекс, який вступає в системні відносини із словом або словесним комплексом певної галузі науки або техніки та разом з ним утворює замкнену систему [45].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови «термін» трактується як слово чи словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо [15, с. 1241], у той час як у Літературознавчому словнику-довіднику термін визначається як слово чи словосполучення, яке точно позначає спеціальне поняття і його співвідношення з іншими поняттями певної галузі [49, с. 668].

Отже, з вищезазначеного можна узагальнити, що кожна вузька галузь науки має свої терміни (галузеві термінології), а під поняттям **термін** розуміють слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що позначає певне поняття у спеціалізованій галузі знання, виробництва чи діяльності людини [17].

Попри усі відмінності, існують спільні ознаки терміна, які визначають його суть як особливої мовної одиниці – системність, точність, тенденція до однозначності, наявність дефініції.

Системність є однією з найважливіших умов існування терміна [91], який може існувати лише як елемент терміносистеми. Кожен термін має своє термінологічне значення, яке залежить від семантичного оточення терміна у рамках своєї терміносистеми, а поза її межами може набувати зовсім іншого значення.

Таким чином, організована на логічному й мовному рівні система слів-термінів утворює **терміносистему**, або **термінологічну систему** певної галузі науки (галузеву термінологію) – сукупність термінів, що обслуговують наукову теорію, наукову концепцію, певну сферу знань: мистецтво, техніку, виробництво тощо [94].

Терміносистема конкретної галузі – сукупність усіх термінів її поняттєвого поля, між якими виникають чи встановлюються зв'язки, що сприяє цілісності терміносистеми [32].

Наприклад, лінгвісти розрізняють наукову й технічну термінологію. Проте, оскільки сьогодні ці дві сфери активно взаємодіють між собою,

взаємодоповнюють та взаємопроникають одна в одну, то уже цілком звичним є їхнє об'єднання та паралельний розвиток їхніх терміносистем (в межах мови науки міститься мова техніки). Таким чином виокремлюють науково-технічну термінологію [57].

Входження терміна в систему понять відповідної галузі знання, тобто в термінологію, є однією з основних властивостей терміна, яка визначається всіма дослідниками. Терміносистеми допомагають уніфікувати й нормувати терміни, порівнювати поняття та назви у різних мовах, впорядковувати фахові знання.

Важливою ознакою терміну є його якнайповніша й найточніша передача суті позначуваного ним поняття, адже неточний термін може спричинити непорозуміння між фахівцями.

Призначенням терміну вважається його однозначність в межах відповідної класифікаційної системи [23, с. 33]. Так, на думку О. О. Реформатського, термін не просто існує у мові, а у складі певної термінології. Якщо у мові слово може бути багатозначним, то після входження у певну термінологію, воно набуває однозначності [85, с. 15].

До того ж, кожен науковий термін має дефініцію (означення), яка окреслює сам термін, обмежує його значення та зіставляє з чітким визначенням.

Отже, сучасна мова науки й техніки висуває до термінів такі вимоги [94]:

- дотримання правил і норм певної мови;
- системність;
- відносна незалежність від контексту;
- точність;
- повнота;
- термін повинен бути коротким;
- однозначність (моносемантичність);

- відсутність синонімічності, яка заважає взаєморозумінню;
- експресивна нейтральність;
- милозвучність;
- вмотивованість;
- простота.

З огляду на походження та функціонування терміносистеми виокремлюють [88]:

1. Корелятивні терміни – терміни утворені в результаті набуття загальноновживаним словом специфічних для певної галузі значень. Наприклад, комп'ютерний термін *file* «об'єм інформації, що має своє позначення (ім'я)» сформувався на базі відповідного слова загальноновживаної лексики, яке має значення «досьє; підшиті папери».

2. Загальнотехнічні терміни, що функціонують не лише у межах однієї терміносистеми, але й в інших галузях науки і техніки. Так, наприклад, термін *driver*, який у комп'ютерному контексті означає «програма, що керує введенням та виведенням інформації», в інших галузях має ще більш десятка значень.

3. Спеціальні терміни, існують лише у конкретній галузі знань, наприклад *gigadisc*, *hardware*, *software*. Значення слова має ідентичне значення терміна, оскільки виражає одне спеціальне поняття, тобто являє собою термін.

4. Терміни з двома і більше значеннями певної галузі. Прикладом може слугувати термін *server*, який низиває комп'ютер як устрії, за допомогою якого можна з'єднуватись з Інтернетом, а також програми, що забезпечує цей процес.

В. В. Виноградов наголошує на важливості дефінітивної функції термінів, що не є властивою іншим групам лексичних одиниць професійної мови. Це функція найменування, а саме номенклатурні утворення, які нерідко вносять до термінологічних словників і помилково приймають за терміни (наприклад, номінації літак «*Dash-8*», звукознімач *humbucker LP-001*, модель струни *Silver 203* тощо). Для кращого розуміння можна порівняти термін *currency* і номенклатурні назви *dollar*, *euro*, *peso*.

Номенклатура є системою найменувань термінів (термінів-назв), які об'єднані одним фахом, або ділянкою науки і дає зручні, з точки зору практичності, засоби для визначення предметів і речей. Кожна наукова сфера висуває різні вимоги та потреби, тому розрізняють номенклатуру медичну, мовознавчу, хімічну, економічну, технічну тощо. Номенклатура може передавати як систему назв об'єктів певної науки, так і сукупність назв одиничних об'єктів. Наприклад, географічна номенклатура – *Red Sea, river Dnipro*, видові назви дерев (у ботанічній лексиці): *oak, birch, conifer tree*).

Ще однією ознакою терміна є відсутність емоційно-експресивного забарвлення. Термін має бути специфічним, націленим на об'єкт у межах окремої галі, не мати синонімів, відповідати словотворчим закономірностям мови та послуговувати основою для утворення нових термінів.

Також варто зазначити, що сукупність перелічених вище ознак характерна не усім термінам, а певній їх частині. Насправді, ті чи інші ознаки можуть бути відсутніми або існувати у послабленому вигляді. Не всі терміни є системними, оскільки мають чіткі родо-видові зв'язки та словотвірний потенціал. Існує думка, що точність та однозначність термінів становить не правило, а скоріш, виняток з нього [16]. Термін може бути багатозначним, позначити одне і те ж саме поняття різними словами (явище синонімії) та може не бути емоційно-нейтральним.

Отже, терміни це особливі слова або словосполучення, що співвідносяться і виражають чітко окреслене поняття певної галузі пізнання (науки, культури, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя) та які, на відміну від інших номінативних одиниць, характеризуються моносемантичністю, точністю, системністю, високою інформативністю, контекстуальною незалежністю і емоційною нейтральністю. А їх множина утворює терміносистеми певних галузей, які взаємозбагачуються та відображають вплив інших підсистем.

2.1.2 Особливості термінотворення у сучасному англomовному науково-технічному дискурсі

Час та прогрес не стоять на місці, стрімкий науково-технічний прогрес, глобальна інформатизація, запровадження новітніх технологій у більшості галузей діяльності людини сприяє кардинальним змінам у сфері термінології.

Особливо протягом останніх десятиліть термінознавство постійно розвивається, оновлюється та вдосконалюється, значно збільшується кількість терміносистем збагачується їх лексичний склад [57]. Майже в усіх мовах спостерігається, так званий, термінологічний вибух.

Однією з причин шаленого розвитку терміносфер є соціальне замовлення. Це своєрідна потреба соціуму номінувати нову, цінну, потрібну чи цікаву інформацію, яку впроваджують швидкопрогресуючі реалії найзручніша форма її втілення. Цьому слугує термін [65, с. 21].

Оскільки терміносистема мови постійно поповнюється, вивчення закономірностей утворення термінологічної лексики, її структури та семантики стало одним із найважливіших завдань сучасного термінознавства та лінгвістики. Тому варто знати основні принципи творення термінів, які існують у системі кожної розвиненої мови.

Значну частину лексики англійської й української наукової мови складають термінологічні одиниці, утворені внаслідок вторинної номінації – знаходження терміном нового спеціального значення в іншій терміносистемі [56].

Виокремлюють лексико-семантичний, морфологічний та синтаксичний способи творення термінів. Лексико-семантичний спосіб є шляхом **термінологізації** загальноживаних слів, **транстермінологізації** або ретермінологізації вже існуючих термінологічних одиниць.

Як англійська, так і українська терміносистема є відкритою лексико-семантичною групою [56], що постійно поповнюється словами на позначення нових реалії, застосовуючи загальноживані слова у ролі термінів.

Термінологізація сьогодні вважається найпродуктивнішим способом поповнення терміносистем новими лексемам в англійській мові [78, с. 17]. Це процес, коли загальноживане слово стає науковим або технічним терміном, коли у вже існуючому слові розвивається нове, вторинне значення, основане на подібності нового з новим та набуваються ознаки терміна.

Крім термінологізації, широко використовуються метафоризація та метонімізація загальноживаних слів [56], на яких власне і базується сама термінологізація.

Метафоризація – такий вид семантичної зміни, при якому перенесення терміна здійснюється на підставі схожості певних ознак: загальних характеристик і асоціацій, пов'язаних із референтом; зовнішньої фізичної схожості предметів; схожості функції або дії, що виконується [60, с. 32-33].

Так, наприклад, метафоричне перенесення може відбуватися за:

- функцією: *bridge* («міст») – *апаратно-програмний пристрій, що сполучає дві або більш фізичні локальні мережі*, *wing* («крило») – *крило літака*;
- за механізмом дії: *spider* («павук») – *пошуковий агент*, *space* («простір») – *пробіл*;
- за схожістю зовнішніх ознак: від назви частин тіла (*arm* – *важіль*, *head* – *голівка (деталь машини)*, *finger* – *палець*, *шриффт*, *контакт*, *cheek* – *бічна стінка*); від назв тварин (*crane* – *підйомний кран*);
- за схожістю розмірів: *notebook* («записник») – *ноутбук*; за формою: *bracelet* («браслет») – *права фігурна дужка*, *worm* («хробак») – *тире*;
- за характером дії: *sleep* («спати») – *перебувати в режимі очікування*
- за аналогією понять: (*fatigue* – *втомлюваність металу*, *resistance* – *опір*, *exhaust* – *випуск, вихлопна труба*) [56].

Паралельно з метафоризацією активно діє метонімізація. Метонімія є перенесенням найменування із частини на ціле на підставі суміжності. Наприклад, *processor – microprocessor, byte – gigebyte*.

Про взаємодію терміносистеми з системою загальноповживаної лексики також свідчить **детермінологізація**. Він є зворотним процесом термінологізації, суть якого полягає в тому, аби розширити значення терміну, нейтралізувати його дефінітивну функцію і перетворити термін на загальнолітературне слово [60, с. 15]. З розвитком та зростанням ролі науки і техніки в житті суспільства а термінологічна лексика стає актуальною

Так, наприклад, до загального вжитку в сучасній англійській мові перейшли терміни «*computer*», «*modem*», «*printer*», «*notebook*», «*virus*», «*window*», «*file*» та термінологічні словосполучення із сфер хімії (*sulfuric acid*); фізики (*the opposite end of the spectrum, high voltage*); математики (*congruent*); військової справи (*lieutenant, to be in trenches*); медицини (*metastases*); біології (*symbiosis, embryonic*); спорту (*to become a pawn*); релігії (*mantra*).

Під **транстермінологізацією** (ретермінологізацією), розуміють перенесення готового терміна з однієї галузевої сфери (з однієї дисципліни) в іншу з повним або частковим його переосмисленням [46, с. 79], або як використання термінів однієї терміносистеми в іншій [78, с. 19].

У такому випадку, загальнолітературне слово, від якого утворений термін, набуває спеціального значення та відходить від свого первинного джерела. А утворений термін переусвідомлюється (узагальнюється, набуває більш широкого значення – процес генералізації, або набуває більш вузького значення – конкретизація [57, с. 77]) та втрачає зв'язок зі словами, від яких воно утворилось і сприймається вже як своєрідний міжгалузевий омонім. Наприклад:

1) одна й таж форма має різне значення в різних галузях науки: *body – ніжка (літери) printing; computer – корпус; поле; тіло набору операторів усередині деякої структури; automobile – корпус, кузов*; Прикладом також може слугувати термін «*development*» (розвиток) у сфері агрохімії він означає

«окультурення ґрунту»; у терміносистемі сільського господарства – «виведення сорту»; у мікробіології – «зростання, збільшення біомаси окремої клітки, пов'язане з розвитком».

2) одна і та ж форма слова має різні значення в суміжних підгалузях науки і техніки: *head* у комп'ютерній індустрії має значення *голівка*, а в електроніці – *наконечник*.

Явищем, схожим на омонімію, є багатозначність термінів, яку спричиняють детермінологізація та термінологізація. В обох випадках – будь це термін утворений на основі загальноживаного слова чи детермінологізований термін із розширеним значенням, кожен з них продовжує функціонувати у своєму попередньому значенні та терміносистемі. Тому, ці способи творення не можна назвати цілком зручними, адже поява полісемічних лексем може ускладнювати читання науково-технічної літератури, або й стати причиною неправильного розуміння якогось терміна навіть у контексті.

Також серед найбільш продуктивних способів творення термінів науково-технічного дискурсу є морфологічний. Для утворення лексичних одиниць термінології часто використовуються такі засоби, як афіксація, словоскладання, скорочення (включаючи аббревіатури). Префікси і суфікси вважаються найзручнішими для побудови термінів. При цьому панівним афіксальним засобом утворення англійських термінів вважається суфіксація [14, с. 268]. Префіксація менш поширена в англійській термінології.

Зазвичай за суфіксами і префіксами закріплюється певне термінологічне значення, а до основи додаються афікси з морфологічного фонду тієї ж мови. Проте, морфеми можуть запозичуватися і з інших мов [12]. Міжнародний фонд наукової термінології складають грецькі та латинські терміни або їхні елементи [84, с. 151]. Так, латинський префікс може поєднуватись з англійськими словами: *doom* – *predoom*, *gate* – *pregate* тощо. Таким чином, у мові можливе явище **гібридизації** термінів, коли поєднуються запозичені афікси і власні

основи (*antibody, microneedle*), або коли власномовна основа поєднується із запозиченою (*high-pressure, low-power*).

Та не всі афікси у мові є словотворчими і мають окреме значення. У науково-технічній лексиці мають місце **псевдотерміни**, коли загальновідомі несловотворчі афікси штучно набувають статусу словотворчого і комбінуються. Це пов'язано з тим, що поява нових понять набагато випереджає появу термінів-лексем для їх позначення. Наприклад, елемент *-tron*, що відокремився від слова *electron* не використовується самостійно, але виконує функцію словотворчої морфеми. Тобто за аналогією сполучення літер *-tr-*, що в основі *-electr* маємо новоутворення типу *cyclotron, positron*. Префікс *-tri* поєднуючись зі штучною основою *-phib*, за аналогією з терміном *amphibian*, утворює термін *triphibian*.

Словоскладання вважається одним з найдревніших способів утворення нових слів, при якому відбувається злиття двох основ.

Під **скороченням** розуміють нерегулярний спосіб утворення нових лексем, у якому вирізняють усікання, телескопічні слова (*transistor – transfer + resistor*), абрєвіатури (*VR – virtual reality*) і акроніми (*LISP – List Processing*). Скорочення завжди було продуктивним способом терміноутворення, що використовується задля економії мовних засобів та раціонального обміну інформації: *DVI – Digital Visual Interface; IMAP – Internet Message Access Protocol; ROM – Read Only Memory; RAM – Random Access Memory; CLS – Clear Screen*.

Синтаксичний спосіб передбачає складання словосполучень різних типів в одне ціле, що ґрунтується на родо-видовому співвідношенні понять. Наприклад, *creep of metals*(*повзучість металів*). Терміни-словосполучення легше передають приналежність до класифікаційного ряду, тому цей спосіб є продуктивним під час роботи зі складною внутрішньою співвіднесеністю понять у сфері науки і техніки [67, с. 37].

У період розвитку науки, все більшого значення набуває процес **запозичення**. Багато термінів стають інтернаціональними –

загальноприйнятими на міжнародному рівні. Лексичний склад певної мови (особливо в науковій сфері), не маючи потрібного терміна, який би досконало позначав певне поняття, приймає іншомовне слово, тобто безпосередньо (прямо) запозичує його. В результаті прямого запозичення формується спільний лексичний фонд, що слугує порозумінню фахівців різних країн.

Розрізняють повне і часткове пряме запозичення [12]. При повному запозиченні використовується як зовнішня, так і внутрішня форма слова. Запозичене слово повністю пристосовується до особливостей мови-реципієнта на фонетичному (заміна звуків, перенесення наголосу, перебудова складів тощо) та морфологічному (набуття властивої мові-реципієнту системи відмінювання) рівні, наприклад, *light isotopes* (легкі ізотопи). При частковому запозиченні об'єктом є лише внутрішня форма, змінюється морфологічна або фонетична структура слова, можуть зберігатися деякі фонетичні та граматичні особливості мови-продуцента, наприклад, *scanner* (сканер). Частковим запозиченням можна назвати спосіб буквального перекладу елементів слова з мови-продуцента на мову-реципієнт – калькування.

Серед продуктивних способів творення термінів вирізняють також і **конверсію**. Сучасні лінгвісти називають її морфолого-синтаксичним способом термінотворення, при якому слово однієї частини мови отримує парадигму і синтаксичні функції іншої та використовується в ній (виступає в різній синтаксичній функції). Таким чином слова мають однакову вимову і написання, але є різними частинами мови. Такий спосіб термінотворення також отримав назву безафіксної деривації. Наприклад, іменники можуть конвертуватися у дієслова – вербалізація (*to iron* – прасувати, гладити), дієслова конвертуватися в іменники – субстантивація (*the needy* – нужденні), прикметники у дієслова та іменники – ад'ективація (*to empty* – спустошувати) тощо [22, с. 13]. Слід зазначити, що конверсія характерна саме для англійської мови, в силу її аналітичного ладу.

Зазначені способи творення термінів зібрано та систематизовано (для унаочнення) у Таблиці 1.

Таблиця 2.1 Способи творення термінів науково-технічного дискурсу

Спосіб термінотворення	Тип термінотворення	Засіб термінотворення	Приклади
Лексико-семантичний спосіб			
Термінологізація	Метафоризація	Метафора	wing – крило літака space – пробіл notebook – ноутбук
	Метонімізація	Метонімія	processor – microprocessor, byte – gigebyte
Детермінологізація			symbiosis (біологія) mantra (релігія) congruent (математика)
Транстермінологізація			head – голівка (комп'ютерна індустрія); head – наконечник (електроніка) body -printing – ніжка літери; -automobile – кузов
Морфологічний спосіб			
Афіксація	Суфіксація	-er -ing -ion -or -ment -ance	cleaner – очищення; balancing – балансування; compression – стиснення; generator – генератор; adjustment – корегування; clearance – оформлення
	Префіксація	re-V anti-N auto-N inter-N trans-N under-N, V dis-N un-A in-A	reconnect – перепідключення; antifreeze – антифриз; autohoist – автопідйомник; interact – взаємодія; transaxle – коробка передач; underproduce – нестача; disjoin – роз'єднання, розпад; unfordable – недоступний; infusible – непереборний
Словоскладання	N+N A+N Adv+N V+Adv N+P A+P Num+N		tip-substrate – система «вістря-підкладка»; double-acting – подвійна дія; all-metal – все металеве; standstill – зупинка; armour-plated – броньована; long-wearing – зносостійкість; four-door – чотирьохдверні

Продовження Таблиці 2.1

Скорочення	Усікання		det (detachment – загін)
	Телескопічні слова		amtrac (amphibious tractor – трактор амфібія)
	Літерні скорочення (абревіатури) - власне абревіатури - акроніми		bsh (bushel – бушель, безліч); PC (personal computer) – персональний комп'ютер, VR (virtual reality) – штучно створений світ; FORTRAN (Formula Translation) – Фортран
Гібридизація	Запозичений афікс + власна основа		antibody – антитіло, microneedle – мікроголка
	Власномовна основа + запозичена основа		high-pressure – високого тиску low-power – низькопотужний
Утворення псевдотермінів		-tr- + -on -tri + -phib	electron – cyclotron, positron amphibian – triphibian
Запозичення	Повне Часткове		light isotopes – легкі ізотопи scanner – сканер
Конверсія	Вербалізація Субстантивація Ад'єктивація	N → V V → N A → V	to iron – прасувати, гладити the needy – нужденні to empty – спустошувати
Синтаксичний спосіб			
Складання словосполучень			creep of metals – повзучість металів

Сьогодні вчені намагаються систематизувати і класифікувати способи терміноутворення, що значно полегшує розуміння термінів фахівцями та перекладачами. Існує чимало поглядів думок та пропозицій щодо їх.

Д'якова А. С. називає три основні способи, завдяки яким можуть утворюватися нові терміни в більшості мов:

1. Використання внутрішніх ресурсів мови.
2. Пряме запозичення терміноелементів.
3. Вигадування штучних слів.

Мовознавець зазначає, що найчастішим способом утворення нових термінів є використання внутрішніх ресурсів мови, у якому виділяє п'ять основних способів творення науково-технічних термінів:

1. Надання наявним словам нових значень (семантична деривація).
2. Побудова термінів за допомогою дериваційних афіксів.
3. Складання основ терміноелементів.
4. Утворення термінологічних словосполучень.
5. Утворення абревіатур [33, с. 218].

Другий спосіб побудови термінів – пряме запозичення – термінознавець вважає менш продуктивним, а до останнього відносить специфічний спосіб термінотворення – вигадкування штучних слів без етимологічної вмотивованості.

Досить зручною, зрозумілою та легкою для сприйняття є класифікація висвітлена у статті Железняк Є. В. «Неологізми в сучасній англійській мові». Авторка наводить три способи утворення нових слів у сучасній англійській мові: фонологічний спосіб, запозичення і морфологічний спосіб.

При фонологічному способі нові слова утворюються поєднуючи звуки, або внаслідок звуконаслідування. Запозичення авторка називає потужним джерелом поповнення лексичного складу англійської мови, а у морфологічному способі виділяє такі різновиди:

- а) афіксальних способів;
- б) словоскладання;
- в) конверсія;
- г) скорочення [36].

2.2 Лексичні інновації як складова терміносистеми сучасного англомовного науково-технічного дискурсу

Лексична система, порівняно з іншими системами мови, змінюється найшвидше. З'являються нові лексичні одиниці, уже наявні оновлюються або, взагалі, виходять з ужитку. Такі зміни зумовлюються позамовними (віддзеркалення змін навколишнього світу: нововведення або зникнення певних явищ чи приладів) та внутрішньомовними (тенденція до економії, уніфікації мовних засобів) причинами і відображаються у поняттях архаїзм, історизм, неологізм і запозичення [38].

У зв'язку з постійним розвитком технологій, науки та виробництва, розширюється словник тематичної лексики, тобто постійно триває поповнення терміносистеми науково-технічного дискурсу новими лексичними одиницями, особливо з дев'ятнадцятого століття.

З'являються нові пристрої, нові виробничі процеси, відкриваються нові концепти, які потребують науково-теоретичного позначення і визначення, що, відповідно, зумовлюють появу великої кількості неологізмів у мовленні фахівців певних галузей.

Нові слова утворюються на основі словотворчих ресурсів (матеріалів) та моделей, що існують у мові. Під словотвірною моделлю розуміють схему утворення лексичних інновацій за типовою структурою, яка заповнюється різним лексичним матеріалом [97]. Інший шлях виникнення – запозичення з діалектів та інших мов цілих слів або словотворчих елементів. Саме завдяки словотвору безперервно оновлюється лексичний склад мов. Зазвичай, словотворчі компоненти несуть певне семантичне значення, що допомагає декодувати і визначити зміст неолексеми [38]. Розвивається мова, розвивається її словотвірна система, встановлюються нові словотвірні моделі, змінюються наявні.

Відомо, що на мову впливають швидка глобалізація, комп'ютеризація, інформатизація, а соціальний та виробничий прогрес сприяють мовним

змінам. Саме тому, на теперішньому етапі розвитку науки, все частіше виникає питання про неологізми, які, власне, і відображають ті зміни лінгвістичної культури, мовний розвиток. Неологізми віддзеркалюють підлаштування мови до умов її існування та функціонування – до зовнішніх факторів [36], а комплексне їх вивчення та процесів функціонування неологізмів є очевидним та необхідним.

Сьогодні все більше підвищується інтерес до проблем неології, а особливості виникнення інновацій у мові є надзвичайно актуальним завданням, оскільки всі інноваційні явища життя суспільства втілюються в нових словах.

2.2.1 Специфіка поняття «лексична інновація»

Розвиток суспільства, його зміни кладуть свій відбиток на лексичну сторону мови, тобто неминуче ведуть до лексичних інновацій та перетворень у мові. Це, свого роду, вітальна необхідність – відтворити певну інформацію чи «нове знання» про предмет, явище, подію новим словом чи словосполученням.

Мовні зміни, починаючи ще з XVIII ст., досліджували багато дослідників-мовознавців: В. фон Гумбольдт, О. О. Потебня, О. С. Мельничук, М. П. Кочерган, С. Я. Єрмоленко, Н. Ф. Клименко, О. О. Тараненко та багато інших.

Терміном «інновація» лінгвісти називають поняття, що виражають загальну сутність будь-якого нового явища в мові, незалежно від його походження, формальних, семантичних або функціональних характеристик [47, с. 9; 486].

Поняття інновація (від лат. *novatio* – оновлення) набуло універсального характеру, що пов'язується з новими ідеями, винаходами, відкриттями тощо та використовується як родове поняття, що охоплює арсенал видових понять, зокрема потенціалізм, okazіоналізм, неологізм, які пов'язані з процесом словникового поповнення мови [25, с. 53].

Тобто інновація є більш ширшим поняттям, що пов'язується з процесом неологізації англословної лексики, ніж потенційне слово, okazіональне слово, неологізм.

Потенціалізми – це слова, які виникають спонтанно в процесі мовлення. Вони мають одноразовий характер та не закріплені традицією слововживання [97, с. 30].

Okazіональні слова (індивідуально-авторські) – творчі новотвори, що з'являються у мові індивіда та супроводжуються поясненнями від самого автора. Такі слова призначені для певного комунікативного завдання та конкретного випадку, для негайного одноразового позначення почуттів, емоцій, переживань. Воно характеризується не своєю новизною, а більше незвичайністю, оскільки з часом новизна зникає, а незвичайність залишається [97, с. 31]. У разі багаторазового використання та фіксації у словнику okazіоналізм може перетворитися в неологізм.

Неологізми – нові слова (за формою або/і змістом), які виражають нові поняття та сприймаються носіями літературної мови як уперше утворене або запозичене з інших мов слово [92].

Після багаторазового його відтворення, може зникнути характер новизни і неологізм закріплюється в узусі, стає узувальною одиницею. Тому неологізм є відносно історичним поняттям, адже колись усі слова були неологізмами, а деякі з них взагалі швидко виходять з активного вжитку, переходячи до класу застарілих слів.

Відрізняють ці види інновацій один від одного їх ознаки соціальної та індивідуальної належності, одноразовості та багаторазовості вжитку, рівень залежності від контексту та багато інших.

Крім вищезазначених термінів, у працях присвячених вивченню складу мови можна зустріти також такі: неолексема, новотвір, лексична інновація, лексичний неологізм, семантичний неологізм тощо, які досі не мають єдиного прийнятого визначення [92]. Кожен із термінів відображає певний аспект новоствореної мовної одиниці.

Неолексема – це нові слова, що з’явилися в результаті запозичення або дериваційних процесів. Новотвір – форма слова, що утворилась заново. Семантичним неологізмом називають уже наявне у лексиці мови слово, але яке змінило своє значення у його структурі. Лексичний неологізм – абсолютно нове як за значенням, так і за звучанням слово.

Лексична інновація – це нові за формою або змістом, утворені в результаті процесу неологізації, за традиційними або новими способами словотворення «слова чи словосполучення або нові значення чи відтінки значень слів, що з’являються в мові» [37], які мають відтінок новизни, іменують нові поняття та переважають у неологічній лексиці.

Отже, термін неологізм об’єднує у своєму значенні всі названі поняття і, водночас, залишає місце для їх різнотлумачень. Тобто терміни «лексична інновація» та «неологізм» розглядаються як синоніми. У своєму дослідженні, робочим терміном ми обрали саме поняття «лексична інновація», яке, на нашу думку, найточніше характеризує досліджуване мовне явище.

Англійська мова є дуже поширеною та гнучкою для творення нових слів, тому її словник зростає досить швидкими темпами. Щорічно може поповнюватися тисячами лексичними інноваціями, але значна їх частина використовується одноразово.

Носії мови кожного дня утворюють нові лексичні одиниці, проте не усі з них набувають статусу лексичної інновації. Для того, щоб вважати слово інновацією, йому потрібно перебувати 5 років в активному ужитку [92].

Звідси випливають цілком логічні вимоги до нових лексем. Вони повинні короткими, зручними у вимові (фонетично злагоджені) та змістовоно передавати інформацію.

Як зазначав Г. Бусманн, перш ніж отримати статус загальноживаного слова, лексичні інновації проходять декілька етапів розвитку, що також називають «ланцюгом неологізації»:

1. Поява, виникнення – в насне створення нової лексеми у зв’язку з необхідністю найменування нових фактів, процесів, явищ тощо. За словами

німецького професора М. Хундта, кожен неологізм на своєму початковому етапі виникнення і становлення є okazіоналізмом.

2. Узуалізація – входження слова до загальноживаного лексичного складу літературної мови, прийняття його суспільством.

3. Акцептуалізація – сприйняття слова як загальної норми.

4. Лексикалізація, або інтеграція – набуття індивідуального лексичного значення та включення нової лексеми до словника [92].

Потім носії мови набувають навичок для адекватного користування новим словом (комунікативно-прагматична компетенція) і, коли воно зкріплюється в мовній системі, стає її частиною активного словникового складу мови, то уже не сприймається як неологізм, незважаючи на лінгвістичні ознаки новизни, що зберігаються протягом певного часу.

Таким чином, лексичні інновації є динамічним мовним явищем, яке відображає нові сфери життя суспільства та вважається одним зі шляхів поповнення та розвитку сучасного лексикону англійської мови.

2.2.2 Класифікація лексичних інновацій

Лексика миттєво реагує на всі зміни реальності, тому всеможливі дослідження у сфері мовознавства, що відображають науково-технічний прогрес та розвиток суспільства орієнтуються саме лексичну сторону мови.

Уніфікація, нормування, впорядкування лексичних одиниць словникового складу мови відіграють важливу роль, тому дослідники класифікують лексичні інновації за різними ознаками, для легшого та ґрунтовнішого їх вивчення.

У сучасній лінгвістиці усі лексичні інновації поділяють на дві групи: інновації мови (неологізми, які набули актуальності, але ще не увійшли до активного словникового складу мови та інновації мовлення (оказіоналізми, які не набувають поширення, не входять у мову) [97].

Загалом, в лексичній складовій наукових текстів виділяють дві великі групи: одиниці, яким властиві усі ознаки терміна, та одиниці, у яких відсутні

одна чи більше таких ознак. Крім того, першу групу розділяють на дві підгрупи: терміни, зафіксовані у різних термінографічних джерелах, словниках (традиційні терміни – *correlation, clustering*, окремі неологізми – *data mining, database system, decision tree, knowledge discovery*) та не зафіксовані у словниках неологізми, проте часто вживані в спеціальних текстах (*data cube, edge detection, interestingness, multiple-level knowledge, pattern-based similarity search*) [90 с. 91–92].

Мовознавці вирізняють два види неологізмів в мові: загальнономовні (неологізми, що входять в лексичний склад мови) та індивідуально-авторські (створені індивідумом як засіб виразності, експресивно забарвлені слова, що існують в певному контексті та зберігають характер новизни і невизначеності) [36].

У свою чергу, загальнономовні неологізми поділяються на лексичні, семантичні та фразеологічні неологізми. Лексичний неологізм – це нове слово, яким позначають нові реалії в житті людей. Семантичний неологізм – це відоме, наявне у мові слово, яке отримало нове значення або відтінок значення. Фразеологічні – нові сталі словосполучення.

Крім того, серед неологізмів виділяють такі їх типи [66]:

1) нові за формою та змістом:

– неовербни – слова, яким одночасно характерна новизна форми і змісту, наприклад: *sheeple, metrosexual, fashionista*;

– неофрази – неологічні фразеологізми і нові сталі сполуки, наприклад: *thumb tribe, clubsandwich generation, generation Z*;

2) нові за формою:

– неоморфи – слова, що змінили мвою форму, але зберегли своє значення, наприклад: *Baby Boom Generation* → *Baby Boomers, Boomers*; *9/11* → *nine eleven*;

3) нові за змістом:

– неосеми – нові лексико-семантичні варіанти існуючих слів, наприклад: *black hole* → *black hole (v)*, *tsar* → *grug tsar*.

За ступенем новизни мовної одиниці інновації поділяють на дві групи: сильні (абсолютні) та слабкі (відносні) **неологізми** [97]. Сильні неологізми мають незвичну форму або незрозуміле значення, завдяки яким відчувається їх абсолютна новизна. До цієї групи належать актуалізовані, відроджені та переосмислені застарілі одиниці; запозичення з інших мов; внутрішньомовні запозичення з діалектів, жаргонів та професійних терміносистем. Слабкі неологізми – це вжиті у новому значенні раніше відомі слова, що демонструють собою ефект, так званого, зовнішнього та внутрішнього запозичення.

Також інновації класифікують за ознакою стилістичного маркування. Розрізняють абсолютні (оригінальні), літературні та стилістичні інновації. Абсолютні утворилися за допомогою невідомих елементів мови; літературні мають автора, вживаються у відповідному контексті та створюють додаткову образність тексту; стилістичні – інновації, утворені зі слів розмовної лексики, які справляють ефект виразності.

Говорячи про способи словотворення та моделі продукування нових слів, виділяють некомбіновані та комбіновані лексичні інновації. При некомбінованому процесі, твірна основа поєднується з елементарним за складом словотворчим засобом. При комбінованому, поєднуються генетично споріднені або відмінні елементи. Комбіновані моделі представлені морфологічними способами (афіксальна деривація, словоскладання) та моделями скорочення (аббревіації, ініціальні скорочення, акронімізовані інновації, усічення).

За ознакою способу утворення інновації можуть бути запозиченими, словотвірними та семантичними. Запозичення – готові лексеми або фраземи, взяті з іншої мови зі збереженням первинної форми та значення. Словотвірні інновації – це нові слова, що утворились за словотвірними моделями наявних слів та елементів. Семантичні інновації – додані до наявних у мові нові значення дещо переосмислених лексичних одиниць [97].

Отже, у мовознавстві, беручи до уваги спільні ознаки, дослідники пропонують ряд класифікацій лексичних інновацій, які в свою чергу демонструють різні джерела й способи поповнення та розвитку словникового складу мови.

2.2.3 Лексико-семантичні характеристики сучасних науково-технічних лексичних інновацій

Період з кінця XIX століття і донині вирізняється великою кількістю лексичних і семантичних інновацій. Розвиток науки і техніки зумовлює виникнення численних неологізмів: лексичних (нових слів), фразеологічних (нових словосполучень), семантичних, або переосмислення (нових лексико-семантичних варіантів слів або словосполучень).

За словами Д. В. Мазурик, таке постійне оновлення лексичної системи мов відбувається завдяки морфологічним, морфолого-синтаксичним, лексико-синтаксичним способам творення слів [71].

Загальновідомим є той факт, що основою формування нових слів, термінів зокрема, є літературна мова. Часто термінологію (будь-яку терміносистему) розглядають як підсистему загальнолітературної мови. Відповідно, це дає підстави сказати, що в термінології діють такі ж закономірності та специфічні риси, що й у літературній мові.

Як і в системі мови, серед науково-технічних термінів-неологізмів розрізняємо лексико-семантичні групи, у межах яких виокремлюють мінімальні семантичні об'єднання (підгрупи), побудовані на парадигматичних відношеннях. Тож, у термінології наявні лексико-семантичні процеси, характерні для лексики загалом: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія, паронімічні відношення. Проте названі процеси реалізуються в термінології науко-технічного дискурсу специфічно.

Полісемія термінів – це вияв загальних законів та закономірностей розвитку лексики, які полягають в тому, що переосмислюються термінологічні елементи і одному слову відповідають декілька значень [44].

Незважаючи на те, що однією з особливостей термінів є однозначність, полісемічність відіграє важливу роль у термінології, адже сприяє економії мовних засобів. Багатозначність розвивається майже в усіх словах-термінах, навіть в межах однієї науки.

Найбільш яскравим прикладом полісемії є наявність декількох значень терміну *table* в англійській мові, конкретний зміст якого (стіл, плита, дошка, карніз, грань тощо) підлягає уточненню у кожному випадку, причому інтерпретація цього змісту знову-таки залежить від того або іншого підходу до даного поняття. Також прикладом багатозначності можуть слугувати слова *record* (запис, реєстрація), *structure* (структура, організаційна структура), *label* (маркувальний знак, позначка) та багато інших.

Під час творення нового слова-терміна, коли із загальноживаних лексем, слова стають термінами і набувають термінологічного значення, можуть виникати омоніми.

При **омонімії** багатозначні слова втрачають спільну основу і значення їх розходяться (однакові форми мають різне значення). На відміну від полісемії, при якій одне слово має безліч значень, омонімія має на увазі різні слова, які співпали за формою, а їх значення зовсім не пов'язані між собою, і не мають ніякої спільної семантичної ознаки. Відповідно, неможливо визначити, яке омонімічне значення є вихідним або похідним. Такі слова перетворюються на галузевий чи вузькогалузевий термін і належать до різних терміносистем.

У терміносистемах науково-технічного дискурсу омонімія є досить поширеним явищем, коли один термін позначає різні об'єкти чи процеси, або існуюча форма слова отримує інше значення. Для прикладу розглянемо слово *guide*. У загальноживаній лексиці воно має значення «гід, керівник, провідник, поводир, путівник, покажчик». Набувши статусу терміна, воно змінює своє значення до відповідної галузі промисловості та техніки: «обсадна труба» (гірнична справа); «проводка прокатного стану» (металургія); «направляюча жила» (геологія); «направляючий прилад»

(машинобудування); «*передаточний важіль чи підойма*» (будівництво); «*хвилевід*» (радіоінженерія) тощо [50].

Часто загальноживане слово або термін набуває нових значень, коли поєднуються з означенням. Такі словосполучення отримали назву омонімічних термінів з атрибутивним сполученням. Наприклад, слово *engine* як загальноживане слово чи загальнонауковий термін має значення «*машина, двигун, паровоз*». При додаванні атрибутивного компонента термін набуває таких значень: *air engine* – «*компресор*» (технічне промислове обладнання); *beating engine* – «*розмелювальна машина, рол*» (виробництво паперу); *blast engine* – «*повітродувка*» (металургія); *field engine* – «*трактор*» (сільськогосподарча техніка); *man engine* – «*підйомник для людей, кліт*» (шахтне виробництво); *oil-electric engine* – «*дизель-генератор*» (енергетична промисловість); *fire engine* – «*пожежний насос*»; *pumping engine* – «*насос*» (водопостачальні системи) тощо.

Надаючи атрибутивного значення власне самому слову *engine*, утворюється термін-словосполучення: *engine crew* – «*паровозна бригада*»; *engine driver* – «*машиніст*»; *engine room* – «*машинне відділення*». Усього ж політехнічні словники нараховують 105 значень терміну *engine* з атрибутивним компонентом.

Крім того, одна й та ж форма слова може різнитися значенням не тільки у різних галузях науки. Омонімія може існувати в суміжних галузях науки або техніки, у різних їх підгалузях: *core* – «*жила кабелю*» (електрика), «*ротор двигуна*» (в енергетика). У різних підгалузях однієї галузі: *green core* – «*сирий стрижень*», а *mould core* – «*ливарний стрижень*» (у металургії). В межах однієї підгалузі: *one-pass core* – «*прямоточна активна зона*» (ядерна фізика), *two-pass core* – «*двоходовий стрижень*» (ядерна енергетика) [19].

Багатозначні терміни і терміни-омоніми можуть існувати, не змінюючи семантики і поза контекстом. Цим терміни відрізняються від

загальноживаних слів, які можуть змінювати значення залежно від фразового оточення.

Як вияв загальномовної закономірності, серед неологізмів в науково-технічній термінології має місце також явище **синонімії**. Терміни-синоніми відносяться до одного і того самого поняття і об'єкту. В термінології виділяють абсолютні, часткові та контекстуальні синоніми, що позбавлені стилістичних відтінків [87].

Повні, або абсолютні синоніми – термінологічні одиниці з ідентичним значенням у всьому обсязі, сигніфікат і денотат яких повністю співпадають. Наприклад: *quick ratio – acid-test ratio – liquid ratio – quick asset ratio – liquidity ratio – short-term liquidity ratio – коефіцієнт критичної ліквідності* [98].

У неповних, або часткових синоніміях семантична тотожність виявляється не в цілому обсязі значень. Серед них виділяють семантичні, стилістичні й семантико-стилістичні синоніми. А контекстуальні синоніми тільки уподібнюються значеннями і вступають в синонімічні відношення лише в умовах певного контексту.

Поява синонімії серед лексичних інновацій відбувається з ряду причин, що базуються на відношеннях між компонентами термінів-синоніміїв з різними ознаками, структурою, походженням, особливостями функціонування [62]:

1. Автохтонний термін – іншомовна терміноодиниця: *appendix – addendum* (лат.) – «додаток; доповнення»; *businessman – entrepreneur* (фр.) – «підприємець; власник підприємства»; *call option – option d'achat* (фр.) – «опціон покупця» [98].

2. Застарілий термін – сучасний термін: *monger – tradesman* – «продавець; торговець».

3. Термін британського варіанту англійської мови – термін-американізм: *bonus issue – stock dividend* (випуск пільгових акцій – випуск безплатних акцій); *joint stock company – corporation* (акціонерне

товариство; компанія; компанія з обмеженою відповідальністю; корпорація); *memorandum of association – certificate of incorporation* (установчий договір акціонерного товариства; установчий договір юридичної особи – засновницький договір акціонерного товариства; засновницький договір юридичної особи); *preference share – preferred stock* (привілейована акція); *share capital – capital stock* (акціонерний капітал) та багато інших.

4. Термін-епонім – класифікаційний термін: *The Boston Matrix – growth-share matrix; Pareto’s principle – the 80/20 rule* та ін.

5. Терміни з різною внутрішньою формою: *current liabilities – shortterm liabilities* (короткострокові / короткотермінові зобов’язання); *debt capital – loan capital* (позиковий капітал); *earning cycle – cash cycle* (операційний цикл); *ex dividend – dividend off* (без дивіденду; без права на дивіденд); *future value – future amount* (майбутня вартість); *maturity date – expiration date* (термін оплати; дата закінчення терміну – кінцева дата терміну); *price variance – rate variance* (відхилення за рахунок зміни ціни) тощо [87].

Також синонімічні відношення в терміносистемі англійської мови утворюються за такими моделями:

1) простий термін – простий термін: *conservatorship – guardianship, restitution – punishment*;

2) простий термін – термінологічні сполучення: *epilepsy – grand mal, generalizability – external validity*;

3) складний термін – термінологічне сполучення: *psychopath – antisocialpersonality*;

4) термінологічне сполучення – термінологічне сполучення: *death penalty – capital punishment, forensic odontology – forensic dentistry, psychopathic personality – character disorder, learning disability – attention deficit hyperactivity disorder, learning disability – minimal brain dysfunction*;

5) фразове терміносполучення – терміносполучення: *criminal activity – criminal differentiation / variation*.

На відміну від явищ синонімії, полісемії та омонімії, проблема антонімічних відношень в термінологічній лексиці не є настільки дискусійною, оскільки цей лексико-семантичний процес не суперечить специфіці терміна, тобто не порушує його основних принципів: точності, однозначності, стилістичної нейтральності, системності та прозорості [79].

Антонімічні лексичні інновації займають вагоме місце в термінології, адже, по-перше, вони сприяють глибшому проникненню в сутність поняття в процесі зіставлення чи протиставлення понять, явищ, предметів, по-друге, допомагають цілісно і системно сприймати наукову інформацію (прояв системності термінологічної лексики) [77, с. 4].

Антоніми у термінології – це лексичні одиниці терміносистеми, зв'язки яких базуються не суто на протилежності понять, а обов'язково на їх співвіднесеності між собою та приналежності до однакового ряду явищ об'єктивної дійсності.

Англійські терміни-антоніми мають різну формальну структуру, тому виділяють лексичні (або різнокореневі) та словотвірні (або спільнокореневі, граматичні, афіксальні) антоніми.

Протилежність значень лексичних антонімів виявляється у семантичному протиставленні кореневих морфем, наприклад: *dynamic package – static package, business travel – leisure travel, domestic tourist – international tourist*. У словотвірних антонімах значення протилежності виражається через афіксальні морфемі, наприклад: *checked baggage – unchecked baggage, direct spending – indirect spending, price competition – non-price competition* [13].

Крім того, англійські терміни можуть протиставлятися за допомогою парних полярних префіксів, таких як en-/de – (*enplane – deplane*), im-/ex– (*immigration – emigration*), in-/ out– (*check in – check out*), down-/up– (*mark down – mark up*), on-/off– (*online connection – offline connection*).

На відміну від синонімії та антонімії, **паронімія** характеризується формальною схожістю слів і близькістю їх семантичної структури. Паронімічні лексичні інновації хоч і подібні за звуковим складом слова, проте називають

різні поняття. Крім схожості звучання, яким зазвичай володіють патронімічні терміни, в англійській терміносистемі можливі також і «очні» пароніми, близькість між якими проявляється тільки в письмовій формі і сприймається наочно. Наприклад: *ethical* (етичний) і *ethnical* (етнічний), *euphuism* (евфуїзм) і *euphemism* (евфемізм), *crash* (шум, тріск) і *clash* (зіткнення), *glance* (мигцем поглянути) і *glimpse* (мигцем побачити), *absence* (відсутність) і *abstinence* (стриманість, тверезість), *costume* (костюм) і *custom* (звичай), *except* (виключати) і *exempt* (звільняти) та багато інших.

Фонетична близькість може призводити до сплутування та неправильного вживання термінів-паронімів, часто в різних областях навчання. Нариклад, нерідко студенти юридичних та економічних факультетів неправильно використовують наступні слова:

- а) *judicial* (судовий) і *judicious* (розумний, розважливий);
- б) *economical* (економічний) і *economical* (економний);
- в) *enviable* (завидний, привабливий) і *envious* (зздрісний);
- г) *exhausting* (виснажливий, виснажливий) і *exhaustive* (вичерпний) *exhaustible* (обмежений, небезмежні).

До того ж, варто враховувати семантику словотвірних елементів та пам'ятати, що пароніми володіють етимологічною спорідненістю і можуть навіть збігатися за морфологічним складом (*conservatory* / *conservatoir*).

Отже, якісному (нові значення) і кількісному (нові номінативні одиниці) збагаченню лексики англомовної терміносистеми притаманні усі ті ж процеси, що діють і функціонують в літературній мові та властиві загальноновживаній лексиці.

2.2.4 Структурні особливості лексичних інновацій науково-технічного дискурсу

Розвиток мови значною мірою обумовлений розвитком словотворчої системи, появою нових та зміною існуючих словотворчих моделей слів.

Доречним буде зазначити, що функцією лексичних інновацій є еволюція, зміна мови.

Саме словотворчі процеси, які відбуваються при утворенні неологізмів, моделі словотвору та словотвірний потенціал лексичних інновацій відіграють важливу роль у дослідженні структури неологізмів та їх особливостей.

Відомо, що більшість всіх новоутворень в сучасній англійській мові - складні слова. Серед складних неологізмів переважають двокомпонентні одиниці, а основними моделями продовжують залишатися такі: N + N; A + N [34]. Існує чимало підходів щодо опису особливостей структури лексичних інновацій науково-технічних текстів.

А. Я. Коваленко за структурою виокремлює такі терміни-неологізми:

- прості, які складаються з одного слова (*monitor* – монітор; *feeder* – фідер);
- складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (*clock-work* – годинниковий механізм);
- терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів (*circuit breaker* – автоматичний вимикач; *earth fault* – замикання із землею; *fire button* – «кнопка для запуску програми») [48, с. 258].

Серед термінів-словосполучень мовознавець виокремлює такі їх типи:

- 1) компоненти терміна – самостійні слова, що можуть вживатися окремо і зберігати своє значення;
- 2) один із компонентів – технічний термін, другий – слово загальноживаної лексики (іменники+іменники, або іменник+прикметник);
- 3) два компоненти – слова загальноживаної лексики, які тільки сполучаючись разом, утворюють термін [12, с. 26].

А. В. Суперанська, згідно структурних особливостей, лексичні інновації науково-технічної терміносистеми поділяє на три групи:

- терміни-слова, виражені одним словом (*atom, biochip, electron*), які поділяються на прості (*cell, ion, trap*), похідні та складні (*buckyball, waveguide, wavelength*). Похідні, в свою чергу, поділяють на суфіксальні,

префіксальні та суфіксально-префіксальні (*adatom* – *адсорбований атом*, *bioreactor* – *біореактор*);

- терміни-словосполучення: вільні словосполучення, коли кожний з компонентів може вступати в двосторонній зв'язок (*interplanar spacing*, *multiplex assay*); зв'язані словосполучення, коли окремо компоненти можуть і не бути термінами, однак в поєднанні утворюють термін-словосполучення (*blood cell* – *еритроцит*, *capillary condensation* – *капілярна конденсація*);

- багатоконпонентні терміни, які можуть бути три-, чотири- і більше компонентними (*dynamic light scattering* – *динамічне розсіювання світла*, *electric puncturing of a film* – *електричний пробій плівки*) [91].

За В. І. Карабаном виділяють такі структурні типи термінологічних одиниць науково-технічного дискурсу:

- прості, або непохідні – термін, основа якого (коренева морфема) залишається незмінною та до якої можуть приєднуватися морфологічні флексії. Наприклад: *file* – *об'єм інформації, що має ім'я*; *disk* – *кругла пластина з магнітним шаром для зберігання інформації*; *program* – *комп'ютерна програма*;

- похідні (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні) – слова-терміни, з однією кореневою та однією (чи більше) афіксальною морфемою.

- складні – слова, з двома і більше кореневими морфемами (компонентами), що характеризуються графічною та семантичною цілісністю: *hotlist* – *перелік адрес, які треба зберегти для майбутнього*; *keyword* – *ключове слово*; *bottleneck* – *критичний елемент, що обмежує продуктивність системи* тощо [88].

В свою чергу, усі складні терміни та терміни-словосполучення за кількістю терміноелементів поділяються на:

- однокомпонентні (*multicarrier* – *«багатофункціональний носій передачі даних»*; *ultrasensor* – *«ультра сенсор»*);

- двокомпонентні (*diffused-collector transistor* – «транзистор із дифузійним колектором»);
- трикомпонентні або полікомпонентні (*hook-collector transistor* – «транзистор із колекторною пасткою»; *crossed-coincident microphone system* – «система об'єднаних мікрофонів»). Перевагу мають двокомпонентні, утворені за допомогою іменника в поєднанні з іншою частиною мови.

Існує думка, що більшість неологізмів – це похідні слова, тому за структурою компонентів їх поділяють на такі типи [34]:

а) складні слова, утворені з простих основ (*hyper-power* – «країна, що перевершує всі інші в економіці, в політичній вазі і у військовій силі»);

б) складно-похідні слова (*imperial-overstretch* – «розширення повноважень верховної влади незалежно від її можливості підтримувати або розвивати свої військові та економічні обов'язки»)

в) складноскорочені слова (*crunchy con* – «обізнаний з екологічними проблеми консерватор» (скорочення слів *crunchy* + *conservative*)).

г) лексикалізовані синтаксичні утворення (*office-park dad, just-in-time politics* – «форма політики, де спеціалізовані коаліції і взаємини будуються навколо проблем замість партій або ідеологій»).

Сьогодні існує проблема визначення і розрізнення терміна-слова, терміна-словосполучення та багатоконпонентного терміна, оскільки у сучасному мовознавстві, а отже і у термінознавстві досі не встановлено чітких меж між словом та словосполученням. До того ж, написання багатьох термінів варіюється: *price-demand curve* та *price demand curve*, *value-added tax* та *value added tax* тощо [28]. Тому усі термінологічні одиниці умовно ділять на дві категорії: однокомпонентні (одна лексична одиниця) та багатоконпонентні (кілька лексичних одиниць, складові частини яких розділені пробілами чи дефісами).

Крім того, критерієм визначення однокомпонентності або багатоконпонентності термін часто є не лише зовнішня форма у певній мові, а інтернаціональна внутрішня форма [43].

У сучасному термінотворенні більш виживаними вважаються багатокомпонентні терміни (за даними С. В. Гринєва складають 60–95% термінів у сучасних європейських мовах [26]), адже складні синтаксичні одиниці допомагають чіткіше передати деякі поняття. Але водночас використання багатокомпонентних одиниць суперечить одній з основних вимог до терміна – лаконічності.

За морфологічною ознакою головного слова науково-технічні терміни поділяються на іменникові (*entitlement – права*), прикметникові (*mandatory – обов’язковий*) і дієслівні (*generate – виробляти*). Терміни-словосполучення теж класифікуються на іменникові, прикметникові і дієслівні.

Вищезгадані види утворення термінів систематизовано у Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 Види термінологічних одиниць науково-технічного дискурсу

Вид/класифікація терміноутворення	Тип терміноелемента	Структура терміноелемента	Приклади
За кількістю терміноелементів	Однокомпонентний		ultrasensor – ультрасенсор
	Двокомпонентний	N+N	automobile manufacture – виробництво автомобілів;
		Adj+N	explosive motor – двигун внутрішнього згорання
	Трикомпонентний	N+N+N	camshaft gear drive – шестеренний привід розподільного вала;
	Adj+N+N	low-gravity fuel – паливо з малою питомою вагою	
Полікомпонентний (багатокомпонентний)	N+N+N+N	door-lock warning lamp – контрольна лампа, яка сигналізує про те, що двері відчинено;	
	Adj+N+N+N	finite difference sensitivity calculation – підрахунок кінцевої різниці чутливості	

Продовження таблиці 2.2

За морфологічною ознакою головного слова	Іменникові	advertising / publicity – реклама, розголос; customers / clients – клієнт; entitlement – права; staff – персонал
	Прикметникові	compulsory / mandatory – обов'язковий; determined – визначений; narrow – ретельний
	Дієслівні	assist – допомога; generate – виробляти; employ – наймати

Підсумовуючи, доречним буде зауважити, що доволі динамічна терміносистема англійської мови, яка постійно поповнюється лексичними інноваціями, має свої структурні особливості. Їй характерні ієрархічність (складається з підсистем), цілісність (разом з іншими термінами складають цілісну терміносистему), певна сталість у способах творення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Значну частину лексичної системи мови становлять терміни. Саме поняття є досить складним та дискусійним, тому трактування терміну залежить від підходу, який використовує дослідник в процесі вивчення цього питання. В основі дефініції поняття «термін» переважно лежить певна характеристика.

Серед основних ознак терміну, що вирізняють його від інших номінативних одиниць, виокремлюють такі: стислість, однозначність (моносемантичність), простота, вмотивованість (співвіднесеність терміна з іншими термінами тієї ж системи або словами загальної мови), системність (узгодженість з іншими наявними в терміносистемі термінами), контекстуальна незалежність, емоційна нейтральність, структурованість, висока інформативність та точність.

Входження терміна в систему понять відповідної галузі знання, тобто утворення разом з іншими словами замкненої системи – терміносистеми, вважається однією з найважливіших властивостей та умов існування терміна. Терміносистеми уніфікують та стандартизують терміни, і впорядковують фахові знання.

Основними способами термінотворення є лексико-семантичний, морфологічний та синтаксичний.

Найчастіше англійські терміни утворюються за рахунок внутрішніх ресурсів мови, шляхом термінологізації загальноповживаних слів та транстермінологізації вже існуючих термінологічних одиниць, при яких змінюється (звужується, розширюється) обсяг семантичного значення. Завдяки цим способам, здійснюється економія мовних засобів, відбувається переосмислення значення лексичної одиниці, що базується на метафоричному та метонімічному переносах. Детермінологізація також свідчить про взаємодію терміносистеми з системою загальноповживаної лексики.

Морфологічний вважається одним із найпродуктивніших способів творення термінів і включає префіксацію, суфіксацію, складання основ та скорочення (включаючи аббревіацію). Крім того, у терміносистемі науково-технічного дискурсу можуть утворюватися, так звані, терміни-гібриди та псевдотерміни, оскільки не усі афікси є словотворчими, і можуть запозичуватися з інших мов.

Щодо синтаксичного способу, то він передбачає складання словосполучень різних типів в одне ціле і ґрунтується на родо-видовому співвідношенні понять.

У термінознавстві серед продуктивних способи утворення нових слів також вирізняють словоскладання, скорочення, запозичення та конверсію.

Відомо, що на зміни в суспільстві, техніці та технологіях, на появу нових реалій найшвидше реагує лексична система мови. Оскільки наука і техніка сьогодні розвиваються швидкими темпами, то і лексика цих галузей постійно змінюється. Як результат, лексичні інновації все активніше займають місце у складі мови.

Процес появи неологізмів є неперервним, він присутній у кожній галузі науки і перебуває в полі зацікавленості мовознавців. Не менш важливим аспектом дослідження є їхня класифікація, яка здійснюється за різними лексико-семантичними особливостями.

Так, виділяють загальномовні (лексичні, семантичні та фразеологічні неологізми) та індивідуально-авторські. За ступенем новизни мовної одиниці інновації поділяють на дві групи: сильні (абсолютні) та слабкі (відносні) неологізми. За ознакою стилістичної маркованості виокремлюють абсолютні (оригінальні), літературні та стилістичні інновації. Взавши до уваги форму і зміст, розрізняють неовербі, неофрази, неоморфи та неосеми. За способом утворення інновації можуть бути запозиченими, словотвірними та семантичними. Щодо моделей продукування нових слів, виділяють некомбіновані та комбіновані неологізми.

Лексичні інновації мають здатність виявляти загальномовні закономірності, ті лексико-семантичні процеси, що характерні для лексики загалом: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія, паронімічні відношення.

Стосовно структури термінів-неологізмів, погляди дещо відрізняються, проте в основі структурної класифікації лежить спільна ідея, згідно з якою виокремлюють терміни слова (прості, похідні, складні), терміни-словосполучення і багатокomпонентні терміни.

За морфологічною ознакою головного слова науково-технічні терміни поділяються на іменникові, прикметникові та дієслівні.

РОЗДІЛ 3 ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Науково-технічний прогрес, інтенсивна інтелектуалізація вносять значні зміни в усі сфери розвитку суспільства, і мовна картина світу не є виключенням.

З'являються нові галузі знань, нові наукових напрямки, тим самим зростає кількість термінів, а у лінгвістичному фонді сьогодні переважає фахова лексика. Посилюються міжнародні контакти, науковці різних країн співпрацюють у різноманітних сферах науки й техніки, тож необхідними стають вдосконалення систем передавання та обробки інформації. Як результат – зростає потреба у перекладах текстів науково-технічного дискурсу. При цьому активне поповнення лексичного складу мови термінами-неологізмами стимулюють їх дослідження та впорядкування.

Починаючи ще з 90-х років ХХ ст., лінгвісти надають велике значення питанням перекладу науково-технічної літератури, а саме проблемам та помилкам при перекладі термінів. Найбільшу складність створюють терміни-неологізми, оскільки вони, як правило, не відображені у словниках.

Аналіз особливостей лексичних інновацій англomовного науково-технічного дискурсу під час перекладу є надважливим та значною мірою залежить від перекладача, який бере на себе відповідальність за адекватність перекладу, тобто точність передачі змісту оригіналу.

Оскільки термін може бути багатозначним і функціонувати в різних сферах науки і техніки, перекладач повинен не лише володіти вихідною і цільовою мовами, але й розуміти суть матеріалу: знати характер поводження термінів у текстах, правильно визначати їх приналежність до тієї чи іншої галузі, вибрати відповідне тлумачення (переклад) терміна при описі певної ситуації в конкретній науково-технічній сфері.

Окрім того, для здійснення перекладу тексту на належному рівні, перекладач має дотримуватися чітких вимог науково-технічної літератури: точно, стисло, в логічній послідовності виражати думку, а вихідний текст повинен відповідати нормам науково-технічної літератури.

3.1. Характеристика основних способів перекладу лексичних інновацій у терміносистемі сучасного англомовного науково-технічного дискурсу

Лексичні інновації не лише активно поповнюють лексичний запас мови, але й створюють труднощі під час перекладу, особливо в науково-технічній літературі, яка має певні граматичні та лексичні особливості.

До перших належить своєрідність граматичної будови мови: довгі речення, багатокomпонентні атрибутивні словосполучення, синтаксичні конструкції, пропуски деяких службових слів [7, с. 15]. В англійських наукових текстах значно частіше, ніж в українських, використовують форми пасивного стану та неособові форми дієслова, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції [6, с. 12].

Лексичною ознакою, що ускладнює процес перекладу науково-технічного тексту є його насиченість спеціальними багатозначними (мають різні значення в межах різних наук) термінами та терміносполуками. У таких випадках вирішальну роль має контекст. Взятий окремо від контексту вузькогалузевий термін перекласти однозначно неможливо. Явища синонімії та полісемії термінів також спонукають вдаватися до контекстуального перекладу, вибору контекстуально-еквівалентного терміна.

Окрім того, складність у перекладі фахових текстів створює велика кількість різноманітних абревіатур та скорочень, що часто спрямовані на спеціаліста і не є зрозумілими пересічному читачеві. Тому під час перекладу науково-технічного тексту багато залежить від його прагматичної функції.

Особливої уваги при перекладі заслуговує структура новоутвореного терміна. Оскільки нові слова утворюються на базі наявного в мові матеріалу, а

термін існує в певній терміносистемі, то для адекватного, правильного перекладу необхідно проаналізувати його терміносистему, словотвірну й морфологічну структуру та семантичні відмінності від загальнонаукових слів.

Сьогодні відсутня якась конкретна система (механізм) перекладу, не існує єдиного алгоритму, що, звісно, вважається недоліком сучасного термінознавства та перекладознавства. Проте важливим аспектом під час перекладу науково-технічних термінів вважається поетапність.

Можна виокремити два етапи у процесі перекладу терміна: 1) з'ясування значення у контексті; 2) власне переклад значення вихідною мовою.

Переклад складних термінів потребує аналітичного та синтетичного етапу, що полягають у перекладі окремих компонентів терміна. Спочатку правильно визначаються компоненти терміна, які можуть бути і словами і навіть словосполученнями, потім встановлюються семантичні відносини (компоненти між собою та головним компонентом терміна-словосполучення), що і з'ясовують порядок та сам зміст перекладу терміна [41, с. 383]. Крім того, при перекладі термінів-словосполучень потрібно пам'ятати, що вони є цілісними лексичними одиницями і значення окремих слів залежить від змісту всього словосполучення.

Переклад науково-технічних термінів передбачає декілька етапів:

- 1) визначення до якої галузі науки належить термін;
- 2) виявлення системної понятійної структури науково-технічної термінології, здійснивши категоризацію, віднести термін до певної категорії:
 - а) предмет техніки (матеріали, інструменти, механізми, машини, деталі);
 - б) процес – дія – явище;
 - в) властивість – якість – стан;
 - г) кількісні показники: фізичні і геометричні величини, різноманітні розрахункові поняття;
 - г) методи (управління, здійснення технологічних процесів тощо).

3) вивчення структурно-семантичних особливостей термінів та врахування їх класифікації: прості, похідні (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні), складні, терміни-словосполучення та багатокomпонентні терміни;

4) з'ясування способу утворення терміна: використання внутрішніх ресурсів мови (семантична деривація, складання основ, утворення словосполучень) та пряме запозичення терміноелементів (повне, неповне запозичення) [83, с. 203–205].

Важливим аспектом при перекладі термінів науково-технічного дискурсу є також використання перекладацьких трансформацій – перетворення, за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу.

Трансформації вважаються основою більшості прийомів перекладу, при яких змінюються формальні (лексичні або граматичні трансформації) або семантичні (семантичні трансформації) компоненти вихідного тексту, зі збереженням первинної інформації [89].

Сьогодні існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій [89]. Залежно від властивостей одиниць мови оригіналу, перекладацькі трансформації поділяються на *стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні та граматичні*.

Я. Й. Рецкер виділяє два типи трансформацій і називає прийоми їх втілення [86, с. 54] :

1. Граматичні трансформації – заміна частин мови або членів речення.
2. Лексичні трансформації, що представляють собою конкретизацію (гіпонімічна трансформація), генералізацію (гіперонімічна трансформація), диференціацію значень, антонімічний переклад, заміну лексем синонімами, компенсацію втрат при перекладі чи смислового розвитку.

За формальними ознаками вчений-лінгвіст Л. С. Бархударов звів всі види граматичних трансформацій і розрізняє: перестановку (зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу), додавання

(використання додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі), заміну (заміна форми слова, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку: просте речення на складне, підрядне речення головним, сурядне на підрядне, сполучниковий тип зв'язку на безсполучниковий та навпаки), опущення (випущення слів) [7, с. 112].

Л. К. Латишев виділяє п'ять типів перекладацьких перетворень (трансформацій) [59, с. 46]:

1. Морфологічні – заміна однієї частини мови однією або декількома іншими (змісту практично не змінюють).

2. Синтаксичні – зміна синтаксичної функції слів та словосполучень (мінімально торкаються початкового змісту).

3. Стилiстичні – трансформація стилістичного забарвлення одиниці, що перекладається (синонімічні заміни, описовий переклад, компенсація тощо).

4. Семантичні – зміна як форми вираження, так і змісту – заміна деталей-ознак, що здійснюються на основі різноманітних причинно-наслідкових зв'язків (модифікують зміст). Автор називає їх також «смісловим розвитком».

5. Змішані – лексико-семантичні, лексико-граматичні та синтаксично-морфологічні.

Необхідно зазначити, що такий поділ трансформацій вважається приблизним і умовним. Перекладацькі трансформації рідко зустрічаються в «чистому вигляді» і часто здійснюються одночасно: перестановка супроводжується заміною, граматична трансформація – лексичною тощо [64].

Усім відомо, що кожна мова має певні властиві лише їй явища, які не мають відповідностей у інших мовах. До того ж, у фахових текстах можуть траплятися ще не зафіксовані в словниках терміни-неологізми. Все це може створити труднощі при перекладі. Тому перекладачі намагаються передати іншомовний термін уже наявним, усталеним в науці терміном – знайти термін-еквівалент.

За словами В. І. Карабан, усі лексеми, що перекладаються діляться на дві групи: ті, що мають перекладні еквіваленти, і ті, що не мають відповідників у цільовій мові, тобто безеквівалентні одиниці.

Сьогодні, переклад терміна за допомогою лексичного еквівалента (*resistance – onip*) є головним і найбажанішим прийомом серед усіх інших, адже ціль перекладу вбачається саме у чіткій лексичній відповідності, точному збігові зі значенням іншомовного слова. Терміни-еквіваленти слугують «опорою» у тексті, вони допомагають розкрити значення інших слів та з'ясувати характер тексту.

Часто у перекладацькій практиці, при передачі українською мовою англійських неологізмів, неможливо підібрати точний еквівалент певному терміну. У таких випадках перекладачі користуються рядом прийомів: транслітерація; транскрибування; калькування; описовий переклад, або експлікація; пряме включення [36].

Транслітерація – спосіб перекладу лексичної одиниці шляхом відтворення її форми за допомогою літер мови, на яку здійснюється переклад; це механічна передача слів однієї писемності (графічної системи) літерами іншої: написання українськими літерами літер англійського слова. Це, свого роду, запозичення графічної форми слова разом з його значенням. Наприклад, *micro-donor – мікро-донор, laser – лазер*.

Транскрибування – механічна передача не орфографічної, а фонетичної форми слова вихідної мови літерами мови перекладу. При транскрибуванні відбувається запозичення звукової форми слова. Наприклад, *cylinder – циліндр, diode – діод, turbogenerator – турбогенератор*.

Ці два способи перекладу використовують для відтворення семантики нової лексеми, перекладене слово за допомогою транскрибування і транслітерації виступає як еквівалент слову-оригіналу.

Існує також змішане транскодування, у якому використовується транскрибування з елементами транслітерування і зазвичай застосовується при перекладі власних імен. Наприклад, *altimeter – альтиметр*.

Калькування – копіювання лексичної одиниці, замінюючи при цьому її складові частини – морфеми або слова їх лексичними відповідниками в мові перекладу. Калькування найбільш подібне до буквального (еквівалентного) перекладу і часто доходить до повної відповідності та співвіднесеності з початковим словом. Цей спосіб найчастіше застосовується при перекладі складних за структурою термінів: *internal combustion engine* – *двигун внутрішнього згоряння*) [2, с. 76].

Описовий переклад, або експлікація – прийом передачі значення слова, який полягає в описі, поширеному поясненні певного поняття. Це лексико-граматична трансформація, коли слово-оригінал замінюється словосполученням вихідної мови, що роз'яснює її значення. Наприклад, *graphene-based magnetic field sensor* – *датчик магнітного поля на основі графену*.

Трапляються випадки, коли неологізм неможливо передати жодним з розглянутих способів перекладу, через специфіку його звучання або написання. Тому, останнім часом значного розповсюдження і популярності набув прийом **прямого включення**, коли використовується оригінальне написання англійського слова в іншомовному тексті [36].

Отже, при перекладі текстів з лексичними інноваціями сфери науки й техніки на перше місце виходить точна передача інформації, укладена в тексті оригіналу з дотриманням норм цільової мови, та співвіднесеність семантики неологізму в тексті-оригіналі й тексті-перекладі. Достовірне відтворення семантики можна отримати проаналізувавши контекст та словотвірну модель слова.

Головною метою перекладу вважається досягнення адекватності, якому сприяє вміле використанню перекладацьких трансформацій. Тож, при пошуку відповідності англійського неологізму в українській мові, перекладач повинен правильно вибирати і використовувати спосіб перекладу, зважаючи на основні критерії до запропонованого перекладачем варіанта: стислість, однозначність, зрозумілість тлумачення. Адже термін, вказуючи на конкретні

предмети, процеси, явища, повинен однозначно інтерпретуватися представниками галузі різних країн.

У самому процесі перекладу новоутворених термінів перекладачеві можуть допомогти його філологічна освіченість, знання відповідної галузі та її терміносистеми, розуміння змісту термінів, розуміння особливостей термінів та зв'язків термінологічних морфем [41]. До того ж, варто пам'ятати про антропоцентричну спрямованість перекладу, творчість та інтенції перекладача.

З усього вищезазначеного можна зробити висновок, що незважаючи на семантичну визначеність і самостійність неологізмів, правильний їх переклад є досить складною проблемою, а сам процес перекладу з англійської мови українською відбувається у два етапи:

1. Усвідомлення значення неологізму – звернення до останніх видань англійських тлумачних словників, або з'ясування значення нового слова за його структурою та контекстом.

2. Власне переклад засобами української мови, а саме: транскрибування, транслітерація, калькування, описовий переклад або комбінації цих прийомів.

Отже, для правильного перекладу лексичної інновації, обов'язковими є враховування контексту, в якому дане слово вживається, увага на словотвірні елементи, розуміння структурного і лексико-семантичного виду терміна-неологізма.

3.2. Аналіз способів перекладу лексичних інновацій у терміносистемі сучасного англійського науково-технічного дискурсу: кількісні характеристики

Завданням практичної частини роботи було визначити, які способи перекладу науково-технічних лексичних інновацій переважають у мові та

якими способами утворюються сучасні англомовні лексичні інновації науково-технічного дискурсу.

Для аналізу було обрано 800 лексичних інновацій з таких сфер науки і техніки, як: штучний інтелект, дослідження космосу, терміни в галузі нанотехнологій, електрокари, інтернет та комп'ютерні технології, та детально проаналізовано спосіб їх утворення та перекладу (Додаток А).

Джерелом дослідження послужили матеріали численних сучасних онлайн-видань наукових статей відповідної тематики та електронний англо-український словник неологізмів «Інновації у словниковому складі англійської мови».

Як уже зазначалося, основною метою передачі терміна однієї мови іншою є адекватність, тобто наближення перекладу до оригіналу. Врахування структури терміна, способу його творення і дозволяє правильно, адекватно здійснити переклад, саме тому ми проаналізували способи утворення лексичних інновацій англійської термінології.

Розгляд існуючих у лінгвістиці класифікацій способу утворення нових слів в терміносистемі англійської мови засвідчив доцільність використання наукового доробку Є. В. Железняк як підґрунтя для нашого дослідження. Крім того, ми розрізняли терміни науково-технічного дискурсу утворені морфологічним, синтаксичним та лексико-семантичним способами.

Як показало наше дослідження, частіше за все терміни-неологізми сучасного науково-технічного дискурсу англійської мови утворюються морфологічним способом (утворено 45,2% усіх проаналізованих слів). Наступним за кількістю утворених слів є синтаксичний (20,9% слів), наприклад: *artificial neural network* – штучна нейронна мережа, *computer gap* – комп'ютерний розрив, *digital x-ray photography* – цифрова рентгенографія, *functionalized carbon nanotubes* – функціоналізовані вуглецеві нанотрубки, *quantum computing* – квантові обчислення, *technology butler* – техnodворецький, *web scam* – електронне шахрайство, а на лексико-семантичний спосіб припадає 11,5% проаналізованих лексем, у якому

виділяємо спосіб термінологізації (3,5%), наприклад: *brain* – центральний процесор, *geek* – комп'ютерний фрік, *rabbit* – газодифузійне розділення ізотопів з частковою рециркуляцією, *sandwich method* – багат шаровий, *snake* – автоматичний аналіз зображень, *wire* – комп'ютеризувати, оснащувати найсучаснішою технікою та транстермінологізації (8%), наприклад: *burst speed* – найбільша швидкість, з якою пристрій може працювати, *data mining* – видобування знань, *hybrid* – комбінація бензинового та електричного двигунів, *link up* – стиковка космічного корабля, *object coding* – програмування в машинних кодах.

До способів морфологічного словотворення належать афіксація, словоскладання, скорочення, конверсія.

Найпродуктивнішим способом морфологічного словотворення є афіксація – 44,9%, що становить 20,4% усіх проаналізованих термінів. Дослідження показало, що, як і раніше, афіксація залишається основним способом поповнення термінологічного складу англійської мови. Наприклад: *cyberprofiler* – кіберпрофайлер, *extranet* – екстранет, *multi-user* – комп'ютер для кількох чоловік, *nanobot* – нанотехнологічний робот-наномашина, *nanomechanics* – наномеханіка, *retrorocket* – ракета, що має здатність повертатися, *verification* – біометричний пристрій, який розпізнає голос.

Наступним за кількістю утворених слів є спосіб словоскладання, що зберігає свою продуктивність на сучасному етапі розвитку англійської терміносистеми. Цей морфологічний спосіб становить 27,8% – 12,6% усіх досліджених неологізмів: *backtracking* – бектрекінг, *boom car* – автомобіль, обладнаний аудіо і стереосистемами гучністю у сотні децибел, *born-digital* – існуюче тільки у електронній формі, *bulk-technology* – масова технологія, *computer-savvy* – людина, яка добре знає комп'ютерну техніку, *cyber-citizen* – активний користувач Інтернет, *eigenface* – розпізнавання обличчя людини, *smartglasses* – смарт окуляри, *technonerd* – фахівець в області сучасної техніки.

Значну частину займають скорочення – 23,4% (це 10,6% усіх проаналізованих термінів-неологізмів). Скорочення як спосіб словотвору сьогодні набирає популярність і є ознакою багатьох науково-технічних текстів, адже існує тенденція і прагнення до швидкого, полегшеного написання та вимови, до економії мовних засобів та зусиль. Виділяють:

- 1) скорочення-абревіації: *BEV (Battery Electric vehicle)* – електрокар, *BBC (front of bumper to back of cab)* – передні бампери від задньої частини кабіни, *PHEV (Plug-in hybrid electric vehicle)* – гібрид, що підключається;
- 2) скорочення-акроніми: *cir brk (circuit breaker)* – вимикач, *BASIC* – Бейсік, *DIVOL (digital-to-voice translator)* – переклад цифрового коду на мовлення, *TELEX (teletypewriter exchange)* – телекс;
- 3) усікання: *aut(automatic)* – автоматичний, *blogject* – пристрій, який регулярно публікує поновлення про стан, місцезнаходження та навколишнє середовище, *man (manual)* – мануальний;
- 4) телескопічні слова: *Digitopia* – нереальний світ майбутніх високорозвинених комп'ютерних технологій, *phablet (phone+tablet)* – фаблет, *technoburb* – технопредмістя, *Weblish* – мова віртуального світу.

Найменш поширеною серед морфологічного словотворення англійського науково-технічного дискурсу є конверсія (3,9% від загальної кількості морфологічних неологізмів та 1,6% усіх проаналізованих термінів-неологізмів), що свідчить про втрату популярності цього способу в англійському науково-технічному дискурсі. Прикладом лексичних інновацій утворених за допомогою конверсії є такі терміни: *carpool* – керування автомобілем по черзі, *screening* – первинний огляд, *stokes* – стокс.

Менш чисельну групу становлять неологізми, утворені способом запозичення – 4,5% проаналізованих лексичних інновацій, наприклад: *anshinksen* – японський швидкісний пасажирський поїзд, *marshaling* – маршалінг, *scheibe* – деталь металеве кільце з отвором.

Дослідження показало, що сьогодні запозичення не є популярним способом творення термінів (англійська мова змінила статус з «тієї, що бере» на статус «тієї, що дає» [54]. Можливо, це пов'язано з швидким науково-технічним прогресом англійськомовних країн. У сучасному світі англійські терміни є матеріалом для запозичення іншими мовами, а не навпаки.

Найменш популярним способом творення неологізмів виявився фонологічний, що складає лише 0,4% від усієї кількості проаналізованих термінів: *bling-bling* – брязкальця, *buzz* – телефонувати, *tick-tock* – годинник.

Окрім того, у ході дослідження було виявлено, що сьогодні (зважаючи на структурні особливості) новоутворені терміни науково-технічного дискурсу часто не можна узалежнити до певної групи – зустрічаються терміни утворені двома способами одночасно. Тому ми вирішили, що доцільно буде виокремити ще один спосіб творення лексичної інновації та назвали його – комбінований спосіб, який займає 17,5% усіх проаналізованих нами термінів-неологізмів.

Серед комбінованого способу ми вирізняли такі способи:

1) комбінований (афіксальний + складання словосполучень): *dna microarray* – днк-мікрочіп, *molecular nanomotors* – молекулярні наномотори, *wireless biosensors* – безпроводний біосенсор;

2) комбінований (словоскладання + складання словосполучень): *dot-com artist* – кібершахрай, *digital pickpocketing* – крадіжка даних з мобільного пристрою, *nanosensors-based monitoring* – моніторинг з використанням наносенсорів;

3) комбінований (термінологізація+ складання словосполучень): *squirrel cage washer* – роторно-елеваторна мийка машин, *Silicon Valley* – центр виробництва комп'ютерної техніки, *Silicon Hills* – центр електронної техніки в штаті Техас;

4) комбінований (термінологізація+ афіксація): *iCrime*, *iLife*, *iWork* – офісний пакет, набір застосунків, створених Apple Inc, *wearable* – невеликий або достатньо легкий для носіння електронний пристрій;

5) комбінований (афіксальний + словоскладання): *dot-commer* – кіберслужбовець;

6) комбінований (скорочення + складання словосполучень): *Lab lit Fiction* – твори, в яких у подробицях викладаються будь-які наукові факти, *bsckscatter machine* – рентгенівський апарат для виявлення зброї, схованої на тілі людини.

Наступна таблиця (Таблиця 3.1) показує відсоткове відношення кількості термінів-неологізмів та способів їх творення.

Таблиця 3.1 Співвідношення кількості термінів та способу їх творення

	Кількість слів	Відсоткове співвідношення
Загальна	800	100%
Складання словосполучень	167	20,9%
Афіксальний	163	20,4%
Комбінований	140	17,5%
Словоскладання	101	12,6%
Скорочення	85	10,6%
Транстермінологізація	64	8%
Запозичення	35	4,5%
Термінологізація	28	3,5 %
Конверсія	14	1,6%
Фонологічний	3	0,4%

Говорячи про адекватність перекладу, мається на увазі також його тотожність відносно оригіналу, якої намагається досягнути перекладач, застосовуючи різні способи передачі змісту: транскодування, калькування, описовий переклад, еквівалентна заміна, контекстуальний переклад, пряме включення.

У ході дослідження нами було виявлено, що переважна більшість англійських термінів-неологізмів науково-технічного дискурсу перекладаються за допомогою калькування, експлікації та транскодування (Таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 Співвідношення кількості термінів та способу їх перекладу

	Кількість слів	Відсоткове співвідношення
Загальна	800	100%
Калькування	298	37,3%
Експлікація	238	29,6%
Транскодування	113	14,1%
Еквівалентна заміна	85	10,6%
Контекстуальний перелад	52	6,5%
Комбінований	12	1,5%
Пряме включення	2	0,3%

Як свідчать результати аналізу, для перекладу більшості термінів та термінологічних словосполучень застосовано спосіб **калькування** (298 одиниць, що складає 37,3%). Така перевага є цілком виправданою, адже при калькуванні має місце принцип раціоналізації та економії мовних засобів – кожному елементу мови оригіналу відповідає один елемент мови перекладу [35], тим самим усуваються труднощі перекладу багатокомпонентних термінів. Наприклад: *artificial atom* – *штучний атом*, *biometric locks* – *біометричні замки*, *digital piracy* – *цифрове піратство*, *donor atom* – *донорний атом*, *DVI (Digital Visual Interface)* – *цифровий відео інтерфейс*, *laser capture microdissection* – *мікророзрізування з лазерним захопленням*, *LCD (Liquid Crystal Display)* – *рідкокристалічний екран (ПК-екран)*, *mild hybrid* – *м'який гібрид*, *molecular robot* – *молекулярний робот*, *quantum computer* – *квантовий комп'ютер*, *cybercollege* – *кіберколедж*.

Надзвичайно продуктивним способом перекладу науково-технічних лексичних інновацій виявився спосіб **експлікації** (описовий метод), який зафіксовано у 238 одиницях, що складає 29,6%: *bait car* – *спеціальний автомобіль-приманка для автомобільних злодіїв*, *bells and whistles* – *функціонально необов'язкові компоненти, аксесуари, що ускладнюють сучасну техніку*, *chip-head* – *великий любитель комп'ютерної техніки*, *cyberslacking* – *використання інтернету на робочому місці в особистих*

цілях, *digital detox* – відпочинок від Інтернету шляхом проведення часу у реальному світі, *hearable* – маленький комп'ютер або електронний пристрій, призначений для носіння на вусі, *neurocomputer* – електронний аналог людського мозку, *print-scanner* – біометричне обладнання, яке розпізнає відбитки пальців, *superscalar* – мікропроцесор комп'ютера, який виконує більше однієї інструкції відразу, *wizard* – програма-експерт, що дозволяє орієнтуватися в багатьох додатках Windows.

Проведене дослідження підтверджує той факт, що завдяки описовому методу можна перекласти будь-яке слово, будь-який новітній терміні-неологізм, навіть авторський.

Відсоткова частка термінів перекладених шляхом **транскодування** становить 14,1% (113 одиниць). Транслітерація і транскрипція збагачують лексичний склад мови, а значна поширеність цього способу перекладу пояснюється його надійністю, оскільки передається лише звукова (зовнішня) облонка ще недостатньо вивченого чи зовсім невідомого поняття (зміст дізнаємося з контексту). При такому перекладі слово набуває української морфології та парадигми відмінювання зі збереженням вихідного корня. Наприклад: *backtracking* – бектрекінг, *biochip* – біочіп, *booster* – бустер, *buckyball* – бакібол, *chipset* – чіпсет, *chorus* – хорус, *clickable* – клікабельний, *cyberprofiler* – кіберпрофайлер, *digitalia* – діджиталія, *phablet* – фаблет.

Способом **еквівалентної заміни** перекладено 10,6% (85 одиниць) загальної кількості термінів-неологізмів. Цей спосіб не здобув поширення у нашому дослідженні, що, можливо, пов'язано з надшвидким розвитком науки і техніки, який унеможлиблює своєчасне знаходження терміном «свого» еквівалента, максимально орієнтованого на оригінал та закріплення його в мові. Нариклад: *BEV (Battery Electric vehicle)* – електрокар, *bulk-technology* – масова технологія, *dna microarray* – днк-мікрочіп, *dot-com artist* – кібершахрай, *dot-commer* кіберслужбовець, *nanobio conjugates* – нанобіосполучені елементи, *receptor mapping* – відображення рецептора,

switchboard – комутатор, *tick-tock* – годинник, *web-surfer* – користувач Інтернет.

Як свідчать результати проведеного аналізу, шляхом **контекстуального перекладу** було перекладено 52 одиниці, що становить 6,5%: *brain* – центральний процесор, *buzz* – зависання (системи), *buzz* телефонувати, *Christmas tree* – фонтанна арматура, *clustering feature tree* – розв’язування проблем, *drop-on-demanding (printing)* – друк за вимогою, *geek* – комп’ютерний фрік, *guide* – направляючий прилад, *sandwich method* – багатопшаровий, *saucerman* – інопланетянин, *screening* – первинний огляд, *spread sheet* – комп’ютерна програма, *squirrel cage washer* – роторно-елеваторна мийка машин. А способом **прямого включення** – лише 2 одиниці (0,3%) – *iCrime* та *iLife*. Проте, на нашу думку, попередньо згаданий спосіб, лише набуває популярності і у швидкому майбутньому може значно збільшити свої показники.

Крім того, нами було виокремлено ще один спосіб перекладу термінів-неологізмів науков-технічного дискурсу – комбінований, оскільки, у процесі дослідження, ми помітили, що деякі лексичні інновації перекладаються способом транскрибування/танслітерування і калькування одночасно: *band separator* – стрічковий сепаратор, *cyber-attack* – кібератака, *giant magnetoimpedance* – гігантський магнітоімпеданс, *lipid bilayer* – ліпідний бішар, *smartglasses* – смарт окуляри, *technoburb* – технопредмістя.

Кількісне співвідношення способів перекладу англійських лексичних інновацій науково-технічного дискурсу унаочнено на рисунку 3.2.1.

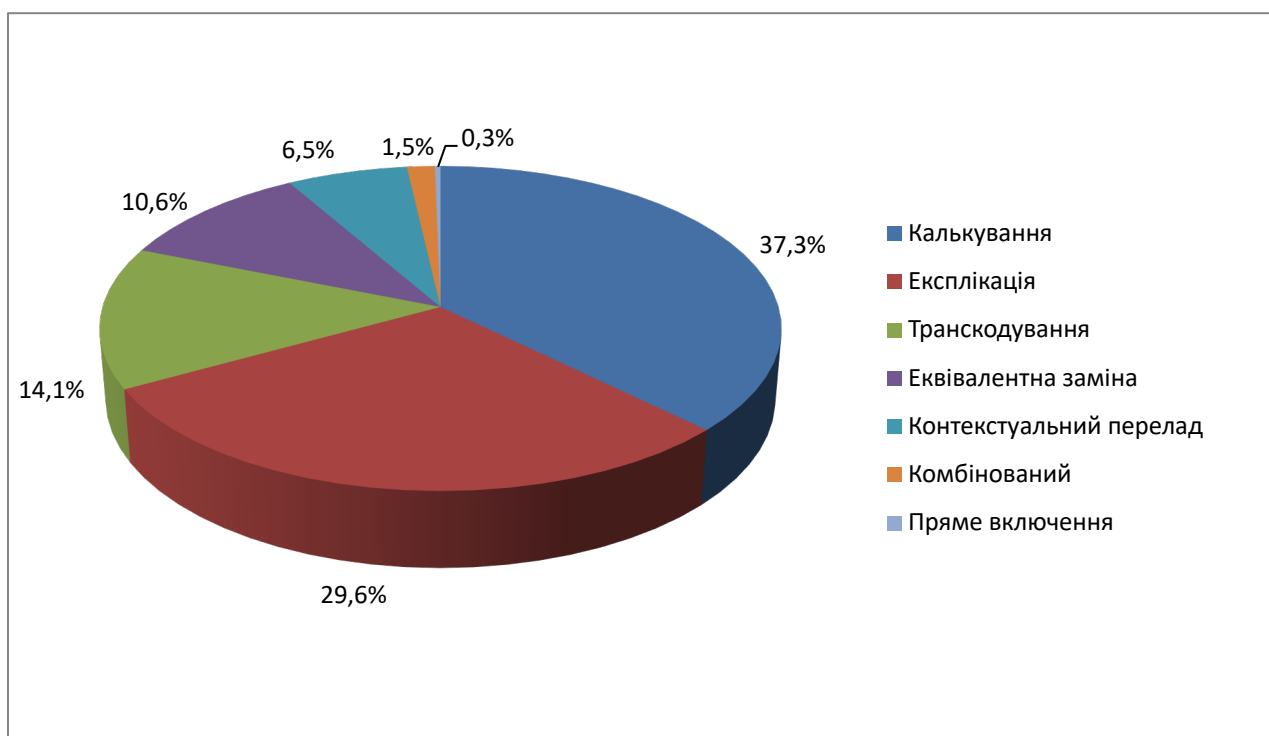

Рис. 3.2.1 Відсоткове співвідношення способів перекладу лексичних інновацій у терміносистемі сучасного англомовного науково-технічного дискурсу

Здійснивши дослідження, проаналізувавши спосіб творення та перекладу термінів-неологізмів, ми спробували в'яснити, як та якими прийомами частіше всього перекладаються терміни-неологізми відповідного способу творення та простежити якусь тенденцію. Для унаочнення, результати аналізу представили у Таблиці 5.

Ми помітили, що зачасти, способом еквівалентної заміни передаються лексичні інновації утворені синтаксичним способом – складання словосполучень: *integrated chip* – інтегральна мікросхема; морфологічним (афіксальним) способом: *digitalisation* – комп'ютеризація, *cybercash* – електронні гроші; морфологічним (словоскладання): *bulk-technology* – масова технологія; морфологічним (скорочення): *BEV (Battery Electric vehicle)* – електрокар та комбінованим способом (афіксальний + складання словосполучень): *dot-commer* – кіберслужбовець. А менше всього фонологічним способом: *tick-tock* – годинник і способом конверсії: *docking* – стикування.

Експлікуються частіше всього терміни утворені морфологічним (афіксальним) способом: *hearable* – маленький комп'ютер або електронний пристрій, призначений для носіння на вусі та способом скорочення: *Digitopia* – нереальний світ майбутніх високорозвинених комп'ютерних технологій (телескопія); *PHEV (Plug-in hybrid electric vehicle)* – гібрид, що підключається (аббревіація), найрідше – запозичені терміни: *anshinksen* – японський швидкісний пасажирський поїзд, *scheibe* – деталь – металеве кільце з отвором. Не виявлено термінів утворених фонологічним способом, що перекладені описовим методом.

Проведений аналіз дослідження показав, що найбільше калькуються багатоконпонентні треміни, утворені способом складання словосполучень: *computer gap* – комп'ютерний розрив, *artificial neural network* – штучна нейронна мережа та утворені комбінованим способом, де переважає поєднання аббревіації і складання словосполучень: *wireless biosensors* – безпроводний біосенсор, *biorecognition molecule* – біорозпізнавальна молекула. Найменше калькування простежується серед транстермінологізованих термінів: *floating zero* – плаваючий нуль, а конвертовані терміни та утворені фонологічним способом, перекладені калькуванням – взагалі відсутні.

За допомогою контекстуального перекладу більше всього перекладено термінологізованих: *geek* – комп'ютерний фрік і транстермінологізованих: *data mining* – видобування знань, *spread sheet* – комп'ютерна програма термінів. Зовсім не виявлено запозичених лексем, перекладених цим способом.

Використання прямого включення простежувалось лише в утворених комбінованим (термінологізація + афіксація) способом: *iLife*, *iCrime*.

Серед проаналізованих термінів, частіше всього транскодуються терміни, утворені афіксальним способом: *booster* – бустер, *chorus* – хорус, *clickable* – клікабельний і значна кількість запозичених неологізмів: *marshaling* – маршалінг, *slash* – слеш. Транскодування не спостерігалось у термінологізованих і фонологізованих, та майже не застосовувалось у конвертованих лексичних інноваціях: *stokes* – стокс.

Комбінований спосіб використовується при перекладі складених словосполучень: *stochastic automation* – *стохастичний апарат*; термінів утворених способом словоскладання: *smartglasses* – *смарт окуляри* і комбінації афіксального з складанням словосполучень: *lipid bilayer* – *ліпідний бішар*.

Таблиця 3.3 Співвідношення кількості термінів, способу їх творення та перекладу

Спосіб творення	Спосіб перекладу						
	Транскод-ня	Кальк-ня	Експл-я	Еквівалент	Конт-й переклад	Пряме вкл-ня	Комбі нов-й
Запозичення	20	4	3	8	–	–	–
Афіксація	60	43	43	14	3	–	–
Конверсія	1	–	8	2	3	–	–
Скорочення	11	25	37	10	1	–	1
Словоскладання	13	18	48	12	6	–	3
Складання сл-сп	1	111	30	15	7	–	3
Термінологізація	–	3	6	4	15	–	–
Транстермінологізація	4	13	28	6	13	–	1
Фонологічний	–	–	–	2	1	–	–
Комбінований	3	81	35	12	3	2	4

Отже, результати нашого дослідження показали, що найбільша частка термінів-неологізмів сфери науки і техніки англійської мови перекладається за допомогою калькування (298 одиниці, що складає 37,3%), методом експлікації тлумачиться 238 одиниць – 29,6%, а шляхом транскодування – 133 одиниць, що становить 14,1%. За допомогою еквівалентної заміни було перекладено 85 одиниць, що становить 10,6%. 52 одиниці (6,5%) було перекладено контекстуальним перекладом, 2 одиниці (0,3%) – методом прямого включення та 12 одиниць перекладались комбінованим способом, що становить 1,5% усіх проаналізованих лексичних інновацій.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У цьому розділі ми дослідили способи творення англomовних науково-технічних лексичних інновацій та способи їх перекладу на українську мову. В ході нашої роботи було виявлено, що переважну більшість англійських лексичних інновацій науки і техніки складають терміни-неологізми, утворені способом складання словосполучень (20,9%), афіксацією (20,4%), словоскладанням (12,6% усіх проаналізованих термінів) та, виокремленим нами, комбінованим способом (17,5%). Менш популярними способами творення виявились конверсія (1,6%) та фонологічний спосіб (0,4%).

З'ясовано, що науково-технічні терміни-неологізми перекладаються за допомогою транскодування, калькування, експлікації, еквівалентної заміни, контекстуального перекладу та прямого включення. Як показало дослідження, найбільша кількість термінів перекладається шляхом калькування (37,3%), а найменша кількість неологізмів була перекладена за допомогою прямого включення (0,3%).

Крім того, під час дослідження була помічена така тенденція: методом калькування перекладаються, в основному, багатокomпонентні терміни, утворені способом складання словосполучень; методом експлікації відтворюються морфологічно утворені (словоскладання) терміни; утворені способом афіксації найчастіше перекладаються методом транскодування, а також калькуванням та експлікацією, рідше передаються еквівалентною заміною; запозичені терміни, в більшості, перекладаються транскодуванням.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Швидкий розвиток новітніх технологій, стрімкий науково-технічний прогрес, міжнародна інтеграція сприяють значним змінам у лексичній складовій мови. Зростає роль фахової мови різних галузей науки, виникають нові та переоцінюються уже наявні лексичні одиниці сфери термінології, що значно поповнюють словниковий склад сучасної англійської мови.

У зв'язку з цим, розуміння науково-технічної літератури, нових термінів та терміносполук і, відповідно, їх адекватний переклад є неминучими та необхідними. Сьогодні важливим завданням лінгвістів-мовознавців стає систематизація галузевих терміносистем, особливо науково-технічного дискурсу, розробка та вдосконалення способів їх передачі, дослідження продуктивних способів та прийомів перекладу, які б забезпечили адекватність й еквівалентність терміна при перекладі з однієї мови на іншу.

Для початку нами було здійснено спробу визначити різницю між поняттями «текст» і «дискурс», щоб дати правильне визначення науково-технічному дискурсу і тексту відповідно, та охарактеризувати їх; звернули увагу на жанрову варіативність, мовні та позамовні особливості науково-технічних текстів та труднощі їх відтворення українською мовою.

Серед основних вимог до науково-технічного тексту виділяємо логічну послідовність та інформативність викладу, структурну повноту, формальну стислість, лаконічність та конкретність вираження думки, точність та правдивість суджень, вживання великої кількості термінів.

Наступним етапом роботи було визначення понять «термін» та «терміносистема». Саме ж поняття «термін» є досить суперечливим і багатограним, а його трактування залежить від підходу та певної характеристики терміна, яку дослідник бере за основу, наприклад: механізми творення, приналежність до певної терміносистеми.

До основних ознак терміну можна віднести: стислість, однозначність, вмотивованість, системність, контекстуальна незалежність, висока інформативність та точність.

Оскільки, у зв'язку з швидкими темпами розвитку науки і техніки, нові терміни та лексичні інновації все активніше займають місце у складі мови, ми спробували дати визначення поняттю «лексична інновація», розібратися в специфіці, характерних особливостях та розглянули різні класифікації і підходи до його вивчення. Так, з'ясовано, що лексичними інноваціями є нові (за формою або/і змістом) слова чи словосполучення, значення чи відтінки значень слів, що з'являються в мові, які мають відтінок новизни та сприймаються носіями літературної мови як новоутворене або запозичене з інших мов слово.

Установлено, що всі властиві загальноживаній лексиці процеси притаманні й термінології. Відповідно, лексичні інновації у терміносистемі науки і техніки також мають здатність виявляти загальномовні закономірності – ті лексико-семантичні процеси, що характерні для лексики загалом: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія, паронімічні відношення. Часто такі процеси вважаються небажаним явищем, створюючи певні труднощі при перекладі і розумінні, оскільки втрачається однозначність впорядкованість термінології тощо.

Стосовно структури термінів-неологізмів, погляди дещо відрізняються, проте в основі структурної класифікації лежить спільна ідея, згідно з якою виокремлюють терміни-слова (прості, похідні, складні), терміни-словосполучення і багатокomпонентні терміни.

За морфологічною ознакою головного слова науково-технічні терміни поділяються на іменникові, прикметникові та дієслівні.

Щодо способів творення термінів-неологізмів, виокремлюють лексико-семантичний, фонологічний, морфологічний та синтаксичний способи.

Як показало наше дослідження, до найбільш продуктивних способів творення термінів-неологізмів науково-технічного дискурсу належить

синтаксичний спосіб, який передбачає складання словосполучень різних типів в одне ціле; морфологічний спосіб, у якому використовуються такі засоби, як афіксація, складання основ (словоскладання), скорочення (включаючи аббревіатури); виокремлений нами – комбінований спосіб, де поєднуються два способи одночасно. Менш чисельну групу становлять лексичні інновації утворені способом запозичення, а найменш продуктивними виявилися конверсія та фонологічний спосіб.

Окрім того, у терміносистемі науково-технічного дискурсу можуть утворюватися, так звані, терміни-гібриди та псевдотерміни, оскільки не усі афікси є словотворчими, і можуть запозичуватися з інших мов.

У процесі дослідження ми з'ясували, що науково-технічні терміни-неологізми перекладаються за допомогою транскодування, калькування, експлікації, еквівалентної заміни, контекстуального перекладу та прямого включення. За результатами нашого дослідження, найпоширенішим способом є калькування, а найменша кількість термінів перекладається способом прямого включення.

До того ж, під час дослідження була помічена тенденція, що методом калькування перекладаються переважно багатокomпонентні терміни, утворені способом складання словосполучень; описовим методом передаються терміни, утворені способом словоскладання; утворені способом афіксації найчастіше відтворюються методом транскодування, а також калькуються та експлікуються, рідше передаються еквівалентною заміною; запозичені терміни, переважно транскодуються.

Усе вище сказане дає підстави зробити висновок, що правильний, адекватний, грамотний переклад нових лексичних одиниць (особливо науково-технічної літератури, яка має встановлені вимоги) потребує не лише знань відповідної галузі, впорядкування та систематизації понять, а й семантичного, структурного й словотворчого аналізу неологізмів.

Сьогодні перекладач повинен бути ознайомленим з контекстом, у якому вживається термін та галуззю технології. При цьому не лише

враховувати особливості мови, а й зважати на способи утворення терміну, що полегшить подальший вибір прийому перекладу.

Отже, як терміносистема науково-технічного дискурсу, так і лексичні інновації сфери науки і техніки є важливим елементом англомовної термінології, які потребують детального вивчення, оскільки наука і техніка не стоять на місці, а стрімко розвиваються. Маємо всі підстави стверджувати, що від такого роду досліджень залежить не лише подальший обмін науково-технічною інформацією, міжнародна кооперація та інтеграція, а й розвиток науки і техніки загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аликаев Р. С. Язык науки в парадигме современной лингвистики. Нальчик : Эль-Фа, 1999. 317 с.
2. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике: учебное пособие. М. : ВШ, 1991. 140 с.
3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: стилистика декодирования. Ленинград : Просвещение, 1981. 295 с.
4. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. М. : Советская энциклопедия, 1990. 136 с.
5. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. М. : Учпедгиз, 1957. 157 с.
6. Бабченко О. М. Навчання технічного перекладу та реферування. *Іноземні мови*. 1999. №2. С. 11–13.
7. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов. М. : Международные отношения, 1975. 324 с.
8. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров. Из архивных записей к работе «Проблема речевых жанров». Проблема текста: собр. соч. : у 5 т. / Работы 1940-х – начала 1960-х годов. М. : Русские словари, 1996. Т. 5. С.159-206.
9. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
10. Белова А. Д. Поняття «Стиль» «Жанр» «Дискурс» «Текст» у сучасній лінгвістиці. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*. 2002. Вип. 32. С. 12.
11. Бенвенист Э. Общая лингвистика. М. : Прогресс, 1974. 446 с.
12. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.

13. Біян Н. Р. Антонімічні терміни галузі туризму в англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2013. Вип. 36. С. 6–10.
14. Бондаренко О. М. Структурно-семантичні характеристики терміноодиниць техніки та особливості їх перекладу (на матеріалі текстів автомобільної галузі). *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 1. С. 93–98.
15. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ : Перун, 2007. 1736 с.
16. Вакуленко М. О. Термін і термінологія: основні положення та методи дослідження. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка. 2010. Вип. 25. С. 52-68.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) : 250000 / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
18. Винокур Г. О. Грамматические наблюдения в области технической терминологии. *Труды МИИФЛИ*. М. : Высшая школа. 1939. 265 с.
19. Вихристюк Л. С. Міжгалузева та внутрішньогалузева омонімія термінів. *Філологічні науки. Актуальні проблеми перекладу*. ДонДТУ. URL : http://www.rusnauka.com/14_APSN_2008/Philologia/32535.doc.htm (дата звернення: 13.11.2020).
20. Вовчук А. Я. Стилiстичні та прагматичні особливості технічної експлуатаційної нафтогазової документації та засоби її перекладу. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. URL: http://confcontact.com/2012edu/tom1/14_Vovchuk.htm (дата звернення: 13.11.2020).
21. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистических исследований. М. : Наука, 1981. 139 с.

22. Глоба О. В. Принципи утворення навчальних словотворчих термінологічних словників (на матеріалі англ. економ. термінологіки): автореф. дис. ... канд. філ. наук. Одеса, 2002. 20 с.
23. Глушко М. М. Функциональный стиль общественного языка и методы его исследования. М. : МГУ, 1974. 185 с.
24. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах. М. : Высшая школа, 1987. 345 с.
25. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1999. 207 с.
26. Гринев С. В. Введение в терминоведение. М. : Московский лицей, 1993. 310 с.
27. Гургула О. Б., Мельник В. Д. Тексти науково-технічного стилю у перекладацькому аспекті. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 310-314.
28. Гутиряк О. І. Англійські терміни бізнесу: основні словотвірні моделі. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 34–37.
29. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация. М. : Прогресс, 1989. 312 с.
30. Дементьев В. В. Теория речевых жанров. М. : Знак, 2010. 600 с.
31. Доронкіна Н. Є. Жанрові особливості аргументації у науковому дискурсі. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*. Вип. 153. 2017. С. 365–369.
32. Дужа-Задорожна М. П., Задорожний П. Структурно-семантичні особливості терміносистеми соціальної педагогіки (на основі німецької мови). *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2010. № 676. С. 98-101.
33. Д'яков А.С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 216 с.
34. Елікашвілі М. З. Структурно-семантичні особливості англійських лексичних та фразеологічних неологізмів суспільно-політичної сфери та засоби їх адекватної передачі українською мовою. дипл. роб. ...

- спеціаліст: 7.030507. Горлівка, 2012. URL : https://knowledge.allbest.ru/languages/3c0b65635b2bd68a5d43a89421316d26_1.html (дата звернення: 10.11.2020).
35. Єнько С. В. Аббревіатури та скорочення в англomовних комп'ютерних текстах та стратегії їх перекладу. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія «Філологія», «Педагогіка», «Психологія»*. 2017. Вип. 34. С. 200-204.
36. Железняк Є. В. Неологізми в сучасній англійській мові. Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал. Київ : КНУКіМ. 2018. №1. URL : <https://nauka-online.com/ua/publications/filologiya/2018/1/neologizmi-v-suchasnij-anglijskij-movi/> (дата звернення: 10.09.2020).
37. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 360 с.
38. Ікалюк Л. М. Англійська термінологія в інформатиці: лекція. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/53.pdf> (дата звернення: 09.09.2020).
39. Ільченко О. М. Етикет англomовного наукового дискурсу. Київ : ІВЦ «Політехніка», 2002. 288 с.
40. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
41. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Граматичні труднощі. Частина 1. Флоренція, Страсбург, Гранада, Київ: Tempus. 1997. 317 с.
42. Карасик В. И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс*: сб. науч. тр. Волгоград : Перемена, 2000. С. 5–20.
43. Катиш Т. В. Структурні особливості термінів-словосполучень англійської автомобільної термінології та основні способи їх перекладу

- українською мовою. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2012. № 1. С. 230–234.
44. Кацавець Р. В. Лексико-семантична характеристика термінології. URL : konesh.ru/levivseka-politehnika-v7-stranica-2.html (дата звернення: 09.10.2020).
45. Квитко И. С. Термин в научном документе. Львов : Вища школа, 1976. 150 с.
46. Кияк Т. Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2008. № 38. С. 77–80.
47. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / ред. Н. Ф. Клименко. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 335 с.
48. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ : ІНКОС, 2001. 290 с.
49. Ковалів Ю. І. Літературознавчий словник-довідник. Київ : Академія, 2007. 752 с.
50. Ковтун О. В., Хучуа С. А. Особливості відтворення термінів-омонімів у науковотехнічних текстах. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика : зб. наук. праць*. Київ : Аграр Медіа Груп, 2017. С. 193–197.
51. Кожина М. Н. Дискурсный анализ и функциональная стилистика с речеведческих позиций. *Текст – Дискурс – Стил*. СПб, 2004. №6. с. 9-33.
52. Колісник Ю. М. Текст і дискурс: проблеми дефініцій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 675. С. 111–114.
53. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.
54. Кривенко Д. Д. Інноваційні процеси у лексиці сучасної англійської: дипломна робота маг. : 035.041. Дніпро, 2018. 61 с. URL :

- <http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/151567> (дата звернення: 09.10.2020).
55. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. М. : Языки славянской культуры, 1997. 326 с.
56. Кузнєцова І. В. Вторинна номінація як один з способів утворення галузевих термінологій. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Філологія»*. 2010. Вип. 4. С. 134–139.
57. Кущ Е. О. Семантичні аспекти міграції та способи перекладу англійської термінологічної лексики. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки»: зб. наук. пр. Запоріжжя*. 2010. № 1. 215–221 с.
58. Кущ Е. О. Тексти (конспекти) лекцій з дисципліни «Переклад як засіб комунікації у науково-технічній сфері» для студентів всіх форм навчання спеціальності 6.030500 «Філологія». Запоріжжя : ЗНТУ, 2013. 62 с.
59. Латышев Л. К. Курс перевода: эквивалентность перевода и этапы его достижения. М. : Просвещение, 1980. 160 с.
60. Лейчик В. М. Терминоведение : Предмет, методы, структура. М. : ЧеРо, 2009. 256 с.
61. Лингвистический энциклопедический словарь / за ред. В. Н. Ярцева. М. : Большая рос. энцикл., 1990. 685 с.
62. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української літературної мови. Семантична структура слова. Харків : Вища школа, 1977. 108 с.
63. Лівницька І. А. Науковий дискурс: рівні та особливості аналізу. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки»*. Вип. 96 (1). 2011. С. 381-385.
64. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2014. Кн. 3. С. 102–105.

65. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.02.01. Львів, 2002. 20 с.
66. Малярчук О. В. Неологізми, неоніми, терміни в сучасних англійських наукових текстах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: зб.наук.праць.* 2014. Вип. 49. С. 70–72.
67. Марченко В. С. Основні способи термінотворення. *Культура слова.* 1980. №18. С. 36–40,
68. Маслова Т. Б. Типологія наукового дискурсу в сучасній мовознавчій парадигм. *Англістика та американістика: зб. наук. пр. Дніпро : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту.* 2012. Вип. 10. С.39–43.
69. Матвеева Г. Г. Актуализация прагматического аспекта научного текста. Ростов : Изд-во РУ, 1984. 132с.
70. Матвеева Т. В. Тональность разговорного текста: три способа описания. *Stylistyka.* V. Opole, 1996. С. 210–221.
71. Медведь М. М. Неологічна характеристика лексико-семантичних явищ у сучасній українській видавничо-поліграфічній термінології. Ужгород: Електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ», 2012. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1498/> (дата звернення: 13.10.2020).
72. Михайлова Е. В. Интертекстуальность в научном дискурсе: автореф. дис. на соискание степени канд. филол. наук: 10.02.19. Волгоградский гос. пед. ун-т., 1999. 205с.
73. Мовчун Є. С. Особливості перекладу українською мовою німецького комерційного Інтернет-дискурсу: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: спец. 10.02.16. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка., 2010. 19 с.
74. Мойсеєнко С. М. Прагматичні особливості англomовного науково-технічного дискурсу. *Наукові записки Кіровоградського державного*

- педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Філологічні науки». 2010. Вип. 89 (5). С. 360-363.*
75. Науковий стиль, його призначення, основні ознаки та підстилі. Київ : КНТЕУ, 2016. URL : <https://studfiles.net/preview/5118731/> (дата звернення: 13.06.2020).
76. Науменко Л. П. «Текст» – «Діалог» – «Дискурс»: до розмежування понять. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2005. Вип. 18. кн. 2. С. 3-8.
77. Непийвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). Київ : ТОВ Міжнар. фін. агенція, 1997. 303 с.
78. Павлова М. Г. Английская терминология электронно-вычислительной техники : автореф. дис. ... канд. філ. наук. Москва, 1996. 20 с.
79. Павлова О. И. Особенности терминологической антонимии. Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Треті Каразінські читання: методика і лінгвістика – на шляху до інтеграції». Харків : Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2003. С. 134-136.
80. Попова Т. Г. Параметры научно-технической статьи. *Вестник ОГУ: сб. науч. статей.* 2004. Вып. 11. С 149-153.
81. Почепцов Г. Г. (мол.) Теорія комунікації. 2-ге вид., доп. Київ : ВЦ «Київський університет», 1999. 308 с.
82. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації. Київ : Ін-т укр. мови АН України, 1993. 194 с.
83. Радзівська С. О. Алгоритм перекладу нанонаукових термінів. *Studia Linguistica.* 2012. №6. С. 202–206.
84. Раздубев А. В. Современный английский подязык нанотехнологий: структурно-семантическая, когнитивно-фреймовая и лексикографическая модели: дис. ... докт. фил. наук. Пятигорск, 2013. 242 с.
85. Реформатский А. А. Термин как член лексической системы языка. Проблемы структурной лингвистики. М. : Наука, 1967. 343 с.

86. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М. : Международные отношения, 1974. 216 с.
87. Розводовська О. В. Явище синонімії в термінології бізнесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2011. Вип. 20. С. 259-267.
88. Синдега Р. Є. Структурні особливості функціонування термінів в англomовних текстах з проблем комп'ютерних наук та інформаційних технологій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2009. Вип. 11. С. 351-358.
89. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія «Філологія. Мовознавство»*. 2014. Вип. 209. Т. 221. С. 89–93.
90. Сліпецька В. Д. Англomовна термінологія штучного інтелекту (досвід лінгвостатичного аналізу). *Вісник Київського нац. лінгвіст. ун-ту. Серія «Філологія»*. 2006. Т. 9. №2. С. 91-97.
91. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории. М. : Эдиториал УРСС, 2003. 267 с.
92. Ткач П. Б., Ведь Т. М. Лексичні інновації в сучасному англomовному воєнно-політичному дискурсі та фактори впливу на їх створення. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2018. №10. С.142–144.
93. Троянская Е. С. Особенности жанров научной литературы и отбор текстов на различных этапах обучения научных работников иностранному языку. *Функциональные стили: Лингвометодические аспекты*. М. : Наука, 1985. С. 189-201.
94. Український термін як національно-культурне явище
URL : http://library.gnpu.edu.ua/books/Scientific%20language/Chapter%204/Part_1.htm (дата звернення: 13.06.2020).

95. Формановская Н. И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход. М. : Рус. яз., 2002. 216 с.
96. Чернявская В. Е. Лингвистика текста: поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 248 с.
97. Чумак Л. М. Лексичні інновації в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття: структурний і лінгвопрагматичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2018. 269 с.
98. Шимків А. Б. Англо-український тлумачний словник економічної лексики. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 429 с.
99. Bizzell P. Hybrid Academic Discourses: What, Why, How. *Composition Studies*. 27. 1999. P. 7-21.
100. Savory T. H. *The language of science*. London, 1967. 158p., p. 112.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**Способи утворення та перекладу лексичних інновацій сучасного
англомовного науково-технічного дискурсу**

№ п/п	Лексична інновація англійською мовою	Переклад українською мовою	Спосіб утворення лексичної інновації	Спосіб перекладу
1	A1 (A one)	першосортний	морфологічний (скорочення – акронім)	експлікація
2	abductive inference	абдуктивний умовивід	складання словосполучень	еквівалент
3	aberration correction	корекція аберацій	складання словосполучень	калькування
4	A-bomb (atomic bomb)	ядерна зброя	морфологічний (скорочення)	еквівалент
5	A-bomb (atomic bomb)	атомна бомба	морфологічний (скорочення)	калькування
6	acceleration jet	жиклер насоса прискорювача	транстермнологізація	контекстуальний переклад
7	acceptor	акцептор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
8	access	добувати дані із запам'ятовуючого пристрою комп'ютера	морфологічний (конверсія)	експлікація
9	accuracy analysis	аналіз точності	складання словосполучень	калькування
10	acoustic microscopy	акустична мікроскопія	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
11	acrylic	акрил (синтетичний матеріал)	морфологічний (конверсія)	еквівалент
12	activator	активатор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
13	active cell	активна клітина (таблиці Excel)	термінологізація	калькування
14	active device	активний пристрій	транстермінологізація	калькування

15	adatom	адсорбований атом	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
16	address map	відбиття логічних та фізичних адрес	транстермінологізація	експлікація
17	adhesion molecules	адгезивні молекули	запозичення	калькування
18	aerocapture	гальмівний пристрій космічного корабля	морфологічний (афіксальний)	експлікація
19	airbus	аеробус	морфологічний (словоскладання)	транскодування
20	amorphous film	аморфна стрічка	складання словосполучень	калькування
21	amorphous structure	аморфна структура	складання словосполучень	калькування
22	amphiphile	амфіфіл	запозичення	транскодування
23	amphyphilicity	амфіфільність	морфологічний (афіксальний)	транскодування
24	amtrac (amphibious tractor)	трактор амфібія	морфологічний (скорочення – телескопія)	калькування
25	analogue computer	рахунково-вирішальне обладнання непробивної дії	транстермінологізація	експлікація
26	anisotropic electrical transport	анізотропний електричний переніс	складання словосполучень	калькування
27	anisotropic nanostructure	анізотропна наноструктура	морфологічний (афіксальний)	калькування
28	anshinksen	японський швидкісний пасажирський поїзд	запозичення	експлікація
29	antenna ground plane	пластина антени для захисту GPS-сигналів, відбитих від земної поверхні	складання словосполучень	експлікація
30	anthropomorphic system	антропоморфна система	морфологічний (афіксальний)	калькування
31	antihypoxic action	антигіпоксична дія	морфологічний (афіксальний)	калькування
32	antimicrobial agent	протимікробний компонент	морфологічний (афіксальний)	калькування
33	antimicrobial coating	протимікробне покриття	морфологічний (афіксальний)	калькування

34	antiviral	антивірусна програма в комп'ютері	морфологічний (афіксальний)	експлікація
35	application study	дослідження галузі застосування	складання словосполучень	експлікація
36	armour-plated	броньований	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
37	artificial atom	штучний атом	складання словосполучень	калькування
38	artificial membrane	штучна мембрана	запозичення	калькування
39	artificial molecule	штучна молекула	складання словосполучень	калькування
40	artificial neutral network	штучна нейронна мережа	складання словосполучень	калькування
41	artificial photosynthesis	штучний фотосинтез	складання словосполучень	калькування
42	associative memory	асоціативна пам'ять	транстермінологізація	комбінований (транскрипція+ калькування)
43	astrionics	астріоніка	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
44	astrionics	наука і технологія розробки та застосування електронних систем, підсистем та компонентів, що використовуються в космічних кораблях	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
45	asynchronous process	асинхронний процес	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
46	at-home telediagnostic	теледіагностика вдома	морфологічний (афіксальний)	калькування
47	atomic force acoustic microscopy	атомно-силова акустична мікроскопія	складання словосполучень	калькування
48	atomic force microscope	атомний силовий мікроскоп	складання словосполучень	калькування
49	atomic magnetic moment	магнітний момент атома	складання словосполучень	калькування
50	atomic spacing	міжатомна відстань	транстермінологі	калькування

			зація	
51	atoms fuse	злиття атомів	транстермінологі зація	калькування
52	attribute oriented induction	видобування знань із бази даних	складання словосполучень	експлікація
53	audioblog	аудіоблог	морфологічний (афіксальний)	транскодування
54	audiophile	аудіофіл	морфологічний (афіксальний)	транскодування
55	audiophile	той, що полюбляє високоякісну звукову апаратуру.	морфологічний (афіксальний)	експлікація
56	audiotyping	аудіодрукування	морфологічний (словоскладання)	калькування
57	aulacogen	аулакоген	запозичення	транскодування
58	aut (automatic)	автоматичний	морфологічний (скорочення – усічення)	калькування
59	auto start-stop	<i>функція автозапуску</i>	морфологічний (словоскладання)	експлікація
60	autohoist	підйомник для автомобілів	морфологічний (афіксальний)	експлікація
61	autoradiography	авторадіографія	морфологічний (словоскладання)	транскодування
62	back coupling	зворотній зв'язок	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
63	back hacking	спроба спіймати хакера шляхом простеження його операцій	морфологічний (словоскладання)	експлікація
64	backscatter mchine	рентгенівський апарат для виявлення зброї, схованої на тілі людини	морфологічний (словоскладання)	експлікація
65	backtracking	метод пошуку рішення в мовах логічного програмування	морфологічний (словоскладання)	експлікація
66	backtracking	бектрекінг	морфологічний (словоскладання)	транскодування
67	bail out	катапультуватись	морфологічний (конверсія)	контекстуальний переклад
68	bailt car	спеціальний	морфологічний	експлікація

		автомобіль-приманка для автомобільних злодіїв	(словоскладання)	
69	band separator	стрічковий сепаратор	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	комбінований (транслітерація+ калькування)
70	bar	панель	запозичення	еквівалент
71	BASIC	Бейсік	морфологічний (скорочення – акронім)	транскодування
72	battery-charging motor generators	мотор-генератори, підзаряджувальні батареї	складання словосполучень	калькування
73	BBC (front of bumper to back of cab)	передні бампери від задньої частини кабіни	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
74	be alive	знаходитися під напругою	термінологізація	контекстуальний переклад
75	beating engine	рол	транстермінологізація	контекстуальний переклад
76	beating engine	розмелювальна машина	транстермінологізація	експлікація
77	bells and whistles	функціонально необов'язкові компоненти, аксесуари, що ускладнюють сучасну техніку	складання словосполучень	експлікація
78	BEV (Battery Electric vehicle)	електрокар	морфологічний (скорочення – аббревіація)	еквівалент
79	bevel gearing	конічна зубчаста передача	складання словосполучень	експлікація
80	binding energy of the molecule	енергія зв'язування молекули	складання словосполучень	калькування
81	bioassay	біопроба	морфологічний (афіксальний)	калькування
82	biochip	біочіп	морфологічний (афіксальний)	транскодування
83	biocompatibility	біосумісність	комбінований (афіксальний + складання)	калькування

			словосполучень)	
84	bio-computer	комп'ютер, що імітує нервову систему живих організмів	морфологічний (словоскладання)	експлікація
85	bioconjugation	біозв'язування	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
86	biodegradable	здатний до біорозкладу	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
87	biomarker	біомаркер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
88	biometric locks	біометричні замки	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
89	biomimetic nanotechnologies	біоміметичні нанотехнології	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	транскодування
90	biomolecular electronics	біомолекулярна електроніка	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
91	bionics (biology+ electronics)	біоніка	морфологічний (скорочення – телескопія)	калькування
92	bioplasma	біоплазма	запозичення	транскодування
93	bioreactor	біореактор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
94	biorecognition molecule	біорозпізнавальна молекула	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
95	BIOS (Basic Input/Output System)	базова система вводу виводу	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
96	biostitute (biology + prostitute)	біолог, який обманює ради вигоди (грошей)	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
97	bleed	«зарізати» (обрізати)	термінологізація	експлікація

		поля разом з частиною тексту)	(метафора)	
98	bling-bling	брязкальця	фонологічний	еквівалент
99	blogject	пристрій, який регулярно публікує поновлення про стан, місцезнаходження та навколишнє середовище	морфологічний (скорочення – усікання)	експлікація
100	B-mode, bi-mode	подвійний режим	морфологічний (скорочення – абревіація)	калькування
101	boom car	автомобіль, обладнаний аудіо і стереосистемами гучністю у сотні дицибел	морфологічний (словоскладання)	експлікація
102	boomburb (boom+suburb)	передмістя, що розширюється і зростає дуже швидкими темпами	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
103	booster	бустер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
104	born-digital	існуюче тільки у електронній формі	морфологічний (словоскладання)	експлікація
105	botoxmaker	прилад, який здійснює процедури з використанням ботоксу	морфологічний (словоскладання)	експлікація
106	bottleneck	критичний елемент, що обмежує продуктивність системи	морфологічний (словоскладання)	експлікація
107	box	телевізор	термінологізація	контекстуальний переклад
108	brain	центральний процесор	термінологізація (метафора)	контекстуальний переклад
109	brake gear	гальмове обладнання	складання словосполучень	калькування
110	braking with rocket	гальмування за допомогою ракетного двигуна	складання словосполучень	експлікація
111	breadth-pruned	розв'язування	складання	контекстуальний

	decision tree	проблем	словосполучень	переклад
112	broken heart	об'єкт, залишений у пам'яті без вказівки на його місцезнаходження	термінологізація	експлікація
113	brougham	автомобіль, седан без даху над водійським кріслом	транстермінологізація	експлікація
114	bsckscatter machine	рентгенівський апарат для виявлення зброї, схованої на тілі людини	комбінований (скорочення+ складання словосполучень)	експлікація
115	buckyball	бакібол	морфологічний (словоскладання)	транскодування
116	bulk diffusion	об'ємна дифузія	морфологічний (словоскладання)	калькування
117	bulk-technology	масова технологія	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
118	burning	запис компактдиска	морфологічний (конверсія)	експлікація
119	burst speed	найбільша швидкість, з якою пристрій може працювати	транстермінологізація	експлікація
120	butterfly	літати безцільно по місту як метелик	морфологічний (конверсія)	експлікація
121	buzz	зависання (системи)	термнологізація	контекстуальний переклад
122	buzz	телефонувати	фонологічний	контекстуальний переклад
123	cable duct	кабельний канал	складання словосполучень	калькування
124	cache	кеш	запозичення	транскодування
125	CAD (Computer-aided design system)	САПР (система автоматизованого проектування)	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
126	camshaft gear drive	шестеренний привід розподільного вала	складання словосполучень	експлікація
127	CAP (cleaner air package)	подушки з чистим повітрям	морфологічний (скорочення – акронім)	експлікація
128	capillarity	капілярність	морфологічний	транскодування

			(афіксальний)	
129	capillary condensation	капілярна конденсація	складання словосполучень	калькування
130	carbon nanofiber	карбонове нановолокно	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
131	carbon offset	процес скорочення викидів вуглецю	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
132	carpool	керування автомобілем по черзі	морфологічний (конверсія)	експлікація
133	cathode-ray tube display	електронно-променева індикація	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	еквівалент
134	cellfish	людина, яка продовжує говорити по мобільному телефону, не звертаючи уваги на те, що це дратує всіх інших	морфологічний (афіксальний)	експлікація
135	CGI (Common Gateway Interface)	спільний міжмережний [шлюзовий] інтерфейс	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
136	CGM (Computer Graphics Metafile)	метафайл комп'ютерної графіки, формат CGM	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
137	child supervision	явище, коли діти, які добре знаються на сучасних «гаджетах» допомагають батькам в їх використанні	складання словосполучень	експлікація
138	chip size	ємність мікросхеми пам'яті	морфологічний (словоскладання)	експлікація
139	chip-head	великий любитель комп'ютерної	морфологічний (словоскладання)	експлікація

		техніки		
140	chipset	чіпсет	морфологічний (словоскладання)	транскодування
141	chitosan	хітозан	запозичення	транскодування
142	chorus	хорус	морфологічний (афіксальний)	транскодування
143	Christmas tree	фонтанна арматура	термінологізація (метафора)	контекстуальний переклад
144	chrome-plated	хромований	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
145	cir brk (circuit breaker)	вимикач	морфологічний (скорочення – акронім)	еквівалент
146	CISC (Complex Instruction Set Computing)	обчислення зі складним набором команд	морфологічний (скорочення – абревіація)	калькування
147	clickable	клікабельний	морфологічний (афіксальний)	транскодування
148	cloud computing	можливість зберігання даних і інформації на серверах, доступ до яких відкривається через Інтернет	морфологічний (словоскладання)	експлікація
149	cluster	кластер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
150	clustering feature tree	розв'язування проблем	складання словосполучень	контекстуальний переклад
151	CMIP (Common Management Information Protocol)	протокол загальної керувальної інформації	морфологічний (скорочення – абревіація)	калькування
152	CNC (computer numerical control)	контроль за підрахунками випущеної продукції за допомогою комп'ютера	морфологічний (скорочення – абревіація)	експлікація
153	cns1 (console)	пульт управління	морфологічний (скорочення)	еквівалент
154	co-deposition	спільне осадження	морфологічний (афіксальний)	калькування
155	commutator	коммутатор	морфологічний	транскодування

			(афіксальний)	
156	compactifying	переміщення об'єктів для знищення невикористаних ділянок пам'яті між ними	морфологічний (афіксальний)	експлікація
157	compaction	техніка компресії структур даних	транстермінологізація	експлікація
158	compression volume	об'єм камери стискання	складання словосполучень	експлікація
159	comptr (comptometer)	комптометр	морфологічний (скорочення – усікання)	еквівалент
160	computer gap	комп'ютерний розрив	складання словосполучень	калькування
161	computer monitoring	комп'ютерна система, що контролює роботу службовців, які працюють біля терміналів у різних організаціях	складання словосполучень	експлікація
162	computerman	спеціаліст по ЕВМ	морфологічний (словоскладання)	експлікація
163	computer-savvy	людина, яка добре знає комп'ютерну техніку	морфологічний (словоскладання)	експлікація
164	concatenation	конкатенація	морфологічний (афіксальний)	транскодування
165	concept-tree clustering	доведення теорем	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	контекстуальний переклад
166	conditional rule generation	видобування знань із бази даних	складання словосполучень	експлікація
167	conjugate	сполучена молекула	запозичення	експлікація
168	contact breaker	регулятор	транстермінологізація	контекстуальний переклад
169	control rod	графітовий стрижень	транстермінологізація	контекстуальний переклад
170	control-surface cable	трос керування	комбінований (словоскладання + складання)	калькування

			словосполучень)	
171	converter	конвертер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
172	converter-transmission drive	привід, який складається із гідро трансформаторної та механічної передачі	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
173	corpuscle	корпускула	запозичення	транскодування
174	counter-radiation	противипромінювання	морфологічний (афіксальний)	калькування
175	couple	закохане селфі	морфологічний (афіксальний)	експлікація
176	crossed-coincident microphone system	система об'єднаних мікрофонів	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
177	cross-entity annotator	опрацювання мовної інформації	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
178	CSMA (Carrier Sense Multiple Access)	колективний доступ з контролем носіїв інформації	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
179	cubic mesostructure	кубічна мезоструктура	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
180	current drive	поточний дисконіт	транстермінологізація	калькування
181	cut-and-paste	вирізання й вставка	морфологічний (словоскладання)	контекстуальний переклад
182	cyber age	століття комп'ютерів, вік інформатики	морфологічний (словоскладання)	експлікація
183	cyber viper	особа, котра розсилає анонімно образливі електронні повідомлення програмістам	складання словосполучень	експлікація
184	cyber-attack	кібератака	морфологічний (словоскладання)	комбінований (транскрипція+ калькування)

185	cyberbullying	спілкування за допомогою електронних засобів зв'язку з метою залякування або погроз	морфологічний (афіксальний)	експлікація
186	cybercash	електронні гроші	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
187	cyberchondria	кіберхондрія	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
188	cyberchondria	стан, коли будь-який свій симптом забиваєш в пошуковик	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
189	cyber-citizen	активний користувач Інтернет	морфологічний (словоскладання)	експлікація
190	cybercollege	кіберколедж	морфологічний (афіксальний)	калькування
191	cybercommuter	користувач Інтернет	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
192	cyberdebate	дебати через Інтернет мережу	морфологічний (афіксальний)	експлікація
193	cyberfossil	людина, яка постійно користується послугами інтернету	морфологічний (афіксальний)	експлікація
194	cyberhacking	зломом кіберпростору	морфологічний (афіксальний)	експлікація
195	cyberlecture	кіберлекція	морфологічний (афіксальний)	калькування
196	cyberprofiler	кіберпрофайлер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
197	cyberslacking	використання інтернету на робочому місці в особистих цілях	морфологічний (афіксальний)	експлікація
198	cyberspase	кіберпростір	морфологічний (афіксальний)	калькування
199	cyberstalking	процес віртуального переслідування або моніторингу	морфологічний (афіксальний)	експлікація
200	cyberworld	кіберсвіт	морфологічний	калькування

			(афіксальний)	
201	cyborg (cybernetic + organism)	кіборг	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
202	cylindrical nanotube	циліндрична нанотруба	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
203	cytotoxicity	цитотоксичність	морфологічний (словоскладання)	транскодування
204	damper tube	демпферна лампа	складання словосполучень	еквівалент
205	dangling bond	ненасичений (вільний) зв'язок	транстермінологі зація	еквівалент
206	data fast	динамічні дані, що надходять у додатки та обчислювальне середовище від сотень тисяч до мільйонів кінцевих точок	транстермінологі зація	експлікація
207	data hygiene	колективні процеси, що проводяться для забезпечення чистоти (достовірності) даних	транстермінологі зація	експлікація
208	data mining	видобування знань	транстермінологі зація	контекстуальний переклад
209	data processing equipment	обладнання для оброблення даних	складання словосполучень	експлікація
210	data scrubbing	процес внесення змін або видалення непотрібних даних у базі даних	транстермінологі зація	експлікація
211	dead	пасивний	термінологізація	контекстуальний переклад
212	dead-wood	буферний брус	термінологізація (метафора)	контекстуальний переклад
213	decoder	декодер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
214	deenergize	вимикати напругу	морфологічний (афіксальний)	калькування
215	demo	демонстраційна	морфологічний	експлікація

		версія програми	(скорочення – усікання)	
216	dendrimer	дендример	запозичення	транскодування
217	descriptor	дескриптор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
218	desktop	робочий стіл	термнологізація	еквівалент
219	det (detachment)	загін	морфологічний (скорочення – усікання)	еквівалент
220	device modification	модифікація пристрою	складання словосполучень	транскодування
221	digital detox	відпочинок від Інтернету шляхом проведення часу у реальному світі	морфологічний (словоскладання)	експлікація
222	dialysis	діаліз	запозичення	транскодування
223	diffraction wave	дифракційна хвиля	складання словосполучень	калькування
224	diffused-collector transistor	транзистор із дифузійним колектором	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
225	digital fly-by-wire control system	цифрова ЕДСТУ	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
226	digital image scene	розпізнавання образів	складання словосполучень	контекстуальний переклад
227	digital pickpocketing	крадіжка даних з мобільного пристрою	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
228	digital piracy	цифрове піратство	складання словосполучень	калькування
229	digital piracy	копіювання кінофільмів, телешоу, музичних творів	складання словосполучень	експлікація
230	digital x-ray photography	цифрова рентгенографія	складання словосполучень	калькування
231	digitalia	діджиталія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
232	digitalisation	комп'ютеризація	морфологічний (афіксальний)	еквівалент

233	digital-to-analog converter	цифрово-аналоговий перетворювач	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
234	digitheaded	фахівець, занадто захоплений цифровими технологіями та Інтернет	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
235	Digitopia	нереальний світ майбутніх високорозвинених комп'ютерних технологій	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
236	dip coating	покриття методом занурення	морфологічний (словоскладання)	експлікація
237	dipolar interaction	дипольна взаємодія	складання словосполучень	калькування
238	direct current amfilier	підсилювач постійного струму	складання словосполучень	калькування
239	direct current system	система постійного току	складання словосполучень	калькування
240	direct inference	пряме припущення	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
241	disk storage	дискова пам'ять	складання словосполучень	калькування
242	disposable computing	ера одноразового обчислення	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
243	distributed shared-nothing parallel application	проектування систем опрацювання інформації	складання словосполучень	експлікація
244	DIVOL (digital-to-voice translator)	переклад цифрового коду на мовлення	морфологічний (скорочення – акронім)	експлікація
245	DMA (Direct Memory Access)	прямий доступ до пам'яті	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
246	dna microarray	днк-мікрочіп	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	еквівалент

247	docking	стикування	морфологічний (конверсія)	еквівалент
248	donor atom	донорний атом	складання словосполучень	калькування
249	door-lock warning lamp	контрольна лампа, яка сигналізує про те, що двері відчинено	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
250	dopant atom	атом легуючої домішки	складання словосполучень	еквівалент
251	doqusware	програма комп'ютера, створена для знищення програм комп'ютерів	морфологічний (словоскладання)	експлікація
252	dot-com artist	кібершахрай	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	еквівалент
253	dot-com world	світ Інтернет	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	еквівалент
254	dot-commer	кіберслужбовець	комбінований (афіксальний + словоскладання)	еквівалент
255	double-acting	подвійна дія	морфологічний (словоскладання)	калькування
256	drag-and-drop	перетаскування мишею об'єкта	морфологічний (словоскладання)	експлікація
257	draw current	випрямляти струм	термінологізація	контекстуальний переклад
258	drop-on- demanding (printing)	друк за вимогою	морфологічний (словоскладання)	контекстуальний переклад
259	drug nanocrystal	нанокристалеві ліки	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
260	drug nanosuspension	лікарська наносуспензія	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування

261	DVI (Digital Visual Interface)	цифровий відеоінтерфейс	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
262	Dwg (drawing)	креслення, рисунок	морфологічний (скорочення – акронім)	еквівалент
263	dynamic light scattering	динамічне розсіювання світла	складання словосполучень	калькування
264	e-beam-induced crystallization	кристалізація з електронно-променевим індукуванням	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
265	e-commerce degree	вчений ступінь у галузі «електронної торгівлі»	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
266	edge detection	набір математичних методів, спрямованих на виявлення точок цифрового зображення	транстермінологізація	експлікація
267	edge detection	виявлення контурів	транстермінологізація	калькування
268	effective concentration	ефективна концентрація	складання словосполучень	калькування
269	eigenface	розпізнавання обличчя людини	морфологічний (словоскладання)	експлікація
270	EISA (Extended Industry Standard Architecture)	розширений промисловий стандарт (шинної) архітектури	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
271	electric double layer	електричний подвійний шар	складання словосполучень	калькування
272	electric puncturing of a film	електричний пробій плівки	складання словосполучень	калькування
273	electric puncturing of a film	електричний пробій плівки	складання словосполучень	калькування
274	electrically resistive shield	діелектричний екран	складання словосполучень	еквівалент
275	electrified	електрифікований	морфологічний (афіксальний)	калькування

276	electrochemical biosensor	електрохімічний біосенсор	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
277	electrochemical etching	електрохімічне гравірування	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
278	electrochemical nanoelectrode	електрохімічний наноелектрод	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
279	electroluminescence	електролюмінесценція	складання словосполучень	калькування
280	electron beam lithography	електронно–променева літографія	складання словосполучень	калькування
281	electron energy loss spectroscopy	спектроскопія електронних енергетичних втрат	складання словосполучень	калькування
282	electron paramagnetic resonance	електронний парамагнітний резонанс	складання словосполучень	калькування
283	electron-beam vapor deposition	електронно-променево випаровування у вакуумі	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
284	electronic structure method	метод електронної структури	складання словосполучень	калькування
285	encapsulation method	метод інкапсуляції	морфологічний (афіксальний)	калькування
286	energy dispersive x-ray spectroscopy	енергетично-дисперсійна рентгенівська спектроскопія	складання словосполучень	калькування
287	ephemeridos	ефемериди	термінологізація	еквівалент
288	epimer	епімер	запозичення	транскодування
289	epitaxial crystallization	епітаксіальна кристалізація	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	транскодування
290	equivalent series resistance	еквівалентний послідовний опір	складання словосполучень	калькування

291	e-science	наука віртуального світу	морфологічний (афіксальний)	експлікація
292	Europlug (European plug)	електровилка, яка застосовується у всіх країнах Європи	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
293	EV (electric vehicle)	автомобіль без двигуна внутрішнього згорання, що працює виключно на електродвигуні і потужній батареї	морфологічний (скорочення – аббревіація)	еквівалент
294	exchange interaction	обмінна взаємодія	складання словосполучень	калькування
295	exciton	екситон	запозичення	транскодування
296	exhaust	вихлопна труба	термінологізація (метафора)	контекстуальний переклад
297	extended x-ray absorption fine structure	дальня тонка структура рентгенівського спектра поглинання	складання словосполучень	еквівалент
298	extracellular matrix	екстрацелюлярний (позаклітинний) матрикс	складання словосполучень	калькування
299	extranet	екстранет	морфологічний (афіксальний)	транскодування
300	extra-terrestrials	інопланетяни	морфологічний (афіксальний)	калькування
301	Eye-Dentity	біометричний пристрій, який розпізнає особливості райдужної оболонки ока	морфологічний (словоскладання)	експлікація
302	eye-scanner	біометричний пристрій, який розпізнає особливості райдужної оболонки ока	морфологічний (словоскладання)	експлікація
303	failure access	звертання внаслідок збою	транстермінологізація	експлікація
304	fan draft	потік, що	транстермінологі	експлікація

		варіюється вентилятором	зація	
305	faradic redox process	фарадичний окиснювально- відновний процес	складання словосполучень	калькування
306	fatigue	втомлюваність металу	термінологізація	контекстуальний переклад
307	feature detection	розпізнавання образів	складання словосполучень	контекстуальний переклад
308	feature salience	розпізнавання образів	складання словосполучень	контекстуальний переклад
309	fencepost (fence post)	вільна пам'ять між блоками, що містять дані	морфологічний (словоскладання)	експлікація
310	fermi level	рівень фермі	складання словосполучень	калькування
311	fermi velocity	швидкість фермі	складання словосполучень	калькування
312	ferrobacteria	феробактерія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
313	ferroelectric	фероелектрик	морфологічний (афіксальний)	транскодування
314	ferromagnetic resonance	ферромагнітний резонанс	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
315	field wear test data	тестові дані поля амортизації	комбінований (транстермнологі зація+складання словосполучень)	калькування
316	film adhesion	адгезія плівки	складання словосполучень	калькування
317	film deposition	осадження плівки	складання словосполучень	калькування
318	film etching	гравірування плівки	складання словосполучень	калькування
319	film growing	нарощування плівки	складання словосполучень	калькування
320	film step coverage	поетапне покриття плівки	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
321	film-mt potential	плівковий мт - потенціал	комбінований (словоскладання +	калькування

			складання словосполучень)	
322	finite difference sensitivity calculation	підрахунок кінцевої різниці чутливості	складання словосполучень	калькування
323	floating zero	плаваючий нуль	транстермінологізація	калькування
324	flocculation	флокуляція	морфологічний (афіксальний)	калькування
325	flooding	заливка	термнологізація	калькування
326	flow strength	енергія потоку	транстермінологізація	еквівалент
327	fluorescence anisotropy	анізотропія флуоресценції	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
328	fluorescence microscopy	люмінесцентна мікроскопія	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
329	fluorescence resonance energy transfer	резонансна передача енергії флюоресценції	складання словосполучень	калькування
330	fly-by-wire control system	електродистанційна система управління літаком, ЕДСТУ	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
331	flywheel	маховик	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
332	focused electron deposition	осадження сфокусованим електронним пучком	складання словосполучень	експлікація
333	focused ion beam	сфокусований іонний промінь	складання словосполучень	калькування
334	four-door	чотирьохдверні	морфологічний (словоскладання)	калькування
335	FOX (forkhead box)	розгалужений	морфологічний (скорочення – аббревіація)	контекстуальний переклад
336	frag	вбивати способом розчленування	морфологічний (конверсія)	експлікація
337	free radical	вільний радикал	складання	калькування

			словосполучень	
338	fuel-tight	той, що перешкоджає витоку палива	транстермінологізація	експлікація
339	fullerene macrocycles	макроцикли фулерена	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
340	fullerene superconductivity	надпровідність фулерена	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
341	functionalized carbon nanotubes	функціоналізовані вуглецеві нанотрубки	складання словосполучень	калькування
342	gadget	гаджет	запозичення	транскодування
343	gallium arsenide nanodevices	наноприлади на основі арсеніду галію	складання словосполучень	експлікація
344	<i>galumph</i>	галумфувати	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
345	garbage	зайві об'єкти в пам'яті компютера	транстермінологізація	експлікація
346	geek	комп'ютерний фрік	термінологізація	контекстуальний переклад
347	genotoxicity	генотоксичність	морфологічний (словоскладання)	транскодування
348	giant magnetoimpedance	гігантський магнітоімпеданс	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	комбінований (транскрипція + калькування)
349	glasphalt (glass + asphalt)	склофальт	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
350	gluon	нова елементарна частинка в фізиці	морфологічний (афіксальний)	експлікація
351	glycosaminoglycans	глікозаміноглікани	морфологічний (словоскладання)	транскодування
352	gold nanorod	наностержень із золота	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
353	gold shell	наночастинки в	комбінований	калькування

	nanoparticles	золотій оболонці	(афіксальний + складання словосполучень)	
354	googleability	ймовірність знайти щось за допомогою Google або іншої подібної пошукової системи в Інтернеті	морфологічний (афіксальний)	експлікація
355	Googleitis	людина, яка постійно користується пошуковими запитами Google для відповіді на будь-яке запитання чи перевірки даних	морфологічний (афіксальний)	експлікація
356	graf	пересаджувати тканину (органи)	морфологічний (конверсія)	експлікація
357	gram stain	барвник грама	транстермінологізація	калькування
358	granular film	гранульована плівка	складання словосполучень	калькування
359	graphene sheet	графенова поверхня	складання словосполучень	калькування
360	graphene-based magnetic field sensor	датчик магнітного поля на основі графену	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
361	ground wood paper	папір, виготовлений з деревної маси	складання словосполучень	експлікація
362	guide	направляючий прилад	термнологізація	контекстуальний переклад
363	gyromagnetic resonance	гіромагнітний резонанс	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
364	hacker	хакер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
365	hang	зависання (системи)	термнологізація	еквівалент
366	hard mail	пошта, паперова пошта	транстермінологізація	контекстуальний переклад
367	hardware	частини комп'ютера	морфологічний (словоскладання)	експлікація
368	hearable	маленький	морфологічний	експлікація

		комп'ютер або електронний пристрій, призначений для носіння на вусі	(афіксальний)	
369	heat deflection temperature	температура теплової деформації	складання словосполучень	калькування
370	hedgehog proteins	білки хеджеhog	транстермінологізація	калькування
371	heteroreceptor	гетерорецептор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
372	higher strength composite	композиційний матеріал високої міцності	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
373	high-level concept	доведення теорем	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	контекстуальний переклад
374	highly dispersed structure	дрібнодисперсна структура	складання словосполучень	калькування
375	high-speed atomic force microscopy	швидкодiюча атомно-силова мікроскопія	складання словосполучень	калькування
376	high-throughput identification	високопродуктивна ідентифікація	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
377	high-voltage switch	високовольтний вимикач	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
378	hollow fiber separation	сепарація порожнистими волокнами	складання словосполучень	калькування
379	hollow tube	тонкостінна труба	транстермінологізація	контекстуальний переклад
380	homogeneous structure	гомогенна структура	складання словосполучень	комбінований (транскрипція+ калькування)
381	homology modeling	гомологічне моделювання	складання словосполучень	калькування
382	honeynet	мережа, що створюється для	морфологічний (словоскладання)	експлікація

		заманювання хакерів і контролю їх дій		
383	hook-collector transistor	транзистор із колекторною пасткою	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
384	hook-on	підвісний	морфологічний (словоскладання)	контекстуальний переклад
385	humidifier	зволожувач	морфологічний (афіксальний)	калькування
386	humidifier	розпилювач	морфологічний (афіксальний)	контекстуальний переклад
387	hybrid	комбінація бензинового та електричного двигунів	транстермінологізація	експлікація
388	hybrid solar cell	гібридний сонячний елемент	складання словосполучень	калькування
389	hybridization surface	поверхня гібридизації	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
390	hydrogen bond	гідрогенний зв'язок	складання словосполучень	калькування
391	hyperthermia	гіпертермія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
392	hypervisor	гіпервізор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
393	image recognition	розпізнавання зображення	складання словосполучень	калькування
394	iCrime	iCrime	комбінований (термінологізація + афіксація)	пряме включення
395	I-frame (informational frame)	інформаційний кадр	морфологічний (напівскорочення)	калькування
396	iLife	iLife	комбінований (термінологізація + афіксація)	пряме включення
397	immunofluorescence	імунофлуоресценція	морфологічний (словоскладання)	транскодування
398	immunosensor	імуносенсор	морфологічний (словоскладання)	транскодування

399	i-mode	технологія для адаптації інтернет-контенту і послуг для мобільних телефонів	морфологічний (афіксальний)	експлікація
400	impurity semiconductor	домішковий напівпровідник	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
401	index register addressing	індексна адресація	складання словосполучень	еквівалент
402	inducer	індуктор	морфологічний (афіксальний)	калькування
403	induction energy	індуктивна енергія	складання словосполучень	калькування
404	inference by analogy	умовивід за аналогією	складання словосполучень	еквівалент
405	inference network	комплекс ланцюгів умовиводів	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
406	informavore	сучасна людина, що працює за рахунок «поїдання» інформації	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
407	inhibition	інгібіція	морфологічний (афіксальний)	транскодування
408	integrated chip	інтегральна мікросхема	складання словосполучень	еквівалент
409	intein	інтеїн	запозичення	еквівалент
410	interactive knowledge mining	опрацьовування мовної інформації	складання словосполучень	експлікація
411	interamous (internet+famous)	відомий завдяки Інтернету	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
412	interface	межа поділу	транстермінологізація	контекстуальний переклад
413	interface	інтерфейс	транстермінологізація	транскодування
414	interfacial material	міжфазний матеріал	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування

415	interfacial tension	міжфазна напруга	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
416	interlingual	штучна мова для машинного перекладу на кілька мов	морфологічний (афіксальний)	експлікація
417	interplanar spacing	міжплоскісний простір	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
418	intranet	інтранет	морфологічний (афіксальний)	транскодування
419	ion beam	пучок іонів	транстермінологізація	калькування
420	ion trap	іонна пастка	транстермінологізація	калькування
421	ion-beam-induced deposition	осадження сфокусованим іонним пучком	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
422	iWork	офісний пакет, набір застосунків, створених Apple Inc	комбінований (термінологізація + афіксація)	експлікація
423	job spill	тривалість робочого часу	транстермінологізація	експлікація
424	karyotyper	каріотипіст	морфологічний (афіксальний)	калькування
425	kerr effect	ефект керра	складання словосполучень	калькування
426	kilometrage	кілометраж	запозичення	транскодування
427	klystron	клістрон	запозичення	транскодування
428	knowledge	функція людського мозку	транстермінологізація	експлікація
429	knowledge base	база знань	транстермінологізація	калькування
430	knowledge discovery	видобуток знань	складання словосполучень	контекстуальний переклад
431	Lab lit Fiction	твори, в яких у подробицях викладаються будь-які наукові факти	комбінований (скорочення+ складання словосполучень)	експлікація
432	lamellar	ламельярна	складання	калькування

	mesostructure	(пластинчаста) мезоструктура	словосполучень	
433	landline	міський (стаціонарний) телефон	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
434	laptop	лептоп	морфологічний (словоскладання)	транскодування
435	laser beam	лазерний пучок	складання словосполучень	калькування
436	laser capture microdissection	мікророзрізування з лазерним захопленням	складання словосполучень	калькування
437	laser confocal microscope	лазерний конфокальний мікроскоп	складання словосполучень	калькування
438	laser lipo	лазерна ліпосакція	комбінований (скорочення+ складання словосполучень)	калькування
439	laser shock waves	лазерні ударні хвилі	складання словосполучень	калькування
440	lattice heat capacity	теплоємність кристалічної решітки	складання словосполучень	калькування
441	lattice vibration quantum	квант коливань решітки	складання словосполучень	калькування
442	LCD (Liquid Crystal Display)	РКекран (рідкокристалічний екран)	морфологічний (скорочення – абревіація)	калькування
443	lennard-jones potential	потенціал леннарда- джонса	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
444	lift-off	зворотна літографія	транстермінологі зація	еквівалент
445	light amplification	генерація світла	складання словосполучень	калькування
446	line service	лінійна служба	складання словосполучень	калькування
447	linear augmented cylindrical-wave method	метод лінійної розширеної циліндричної хвилі	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
448	link up	стиківка космічного	транстермінологі	експлікація

		корабля	зація	
449	lipid bilayer	ліпідний бішар	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	комбінований (транскрипція+ калькування)
450	lipin	ліпін	запозичення	транскодування
451	liveware	спеціалісти, які працюють з комп'ютерами	морфологічний (словоскладання)	експлікація
452	localization effects in magnetic films	ефекти локалізації у магнітних плівках	складання словосполучень	калькування
453	logical calculus	логічне обчислювання	складання словосполучень	еквівалент
454	long-wearing	зносостійкість	морфологічний (словоскладання)	калькування
455	low-gravity fuel	пальне з малою питомою вагою	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
456	low-gravity fuel	легке пальне	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
457	low-noise engine	малогаласний двигун	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
458	low-noise pentode	малозумовий пентод	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
459	LSI (Large Scale Integral)	велика інтегральна схема ВІС	морфологічний (скорочення – абревіація)	калькування
460	luminescence	світіння	запозичення	еквівалент
461	luxon	елементарна частинка з нулевою масою	морфологічний (афіксальний)	експлікація
462	lyophilization	ліофілізація	морфологічний (афіксальний)	транскодування
463	macroassembler	макроасемблер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
464	macromolecule	макромолекула	морфологічний	калькування

			(афіксальний)	
465	magnetic random access memory	магнітна оперативна пам'ять	складання словосполучень	калькування
466	magnetic tunnel junction	магнітний тунельний перехід	складання словосполучень	калькування
467	magnetoluminescence	магнітолюмінесценція	морфологічний (словоскладання)	транскодування
468	magnetostatic correlation length	магнітостатичний радіус кореляції	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
469	magtape (magnetic tape)	магнітна стрічка	морфологічний (скорочення – акронім)	еквівалент
470	main storage data register	регістр даних головного запам'ятовувального пристрою	складання словосполучень	експлікація
471	man (manual)	мануальний	морфологічний (скорочення – усічення)	калькування
472	man engine	підйомник для людей	транстермінологізація	експлікація
473	marshaling	маршалінг	запозичення	транскодування
474	mash-up	використання елементів різних ресурсів для створення нового продукту	морфологічний (словоскладання)	експлікація
475	matrix	матриця	запозичення	калькування
476	matrix printer	матричний принтер	складання словосполучень	калькування
477	matsman	службовець військової авіаційної транспортної служби	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
478	mechanofusion	механосинтез	морфологічний (словоскладання)	калькування
479	melt-quenching	швидке охолодження розплаву	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
480	membraneless structure	безмембранна структура	комбінований (афіксальний +	калькування

			складання словосполучень)	
481	memory	пристрій комп'ютера	термінологізація	експлікація
482	mennekes	популярний у європейських виробників електромобілів тип зарядного роз'єму	морфологічний (афіксальний)	експлікація
483	metal hydride storage	металогідридне зберігання	складання словосполучень	калькування
484	metal ion implantation	імплантація іонів металів	складання словосполучень	калькування
485	metal substrate	металевий субстрат	складання словосполучень	калькування
486	metalloproteins	металобілки	морфологічний (словоскладання)	калькування
487	microbrowser	мікробраузер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
488	microchannel	мікроканал	морфологічний (афіксальний)	калькування
489	microgravity	мікрогравітація	морфологічний (афіксальний)	транскодування
490	microray	мікропроменевий	морфологічний (афіксальний)	калькування
491	microsonde	мікросонд	морфологічний (афіксальний)	транскодування
492	mild hybrid	м'який гібрид	морфологічний (словоскладання)	калькування
493	mode	режим	запозичення	еквівалент
494	modem (modulator + demodulator)	модем	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
495	molecular assembly	молекулярна збірка	складання словосполучень	калькування
496	molecular mechanics	молекулярна механіка	складання словосполучень	калькування
497	molecular nanomotors	молекулярні наномотори	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
498	molecular robot	молекулярний робот	комбінований (афіксальний + складання)	калькування

			словосполучень)	
499	moving boundary	рухливий кордон	складання словосполучень	калькування
500	MS-DOS (MicroSoft Disk Operating System)	дискова операційна система фірми Microsoft	морфологічний (скорочення – акронім)	експлікація
501	multicarrier	багатофункціональний носій передачі даних	морфологічний (афіксальний)	експлікація
502	multidimensional array	багатовимірна матриця	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
503	multihomed host	багатоканальний ведучий вузол	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
504	multimediocrity	неякісний матеріал	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
505	multiplex assay	багатоканальний тест	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	еквівалент
506	multi-user	комп'ютер для кількох чоловік	морфологічний (афіксальний)	експлікація
507	nanoaccumulator	наноаккумулятор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
508	nanoactuator	нанопривід	морфологічний (афіксальний)	калькування
509	nanoagents-assisted intervention	втручання за допомогою наноагентів	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
510	nanoanalysis of biomaterials	наноаналіз біоматеріалів	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
511	nanoanalytical tool	наноаналітичний прилад	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
512	nanoaperture array	матриця наноотворів	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	еквівалент

513	nanobelt	нанопояс	морфологічний (словоскладання)	комбінований (транскрипція+ калькування)
514	nanobio conjugates	нанобіосполучені елементи	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	еквівалент
515	nanobio interface	ділянка нанобіовзаємодії	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	еквівалент
516	nanobioastronautics	нанобіасторнавтик	морфологічний (афіксальний)	транскодування
517	nanobiopharmaceuticals	нанобіофармацевтики	морфологічний (афіксальний)	транскодування
518	nanobody	нанотіло	морфологічний (афіксальний)	калькування
519	nanobot	машина-робот, виготовлена з використанням нанотехнологій	морфологічний (афіксальний)	експлікація
520	nanobot	нанотехнологічний робот-наномашина	морфологічний (афіксальний)	експлікація
521	nanocantelever	нанокантилевр	морфологічний (афіксальний)	транскодування
522	nanocoated mirror	дзеркало з нанопокриттям	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
523	nanocoating	нанопокриття	морфологічний (афіксальний)	калькування
524	nanocomposite	нанокомпозит	морфологічний (афіксальний)	транскодування
525	nanocomputer	нанокомп'ютер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
526	nanodeposition of soft materials	наноосадження м'яких матеріалів	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
527	nanodiagnostics	нанодіагностика	морфологічний (афіксальний)	транскодування
528	nanodispersed material	нанодисперсний матеріал	комбінований (афіксальний + складання)	калькування

			словосполучень)	
529	nanoedge	нанорєбро	морфологічний (афіксальний)	калькування
530	nanoelectromechanical system	наноелектромеханічна система	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
531	nanoelectronics	наноелектроніка	морфологічний (афіксальний)	калькування
532	nanoemitter	нановипромінювач	морфологічний (афіксальний)	калькування
533	nanoenergetic system	наоенергетична система	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
534	nanoengineering	наноінженерія	морфологічний (афіксальний)	калькування
535	nanofolding	складання на нанорозмірному рівні	морфологічний (афіксальний)	експлікація
536	nanofuel	нанопаливо	морфологічний (афіксальний)	калькування
537	nanohelix	наноспіраль	морфологічний (афіксальний)	калькування
538	nanoheterogeneous material	наногетерогенний матеріал	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
539	nanoimplant	наноімплантант	морфологічний (афіксальний)	транскодування
540	nanoindentation	наноіндентування	морфологічний (афіксальний)	транскодування
541	nanoinhomogeneity	нанонеоднорідність	морфологічний (афіксальний)	калькування
542	nanojoule pulse	імпульс, що має енергію на рівні наноджоуля	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
543	nanomaterial	наноматеріал	морфологічний (афіксальний)	транскодування
544	nanomaterials synthesis	синтез наноматеріалів	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування

545	nanomechanics	наномеханіка	морфологічний (афіксальний)	калькування
546	nanometric dielectric	нанодіелектрик	морфологічний (афіксальний)	калькування
547	nanomodified alloy	наномодифікований сплав	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
548	nanonet	наномережа	морфологічний (афіксальний)	калькування
549	nanoparticle	наночастинка	морфологічний (афіксальний)	калькування
550	nanopharmacology	нанофармакологія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
551	nanoprecipitation	нанорозмірний осад	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
552	nanorobot	наноробот	морфологічний (афіксальний)	транскодування
553	nanorod	наностержень	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
554	nanoscale aperture	наноапертура	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
555	nanoscale architecture	архітектура наномасштабних структур	морфологічний (афіксальний)	експлікація
556	nanoscale device fabrication	виготовлення нанопрстроїв	комбінований морфологічний (афіксальний)	калькування
557	nanoscale device fabrication	виготовлення нанопрстроїв	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
558	nanoscience	нанонаука	морфологічний (афіксальний)	калькування
559	nanosensors-based monitoring	моніторинг з використанням наносенсорів	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
560	nanosponge	наноструктура, яка виводить токсини з крові	морфологічний (афіксальний)	експлікація
561	nanotube	транзистор на	комбінований	експлікація

	transistors	нанотрубках	морфологічний (афіксальний)	
562	nanovector	нановектор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
563	nanovid tracking	відстежування за допомогою відеомікроскопії наночасток	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	експлікація
564	nanovoltmeter	нановольтметр	морфологічний (афіксальний)	транскодування
565	nanoweapon attack	удар з використанням нанозброї	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
566	nanowhisker	ниткоподібний нанокристал	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
567	nanowire	нанодріт	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
568	nanowire-based processor	нанодротовий процесор	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
569	NC (numerical control)	числове програмне керування (ЧПК)	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
570	NEDC (New European Driving Cycle)	новий європейський їздовий цикл	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
571	needle-beam underpinning	підведення фундаменту з підтримуванням стіни за допомогою горизонтальних балок-підпорок	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
572	neogeography	неогеографія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
573	nested calls	вкладені виклики	морфологічний (словоскладання)	калькування
574	netvailable (internet + available)	доступний через Інтернет	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
575	neurobionics	нейробіоніка	морфологічний (афіксальний)	транскодування

576	neurocomputer	електронний аналог людського мозку	морфологічний (афіксальний)	експлікація
577	nippel	напель	запозичення	еквівалент
578	nonlinear dynamics of quantum fields	нелінійна динаміка квантових полів	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
579	notepad computer	комп'ютер у вигляді записника	складання словосполучень	експлікація
580	nucleation	утворення ядра	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
581	object coding	програмування в машинних кодах	транстермінологізація	експлікація
582	omnibus	автобус	запозичення	еквівалент
583	one-dimensional molecule	лінійна молекула	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	еквівалент
584	organic nanocomposite	органічний наноккомпозит	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
585	orthokeratology	ортокератологія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
586	oscillation	осциляція	морфологічний (афіксальний)	транскодування
587	outscriber	вихідний пристрій відтворення даних	морфологічний (словоскладання)	експлікація
588	overlapping windows	вікна, що перекриваються	транстермінологізація	експлікація
589	palimpsest	використаний раніше блок пам'яті, призначений для нових даних	транстермінологізація	експлікація
590	3-panel	трьохпанельний	морфологічний (скорочення – акронім)	калькування
591	pancake people	покоління активних інтернеткористувачів, які наче знають багато, але насправді їх знання досить поверхневі	складання словосполучень	експлікація

592	parametrized cell	параметризована секція	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
593	pathogen	збудник хвороби	запозичення	еквівалент
594	pattern-based similarity search	пошук подібності на основі шаблону	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
595	peer view instances	рівноправні екземпляри видимого елемента	складання словосполучень	експлікація
596	pending message	повідомлення із затримкою передачі	транстермінологізація	експлікація
597	perturbation	відхилення від норми	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
598	phablet	фаблет	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
599	phablet (phone +tablet)	смартфон, екран якого більше, ніж у звичайних смартфонів, але все ж не такий великий, як у планшетів	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
600	PHEV (Plug-in hybrid electric vehicle)	гібрид, що підключається	морфологічний (скорочення – абревіація)	експлікація
601	phone-yawn	явище, коли одна людина дістає мобільний (подивитися час), внаслідок чого інші люди також дістають свої телефони	морфологічний (словоскладання)	експлікація
602	photonic nanocrystals	фотонний нанокристал	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
603	photophoner	фотографувати на мобільний телефон	морфологічний (словоскладання)	експлікація
604	plasmonic nanostructure	плазмона наноструктура	комбінований (афіксальний +	калькування

			складання словосполучень)	
605	plausible inference	правдоподібний умовивід	складання словосполучень	еквівалент
606	plug-in hybrid	гібрид, що підключається	складання словосполучень	експлікація
607	point-and-shoo	спосіб роботи з меню з підсвічуванням	морфологічний (словоскладання)	експлікація
608	polar modulation	поляризаційна модуляція	складання словосполучень	калькування
609	pore-forming toxins	токсини, дія яких призводить до утворення пор.	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
610	portal	портал	запозичення	транскодування
611	pressure oil gun	шприці для подачі масла під тиском	складання словосполучень	експлікація
612	pressure stroke	хід стискання	транстермнологізація	контекстуальний переклад
613	print-scanner	біометричне обладнання, яке розпізнає відбитки пальців	морфологічний (словоскладання)	експлікація
614	process –handling procedure	процедура управління процесом	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
615	protective choke	захисний дросель	морфологічний (афіксальний)	калькування
616	PC (programming language)	мова програмування для системи цифрового програмного керування	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
617	psych up	стимулювати, хвилювати	морфологічний (конверсія)	контекстуальний переклад
618	quantisation of electrons energy	квантування енергії електронів	складання словосполучень	калькування
619	quantum absorption	поглинання квантів	складання словосполучень	калькування
620	quantum cascade laser	квантовий каскадний лазер	складання словосполучень	калькування

621	quantum cellular automata	квантові клітинні автомати	складання словосполучень	калькування
622	quantum computer	квантовий комп'ютер	складання словосполучень	калькування
623	quantum computing	квантові обчислення	складання словосполучень	калькування
624	quantum oscillation	квантова осциляція	складання словосполучень	калькування
625	quantum wire	квантова нитка	складання словосполучень	калькування
626	quantum-dimensional effect of nanomaterials	квантово-розмірний ефект наноматеріалів	комбінований (складання + складання словосполучень)	калькування
627	quantum-dot device	нанопристрій на квантових точках	комбінований (складання + складання словосполучень)	експлікація
628	query language	мова запитів	складання словосполучень	калькування
629	quick asset ratio	коефіцієнт критичної ліквідності	складання словосполучень	калькування
630	rabbit	газодифузійне розділення ізотопів з частковою рециркуляцією	термінологізація	експлікація
631	radiator top header	верхня з'єднувальна пластина серцевини радіатора	складання словосполучень	експлікація
632	radiotracer	мічений атом	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
633	Rafer	<i>службовець королівських повітряних сил</i>	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
634	RAM (Random Access Memory)	ОЗП (оперативний запам'ятовувальний пристрій)	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
635	RAM (random-access memory)	оперативна пам'ять	морфологічний (скорочення – аббревіація)	еквівалент
636	raman emission	комбінаційне випромінювання	складання словосполучень	еквівалент

637	raman scattering	комбінаційне розсіювання світла	складання словосполучень	еквівалент
638	raman spectrum	спектр комбінаційного розсіювання світла	складання словосполучень	еквівалент
639	rayleigh scattering	релеївське розсіювання	складання словосполучень	калькування
640	receptor mapping	відображення рецептора	складання словосполучень	еквівалент
641	recombinant protein	рекомбінантний білок	складання словосполучень	комбінований (транскрипція+ калькування)
642	recombinase	рекомбіназа	морфологічний (афіксальний)	транскодування
643	recombination	утворення нових комбінацій генів	морфологічний (афіксальний)	експлікація
644	reheat engine	двигун з форсажною камерою	транстермінологізація	експлікація
645	re-identification	повторна діагностика	морфологічний (афіксальний)	калькування
646	relative wear resistance index	відносний показник опору зношення	складання словосполучень	калькування
647	repulsion	відштовхування	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
648	retrorocket	ракета, що має здатність повертатися	морфологічний (афіксальний)	експлікація
649	retrotechnology	ретротехнологія	морфологічний (словоскладання)	калькування
650	ripple	пульсація	термінологізація	контекстуальний переклад
651	ROM (Read Only Memory)	ПЗП (постійний запам'ятовувальний пристрій)	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
652	ROM (read-only memory)	пам'ять лише для читання	морфологічний (скорочення – акронім)	калькування
653	ross fade	плавний перехід від одного звукового фрагмента/ відеокліпа до іншого	транстермінологізація	експлікація
654	saddle bearing	опора балансиру	складання словосполучень	контекстуальний переклад

655	safe mode	безпечний режим	транстермінологізація	калькування
656	sandwich method	багатошаровий	термінологізація	контекстуальний переклад
657	satellite	штучний супутник	запозичення	еквівалент
658	saucerman	інопланетянин	морфологічний (словоскладання)	контекстуальний переклад
659	saucers feet	відбитки, залишені літаючою тарілкою та ін	транстермінологізація	експлікація
660	sawtooth wave	пилкоподібне коливання	термінологізація (метафора)	калькування
661	scanning probe microscopy	сканувальна зондова мікроскопія	складання словосполучень	калькування
662	scheibe	деталь – металеве кільце з отвором	запозичення	експлікація
663	screen saver	зберігач екрана	транстермінологізація	калькування
664	screen saver	скринсейвер	транстермінологізація	транскодування
665	screenager (screen + teenager)	підліток, який весь час проводить біля екрану комп'ютера	морфологічний (словоскладання)	експлікація
666	screening	первинний огляд	морфологічний (конверсія)	контекстуальний переклад
667	seadrome	гідроаеродром	морфологічний (скорочення – телескопія)	калькування
668	self-assembly	самозбірка	морфологічний (словоскладання)	калькування
669	self-cleaning	самоочищення	морфологічний (словоскладання)	калькування
670	self-cooling	самоохолодження	морфологічний (словоскладання)	калькування
671	selfie	селфі	морфологічний (афіксальний)	транскодування
672	self-imaging	самовідтворення	морфологічний (словоскладання)	калькування
673	self-powered nanotechnology	нанотехнологія автономного енергопостачання	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	еквівалент
674	self-replication	самореплікація	морфологічний (словоскладання)	калькування

675	sequence control register	лічильник команд	складання словосполучень	калькування
676	shareware	шаровари (ресурс, доступний для сумісного використання)	морфологічний (словоскладання)	експлікація
677	silicon chip	кремнієва мікросхема	складання словосполучень	еквівалент
678	Silicon Hills	центр електронної техніки в штаті Техас	комбінований (термінологізація + афіксація)	експлікація
679	Silicon Valley	центр виробництва комп'ютерної техніки	комбінований (термінологізація + афіксація)	експлікація
680	single-arm semaphore	однокрилий семафор	комбінований (термінологізація + складання словосполучень)	калькування
681	single-electron transistor	одноелектронний транзистор	морфологічний (словоскладання)	калькування
682	single-row engine	однорядний двигун	морфологічний (словоскладання)	калькування
683	single-timelag servo	система спостереження з одним постійним часом	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
684	size effect	ефект масштабу	складання словосполучень	калькування
685	skid engine	скідер	транстермінологізація	еквівалент
686	skid engine	механічна лебідка	транстермінологізація	експлікація
687	skidlid	захисний шолом водія	морфологічний (словоскладання)	контекстуальний переклад
688	slash	слеш	запозичення	транскодування
689	slot	слот	запозичення	транскодування
690	smartglasses	смарт окуляри	морфологічний (словоскладання)	комбінований (транслітерація+ калькування)
691	smartoon (smart + cartoon)	розумні мультфільми	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
692	snake	автоматичний аналіз зображень	термінологізація	експлікація

693	snail mail	стандартна фізична пошта на противагу електронної	складання словосполучень	експлікація
694	soft- dock	стиковка орбітальної станції	морфологічний (конверсія)	експлікація
695	sol-gel system	система, що використовує технологію «золь-гель»	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	експлікація
696	spacefaring	політ у космос	морфологічний (словоскладання)	експлікація
697	spacenic	космічний корабель	морфологічний (афіксальний)	експлікація
698	spam	спам	транстермінологізація	транскодування
699	spark-plug terminal nut	гайка клеми свічки запалювання	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
700	spin	спін	морфологічний (скорочення – усікання)	транскодування
701	spin	подання інформації з наміром маніпулювати думкою глядачів або читачів	морфологічний (конверсія)	експлікація
702	spin-based catalysis	спіновий каталіз	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
703	spray nozzle	інжектор	транстермінологізація	контекстуальний переклад
704	spread sheet	комп'ютерна програма	транстермінологізація	контекстуальний переклад
705	squirrel cage washer	роторно-елеваторна мийка машин	комбінований (термінологізація + складання словосполучень)	контекстуальний переклад
706	standstill	зупинка	морфологічний (словоскладання)	контекстуальний переклад
707	stanhope	легкий відкритий одномісний екіпаж	морфологічний (словоскладання)	експлікація

708	statistical mechanics methods	методи статистичної механіки	складання словосполучень	калькування
709	step up voltage	підвищувати напругу	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
710	stochastic automation	стохастичний апарат	складання словосполучень	комбінований (транскрипція+ калькування)
711	stokes	стокс	морфологічний (конверсія)	транскодування
712	STOL (Short Take-Off and Landing)	скорочений пробіг	морфологічний (скорочення – абревіація)	експлікація
713	stolport	аеропорт або окрема посадкова смуга для літаків з коротким злетом і посадкою	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
714	subatomic particle	субатомна частка	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
715	subcellular structure	субклітинна структура	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
716	super-capacitor	конденсатор великої потужності	морфологічний (словоскладання)	експлікація
717	supercomputer	суперкомп'ютер	морфологічний (афіксальний)	калькування
718	superfloppy	суперфлорідиск	морфологічний (афіксальний)	контекстуальний переклад
719	superscalar	мікропроцесор комп'ютера, який виконує більше однієї інструкції відразу	морфологічний (афіксальний)	експлікація
720	surface plasmonic resonance	поверхневий плазмонний резонанс	складання словосполучень	калькування
721	switchboard	комутатор	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
722	Tacan (Tactical	тактична	морфологічний	експлікація

	Air Navigation)	навігаційна система авіації	(скорочення – аббревіація)	
723	tare	тара (вага)	термінологізація (метонімія)	контекстуальний переклад
724	target search	пошук цілі	складання словосполучень	Калькування
725	technoburb	технопредмістя	морфологічний (скорочення – телескопія)	комбінований (транскрипція+ калькування)
726	technology butler	технодворецький	складання словосполучень	калькування
727	technonerd	фахівець в області сучасної техніки	морфологічний (словоскладання)	експлікація
728	Teflon (Tetrafluoroethylene)	антипригарне покриття, яке наносять на сковорідки	морфологічний (скорочення – аббревіація)	експлікація
729	tehnostress	технострес	морфологічний (словоскладання)	калькування
730	teleconsulting	телеконсультація	морфологічний (афіксальний)	калькування
731	telecourse	навчальна програма по телебаченню	морфологічний (афіксальний)	експлікація
732	telediagnosing	теледіагностика	морфологічний (афіксальний)	транскодування
733	teleshopping	робити покупки за допомогою комп'ютера і телефону	морфологічний (афіксальний)	експлікація
734	TELEX (teletypewriter exchange)	телекс	морфологічний (скорочення – акронім)	транскодування
735	testing record sheet	протокол випробування	транстермнологізація	контекстуальний переклад
736	textoter	писати смски	морфологічний (афіксальний)	експлікація
737	textpectation (text+expectation)	момент, коли ми комусь написали повідомлення і з нетерпінням чекаємо відповіді, нервово поглядаючи на екран телефону	морфологічний (словоскладання)	експлікація
738	textretary (text +	людина, що друкує	морфологічний	експлікація

	secretary)	повідомлення замість іншої, що знаходиться за кермом	(словоскладання)	
739	thermodynamic properties	термодинамічні властивості	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
740	thermoelectric nanowire	термоелектричний нанодріт	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	калькування
741	thought-processor	комп'ютер, що логічно вибудовує і розвиває ідеї	морфологічний (словоскладання)	експлікація
742	tick-tock	годинник	фонологічний	еквівалент
743	tip-substrate	система «вістря- підкладка»	морфологічний (словоскладання)	експлікація
744	top-down nanotechnology	нанотехнологія «згори донизу»	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	калькування
745	topoisomerase	топоізомераза	морфологічний (афіксальний)	транскодування
746	toxic shock syndrome	токсичний шоківий синдром	складання словосполучень	калькування
747	TPWR (typewriter)	пристрій для друкування	морфологічний (скорочення – абревіація)	експлікація
748	tracer	мічений атом	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
749	tracker	програма для обробки аудіо- треків	морфологічний (афіксальний)	експлікація
750	transistor (transfer + resistor)	транзистор	морфологічний (скорочення – телескопія)	транскодування
751	triboelectric nanogenerator	трибоелектричний наногенератор	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	транскодування
752	trimerous structures	тривимірні структури	комбінований (афіксальний +	калькування

			складання словосполучень)	
753	triplet state	триpletний стан	комбінований (афіксальний + складання словосполучень)	комбінований (транскрипція + калькування)
754	trouble-shoot	знищити частину даних в пам'яті комп'ютера та ін.	морфологічний (словоскладання)	експлікація
755	tunnel effect	ефект тунелювання	складання словосполучень	калькування
756	twin engine	двигун з V-подібним розміщенням циліндрів	транстермінологізація	експлікація
757	twin engine	дворядний двигун	транстермінологізація	еквівалент
758	ultrasensor	ультрасенсор	морфологічний (афіксальний)	транскодування
759	unabbreviated	повний	морфологічний (афіксальний)	контекстуальний переклад
760	ungoogleable	те, що неможливо «погуглити», знайти за допомогою веб-пошукової системи Google	морфологічний (афіксальний)	експлікація
761	unleaded fuel	паливо, що не містить тетраетилсвинець	складання словосполучень	експлікація
762	user	абонент	транстермінологізація	контекстуальний переклад
763	user interface	користувацький інтерфейс	складання словосполучень	калькування
764	uv-blocking	блокування ультрафіолетового випромінювання	комбінований (скорочення+ словоскладання)	експлікація
765	variable-frequency generator	генератор змінної частоти	морфологічний (скорочення – телескопія)	калькування
766	verification	біометричний пристрій, який розпізнає голос	морфологічний (афіксальний)	експлікація
767	version control	контроль версій ПЗ або документів	складання словосполучень	експлікація

768	verti-port	аеродром літаків з вертикальним зльотом і посадкою	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
769	VHSIC (very high-speed integrated circuit)	ІСНД (інтегральна схема з надшвидкою дією)	морфологічний (скорочення – аббревіація)	калькування
770	video-gain	регулювання яскравості позначок відображеного сигналу	морфологічний (словоскладання)	експлікація
771	videophilia	відеофілія	морфологічний (афіксальний)	транскодування
772	videophilia	спосіб життя, орієнтований на дії, що здійснюються за допомогою техніки	морфологічний (афіксальний)	експлікація
773	viewer	в'ювер	морфологічний (афіксальний)	транскодування
774	vinyl composition tile	плитка вінілового складу	складання словосполучень	калькування
775	virtual machine	віртуальна машина	запозичення	калькування
776	water washout grease test	випробовування здатності мастила протистояти вимиванню водою	складання словосполучень	експлікація
777	wave properties of nanoscale structures	хвильові властивості нанорозмірних структур	складання словосполучень	калькування
778	wavelet	вейвлет	морфологічний (афіксальний)	транскодування
779	wave-particle parallelism	корпускулярно-хвильовий дуалізм	комбінований (словоскладання + складання словосполучень)	еквівалент
780	wearable	невеликий або достатньо легкий для носіння електронний пристрій	комбінований (термінологізація + афіксація)	експлікація
781	web scam	електронне шахрайство	складання словосполучень	калькування
782	web services choreography	модель хореографії веб-сервісів	складання словосполучень	калькування

	model			
783	Webcasting (web+broadcastin g)	передача інформації через світову павутину	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
784	webinar (web + seminar)	вебінар	морфологічний (словоскладання)	експлікація
785	webinar (web + seminar)	семінар або презентація, які проводяться по мережі, без безпосередньої присутності учасників	морфологічний (словоскладання)	транскодування
786	Weblish	мова віртуального світу	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
787	web-surfer	користувач Інтернет	морфологічний (афіксальний)	еквівалент
788	webucation	дистанційна освіта	морфологічний (скорочення – телескопія)	експлікація
789	webzine	електронний журнал	морфологічний (словоскладання)	еквівалент
790	widget (window + gadget)	допоміжна мініпрограма або елемент веб- сторінки, що служить для швидкого отримання інформації або вирішення окремих завдань	морфологічний (словоскладання)	експлікація
791	widget (window+gadget)	віджет	морфологічний (словоскладання)	транскодування
792	winding engine	лебідка	транстермінологі зація	еквівалент
793	wire	комп'ютеризувати, оснащувати найсучаснішою технікою	термінологізація	еквівалент
794	wireless biosensors	безпроводний біосенсор	комбінований (афіксальний + складання)	калькування

			словосполучень)	
795	workaholic	людина, яка любить працювати	морфологічний (афіксальний)	експлікація
796	wizard	програма-експерт, що дозволяє орієнтуватися в багатьох додатках Windows	термінологізація (метафора)	експлікація
797	xenobiotic	ксенобіотик	запозичення	транскодування
798	zenware	комп'ютерні програми, які допомагають користувачеві сфокусуватися на поточному завданні і уникати відволікаючих чинників	морфологічний (афіксальний)	експлікація
799	zeolites	цеоліти	запозичення	транскодування
800	zero gravity	нульова гравітація	складання словосполучень	калькування